

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 26.11.2015 r.
COM(2015) 700 final

**PROJEKT WSPÓLNEGO SPRAWOZDANIA O ZATRUDNIENIU
KOMISJI I RADY**

**towarzyszącego komunikatowi Komisji
w sprawie rocznej analizy wzrostu gospodarczego na 2016 r.**

**PROJEKT WSPÓLNEGO SPRAWOZDANIA O ZATRUDNIENIU
KOMISJI I RADY
towarzyszącego komunikatowi Komisji
w sprawie rocznej analizy wzrostu gospodarczego na 2016 r.**

Projekt wspólnego sprawozdania o zatrudnieniu, przewidzianego w art. 148 TFUE, stanowi część pakietu rocznej analizy wzrostu gospodarczego na rozpoczęcie europejskiego semestru. Wspólne sprawozdanie o zatrudnieniu stanowi zasadniczy wkład w zarządzanie gospodarcze UE, dlatego też przedstawiono w nim najważniejsze kwestie dotyczące zatrudnienia i sytuacji społecznej w Europie, jak również działania państw członkowskich w kierunku reform zgodne z wytycznymi dotyczącymi polityki zatrudnienia państw członkowskich i priorytetami określonymi w rocznej analizie wzrostu gospodarczego.

W tym kontekście projekt wspólnego sprawozdania o zatrudnieniu na 2016 r. zawiera następujące stwierdzenia:

Zatrudnienie i sytuacja społeczna powoli się poprawiają, choć nadal istnieją rozbieżności między państwami członkowskimi i w samych państwach członkowskich. Wraz ze stopniowym ożywieniem gospodarczym wskaźniki zatrudnienia rosną, a bezrobocie spada w prawie wszystkich państwach członkowskich. W 2014 r. roczna stopa bezrobocia dla UE28 wynosiła nadal ponad 10 %, a w strefie euro była jeszcze wyższa, jednak w ciągu 2015 r. uległa ona zmniejszeniu. Od 2013 r. maleją również bezrobocie młodzieży i bezrobocie długotrwałe, pozostając jednak ogólnie na wysokim poziomie. Mimo pierwszych oznak konwergencji w zakresie warunków rynku pracy odnotowanych w 2014 r. utrzymują się nadal duże różnice między państwami członkowskimi. W 2014 r. i na początku 2015 r. dochody gospodarstw domowych w UE nieznacznie wzrosły dzięki większej aktywności gospodarczej i poprawie sytuacji na rynku pracy. Liczba i odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym ustabilizowały się ogólnie w latach 2013 i 2014. Sytuacja społeczna nadal jednak wskazuje na dalsze rozbieżności w całej UE, co widać w tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne w odniesieniu do zmian w zakresie zagrożenia ubóstwem i nierówności. W oparciu o dobre praktyki możliwe byłoby zdefiniowanie wspólnych wartości odniesienia, które przyspieszyłyby proces konwergencji do wyższego poziomu, uwzględniając jednocześnie różnorodność punktów wyjścia i praktyk w poszczególnych państwach członkowskich.

Należy kontynuować reformy wspierające sprawne, dynamiczne i sprzyjające włączeniu społecznemu funkcjonowanie rynków pracy. Szereg państw członkowskich wdraża reformy, których pozytywne skutki widać na przykładzie wzrostu wskaźnika zatrudnienia. Konieczne jest jednak podjęcie jeszcze większych wysiłków w celu pobudzenia wzrostu i stworzenia korzystnych warunków dla powstawania miejsc pracy o wysokiej jakości. Z uwagi na to, że niedawny wzrost zatrudnienia wynika głównie ze zwiększenia liczby umów na czas określony, państwa członkowskie powinny kontynuować, a w niektórych przypadkach nasilić działania, aby stawić czoła wyzwaniu segmentacji rynków pracy i zapewnić właściwą równowagę między elastycznością a bezpieczeństwem.

Systemy podatkowe muszą jeszcze bardziej sprzyjać tworzeniu miejsc pracy. Wprowadzono reformy systemów podatkowych w celu ograniczenia czynników zniechęcających do podejmowania pracy, a równocześnie w celu obniżenia opodatkowania pracy, by w ten sposób wesprzeć przedsiębiorstwa w (ponownym) zatrudnianiu osób pochodzących często z takich grup docelowych, jak osoby młode i długotrwale bezrobotne. Mimo to w ostatnich latach w znacznej liczbie państw członkowskich ogólny klin podatkowy zwiększył się, zwłaszcza w przypadku osób o niskich i średnich dochodach. Tendencja ta jest niepokojąca w kontekście wciąż wysokiej stopy bezrobocia w wielu państwach członkowskich, tym bardziej, że wysoki klin podatkowy może przyczyniać się do ograniczenia popytu na pracę i podaży pracy.

Polityka płacowa wskazuje ogólnie na dalsze ograniczanie wzrostu płac. Reformy ugruntowały mechanizmy ustalania wynagrodzeń, które zapewniają dostosowanie wzrostu płac do wydajności, a także umożliwiają zwiększenie dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych, ze szczególnym naciskiem na minimalne wynagrodzenie za pracę. Ogólnie rzecz biorąc, wydaje się, że ostatnie zmiany płac były w większości państw członkowskich dość wyważone i przyczyniły się do przywrócenia równowagi w strefie euro. Realny wzrost płac był w większości państw członkowskich zasadniczo zgodny ze wzrostem wydajności, choć było kilka wyjątków. Jest to korzystny rozwój sytuacji dla wewnętrznej i zewnętrznej równowagi krajów, nawet jeżeli konieczne są pewne dalsze korekty.

Inwestycje w kapitał ludzki poprzez kształcenie i szkolenie były przede wszystkim ukierunkowane na młodzież, ale niektóre państwa członkowskie podjęły również szeroko

zakrojone starania na rzecz zreformowania swoich systemów edukacji lub rozszerzenia możliwości kształcenia dorosłych i szkolenia zawodowego. Wydatki publiczne na edukację zmniejszyły się jednak w niemal połowie państw członkowskich, a w całej UE spadły o 3,2 % w porównaniu z rokiem 2010. Kluczowe dla przyszłego zatrudnienia, wzrostu gospodarczego i konkurencyjności w UE są modernizacja, lepsze dostosowanie umiejętności do potrzeb rynku pracy i trwale inwestycje w kształcenie i szkolenie, w tym w dziedzinie umiejętności cyfrowych.

Państwa członkowskie podejmują nieustające wysiłki na rzecz wspierania zatrudnienia ludzi młodych i walki z wysokim poziomem młodzieży NEET (młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się). Gwarancja dla młodzieży stała się siłą napędową dla poprawy procesu przechodzenia od kształcenia do zatrudnienia i zmniejszenia bezrobocia wśród młodzieży, a jej pierwsze rezultaty są już widoczne, gdyż odsetek młodych ludzi niekształcących się, niepracujących ani nieszkolących się spada. Kluczowe dla osiągnięcia trwałych skutków będzie jednak dalsze konsekwentne wdrażanie, również przy wsparciu z krajowych źródeł finansowania, a także nacisk na reformy strukturalne. Bezrobocie młodzieży w UE zaczęło spadać, ale nie we wszystkich krajach, a różnice między poszczególnymi krajami pozostają duże.

Reintegracja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych musi pozostać priorytetem. Długotrwale bezrobocie stanowi obecnie 50 % zjawiska bezrobocia i jest poważnym wyzwaniem dla polityki zatrudnienia i polityki społecznej. Prawdopodobieństwo przejścia od bezrobocia do bierności zawodowej rośnie wraz z czasem spędzonym bez pracy. Może to mieć poważne negatywne konsekwencje dla wzrostu gospodarczego, także biorąc pod uwagę pożądany wzrost wydajności i zmiany demograficzne. W wielu państwach członkowskich powinno się lepiej wspierać przejście od długotrwałego bezrobocia do zatrudnienia przy pomocy aktywnych instrumentów rynku pracy. Aby nie zniechęcać osób długotrwale bezrobotnych i uchronić ich przed biernością zawodową, konieczne są natychmiastowe działania zarówno po stronie popytu, jak i podaży pracy.

Aktualna reforma dialogu społecznego dotyczy głównie rokowań zbiorowych oraz reprezentacji pracowniczej. Rokowania zbiorowe stają się coraz bardziej zdecentralizowane, przechodząc z poziomu (ponad)sektorowego na poziom przedsiębiorstwa. W tych państwach członkowskich, w których istnieją (ponad)sektorowe układy zbiorowe pracy, zakres układów

zbiorowych w celu negocjowania warunków pracy na poziomie przedsiębiorstw zwiększył się. W kontekście zdecentralizowanych rokowań zbiorowych kluczową rolę dla zapewnienia wzrostu wydajności i zatrudnienia oraz sprawiedliwej wysokości wynagrodzeń dla pracowników mają struktury reprezentacji pracowniczej oraz koordynacja rokowań z wyższymi szczeblami i koordynacja horyzontalna. Należy zwiększyć możliwości uczestniczenia partnerów społecznych w opracowywaniu i wdrażaniu polityki.

Mimo że kobiety są coraz lepiej wykwalifikowane, a nawet przewyższają mężczyzn, jeśli chodzi o poziom wykształcenia, są one nadal niewystarczająco reprezentowane na rynku pracy. Różnice w poziomie zatrudnienia ze względu na płeć są szczególnie widoczne w przypadku rodziców i osób pełniących obowiązki opiekuńcze, co wskazuje na potrzebę podjęcia dalszych działań, np. w dziedzinie opieki nad dziećmi, a zróżnicowanie wysokości emerytur ze względu na płeć w UE jest znaczne i wynosi 40 %, co jest skutkiem niższych wynagrodzeń i krótszego okresu aktywności zawodowej kobiet. Potrzebne są zatem dalsze działania w kierunku kompleksowego uwzględnienia w kształtowaniu polityki aspektów równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym placówek opieki nad dziećmi, uregulowań dotyczących urlopów i elastycznego czasu pracy, jak również systemów podatkowych i systemów świadczeń niezniechęcających drugich żywicieli rodzin do podejmowania pracy lub decydowania się na pracę w większym wymiarze.

Państwa członkowskie unowocześniają w dalszym ciągu systemy zabezpieczenia społecznego w celu ułatwienia uczestnictwa w rynku pracy oraz zapobiegania ryzykom w trakcie całego życia i ochrony przed nimi. Systemy zabezpieczenia społecznego muszą lepiej chronić przed wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz pełnić rolę kompleksowych instrumentów na rzecz rozwoju indywidualnego, rynku pracy, zmian zachodzących w trakcie całego życia i spójności społecznej. Adekwatne emerytury są nadal uzależnione od tego, czy możliwa jest dłuższa i pełniejsza kariera zawodowa kobiet i mężczyzn i czy polityka aktywnego starzenia się w wystarczającym stopniu obejmuje aspekty zdrowia i kształcenia. Inwestowanie w osoby w wieku produkcyjnym, między innymi poprzez zapewnienie opieki nad dziećmi, jest istotne dla uzyskania efektów zatrudnienia sprzyjających włączeniu społecznemu oraz stabilności finansów publicznych. Systemy opieki zdrowotnej przyczyniają się do indywidualnego i zbiorowego dobra oraz do dobrobytu gospodarczego. Rozsądne reformy

zapewniają trwałe podstawy finansowe i zachęcają do świadczenia efektywnych usług podstawowej opieki zdrowotnej i korzystania z takich usług.

W 2015 r. państwa członkowskie stanęły wobec konieczności zareagowania na rosnący napływ uchodźców, przy czym niektóre z nich były dotknięte tym zjawiskiem szczególnie. Państwa członkowskie podjęły decyzje w sprawie pakietów integracyjnych, jak również środków zniechęcających. Nawet jeżeli w perspektywie krótkoterminowej skutek zwiększenia wydatków publicznych jest umiarkowany, chociaż bardziej widoczny w niektórych państwach członkowskich, to w perspektywie średnio- i długoterminowej największe znaczenie ma integracja na rynku pracy. Państwa członkowskie muszą zadbać o to, by azylanci uzyskali dostęp do rynku pracy najpóźniej w ciągu 9 miesięcy od daty złożenia wniosku o ochronę międzynarodową.

1. RYNEK PRACY ORAZ TENDENCJE I WYZWANIA SPOŁECZNE W UNII EUROPEJSKIEJ

W niniejszym rozdziale przedstawiono ogólny zarys rynku pracy oraz tendencji i wyzwań społecznych w Unii Europejskiej. Na początku podano w nim ogólne wnioski wynikające z tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne. W dalszej części przedstawiono natomiast bardziej szczegółowe informacje analityczne na temat głównych tendencji w obszarze zatrudnienia i polityki społecznej.

1.1 Ogólne wnioski wynikające z tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne

Obecna trzecia edycja tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne stanowi teraz nieodłączną część wspólnego sprawozdania o zatrudnieniu. Jak potwierdziły najnowsze wytyczne dotyczące polityki zatrudnienia¹, tablica wyników jest szczególnie użytecznym narzędziem, które przyczynia się do wykrywania na bieżąco głównych problemów i rozbieżności w dziedzinie zatrudnienia i spraw społecznych oraz do identyfikowania dziedzin, w których reakcja polityczna jest najbardziej potrzebna. Odbywa się to poprzez uważne monitorowanie i interpretowanie zarówno poziomu, jak i zmian każdego wskaźnika. Komisja wykorzystała wyniki tablicy przy sporządzaniu sprawozdań dotyczących poszczególnych państw i zaleceń dla nich na 2015 r., aby opracować na podstawie tych wyników zalecenia w zakresie wyzwań i polityki.

Analiza wniosków z tablicy wyników przyczynia się do lepszego zrozumienia zmian w zatrudnieniu i sytuacji społecznej. To z kolei przyczynia się do położenia większego nacisku na zatrudnienie i postęp społeczny w ramach europejskiego semestru, jak propagowano to w sprawozdaniu pięciu przewodniczących na temat dokończenia budowy europejskiej unii gospodarczej i walutowej² oraz opisano w niedawnym komunikacie w sprawie działań na rzecz dokończenia budowy unii gospodarczej i walutowej³. Poprawa interpretacji tabeli wyników pomaga w bardziej obiektywnej identyfikacji tendencji dotyczących rozbieżności w dziedzinie zatrudnienia i spraw społecznych. Tabelę należy interpretować w połączeniu z wnioskami poczynionymi w ramach innych instrumentów, takich jak przegląd sytuacji w

¹ Decyzja Rady w sprawie wytycznych dotyczących polityki zatrudnienia państw członkowskich na rok 2015, Bruksela, dnia 21 września 2015 r., 11360/15.

² Dostępne na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_pl.pdf

³ COM (2015) 600 final z 5.5.2015.

dziedzinie zatrudnienia (EPM), przegląd sytuacji w dziedzinie ochrony socjalnej (SPPM) oraz tablica wyników procedury dotyczącej zakłóceń równowagi makroekonomicznej (MIP) wraz z dodanymi do niej ostatnio głównymi wskaźnikami zatrudnienia⁴.

Identyfikowanie potencjalnie niepokojących kluczowych zmian i poziomów w obszarze zatrudnienia i obszarze społecznym prowadzących do rozbieżności na terenie UE, które uzasadniają dalszą analizę i ewentualne bardziej zdecydowane działania polityczne, odbywa się w trzech wymiarach (zob. szczegółowe tabele w załączniku):

- zmiana wskaźnika dla danego państwa członkowskiego w danym roku w porównaniu z wcześniejszym okresem (tendencja historyczna);
- różnica w stosunku do średniej UE i strefy euro w tym samym roku występująca w danym państwie członkowskim (dająca obraz istniejących dysproporcji w zatrudnieniu i dysproporcji społecznych);
- zmiana wskaźnika w dwóch kolejnych latach w danym państwie członkowskim w stosunku do zmiany na szczycie UE i strefy euro (wskazująca na dynamikę społeczno-gospodarczej konwergencji/dywergencji).

Analiza zmian historycznych i oddaleń od średniej unijnej na podstawie tablicy wyników⁵ pokazuje, że państwa członkowskie zostały dotknięte kryzysem w różny sposób, a ożywienie gospodarcze było nierównomierne. W około połowie państw członkowskich UE odnotowano dające podstawę do niepokoju zmiany w przypadku co najmniej dwóch wskaźników.

Sześć państw członkowskich (Grecja, Chorwacja, Cypr, Portugalia, Hiszpania i Włochy) stoi w obliczu szeregu poważnych wyzwań w dziedzinie zatrudnienia i spraw społecznych. Sytuacja w dwóch państwach członkowskich (Francja i Finlandia) świadczy o problematycznych zmianach stopy bezrobocia ogółem i stopy bezrobocia młodzieży, którym w Finlandii towarzyszy dodatkowo spadek dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych. Wskaźniki odzwierciedlające zjawiska związane z wykluczeniem społecznym są szczególnie wysokie w przypadku pięciu krajów (Rumunia, Bułgaria, Litwa, Łotwa i Estonia). Ponadto w dwóch państwach członkowskich (Malta, Luksemburg) mamy do czynienia z problematyczną sytuacją w przypadku jednego wskaźnika i dobrą, ale pogarszającą się w przypadku innego.

⁴ Por. sprawozdanie przedkładane w ramach mechanizmu ostrzegania (AMR) na 2016 r.

⁵ Szczegółowe omówienie każdego wskaźnika znajduje się każdorazowo w sekcji poprzedzającej dany wykres.

Grecja z kolei stoi w obliczu krytycznej sytuacji we odniesieniu do wszystkich wskaźników. Chorwacja wykazuje problematyczne tendencje i poziomy wskaźników dotyczących bezrobocia, młodzieży NEET i ubóstwa. Na Cyprze stopa bezrobocia ogółem i stopa bezrobocia wśród młodzieży oraz wskaźnik zagrożenia ubóstwem wykazują niepokojące tendencje, natomiast odsetek młodzieży NEET jest co prawda zły, ale ulega poprawie. Włochy wykazują bardzo niepokojące tendencje w zakresie wskaźników związanych z sytuacją młodych ludzi na rynku pracy, a także dość problematyczne zmiany ogólnej stopy bezrobocia i wskaźników społecznych. W Portugalii poziom ogólnej stopy bezrobocia i stopy bezrobocia młodzieży jest nadal niepokojący, ale w ostatnich latach poprawił się. Te pozytywne zmiany nie przełożyły się jeszcze na kwestie społeczne, gdyż wskaźniki zagrożenia ubóstwem i nierówności wciąż wykazują wysoki poziom. W Hiszpanii sytuacja w zakresie stopy bezrobocia i odsetka młodzieży NEET poprawia się (wcześniejsze wskaźniki były szczególnie wysokie), natomiast sytuacja dotycząca bezrobocia młodzieży, ubóstwa i nierówności stanowi wciąż duży problem.

W Finlandii ma miejsce negatywny rozwój sytuacji we wszystkich trzech wskaźnikach zatrudnienia, biorąc pod uwagę bardzo wysoki ich wzrost w ostatnim okresie, a ponadto odnotowuje się pogorszenie sytuacji w zakresie dochodów brutto do dyspozycji gospodarstw domowych. Stopa bezrobocia ogółem i stopa bezrobocia młodzieży we Francji znajdują się powyżej średniej UE i wciąż rosną.

Sytuacja na rynku pracy jest w szeregu krajów stabilna lub wykazuje poprawę, natomiast bardziej niepokojącą sytuację stwierdza się w odniesieniu do wskaźników społecznych. W przypadku Rumunii mamy do czynienia z krytyczną sytuacją w przypadku odsetka młodzieży NEET, wskaźnika zagrożenia ubóstwem i nierówności. Bułgaria odnotowała drugi najwyższy wzrost nierówności, których poziom i tak był już wysoki, zaś sytuacja dotycząca młodzieży NEET wciąż jest uważana za złą, choć poprawia się. Na Łotwie, Litwie i w Estonii oba wskaźniki społeczne są nadal postrzegane jako problematyczne.

W dwóch państwach członkowskich sytuacja przedstawia się niejednoznacznie, a niektóre wskaźniki pogarszają się z dobrego lub już problematycznego poziomu. W Luksemburgu wzrósł odsetek młodzieży NEET (z nadal dobrego poziomu), a wskaźnik nierówności wskazuje na istnienie problemów wymagających szczególnej uwagi. Malta odnotowała

wysoki wzrost wskaźnika zagrożenia ubóstwem (ze stosunkowo dobrego poziomu) oraz odsetka młodzieży NEET.

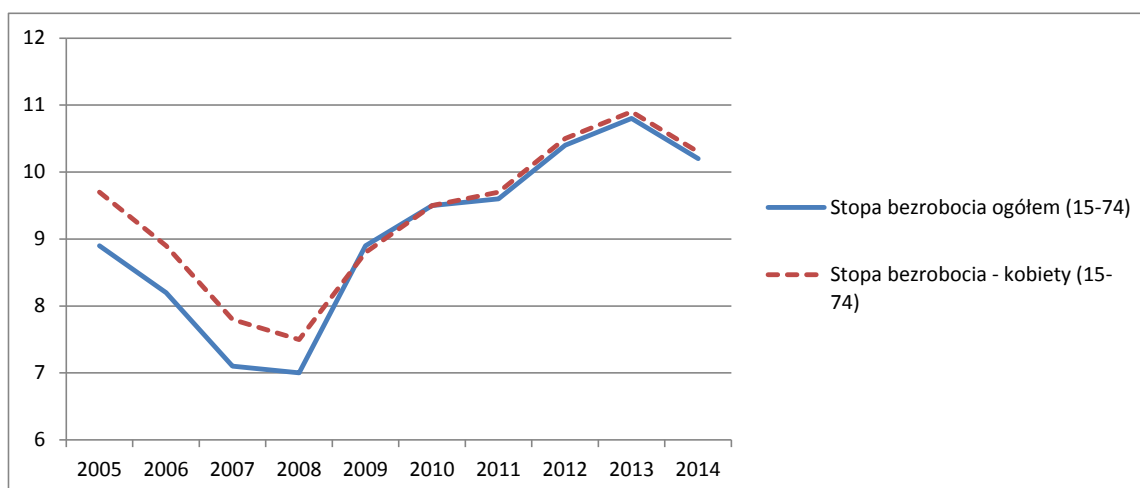
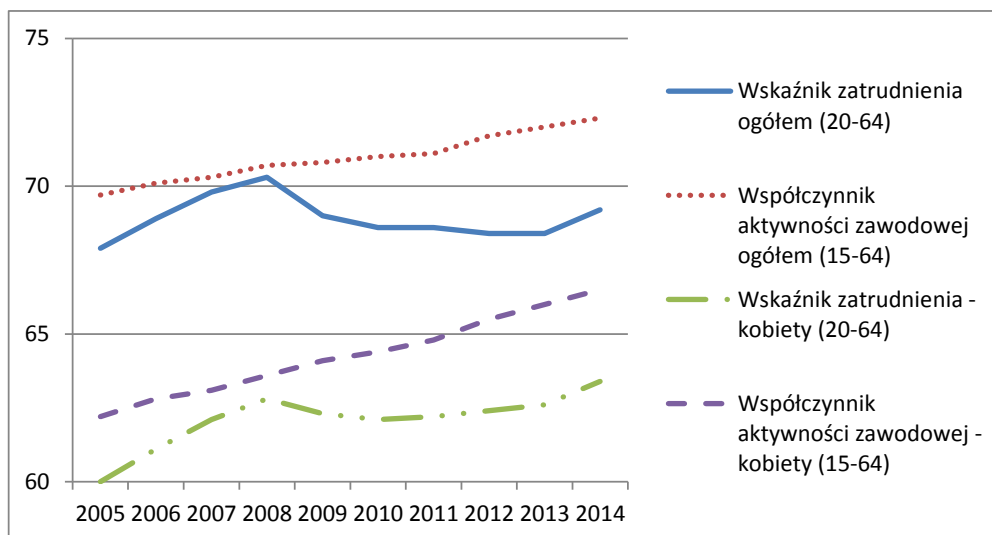
Austria wykazuje natomiast ogólnie dobrą lub bardzo dobrą sytuację we wszystkich wskaźnikach, chociaż widoczne jest niewielkie pogorszenie w przypadku stopy bezrobocia ogółem i odsetka młodzieży NEET.

1.2 Tendencje i wyzwania dotyczące rynku pracy

Ożywienie gospodarcze w UE rozpoczęło się w 2013 r., a większość wskaźników rynku pracy zaczęła wkrótce potem ulegać poprawie. Skala kryzysu i powolne tempo ożywienia gospodarczego, zwłaszcza w strefie euro, nie pozwoliło jednak jeszcze na osiągnięcie poziomu realnego PKB sprzed kryzysu. Wskaźniki zatrudnienia obecnie znów wzrastają (wykres 1). W 2014 r. wskaźnik zatrudnienia (osób w wieku 20–64 lat) wzrósł w porównaniu do roku poprzedniego o 0,8 punktu procentowego (p.p.) do poziomu 69,2 % w UE28 i o 0,4 p.p. do poziomu 68,1 % w SE19⁶. Jednocześnie współczynnik aktywności zawodowej (15–64 lat) wzrósł odpowiednio o 0,3 i 0,1 p.p., osiągając poziom 72,3 % zarówno w UE28, jak i w SE19. Trend ciągłego wzrostu bezrobocia, który rozpoczął się w 2008 r., odwrócił się w 2013 r., przy czym stopa bezrobocia (15–74 lat) spadła w latach 2013–2014 z 10,8 % do 10,2 % w UE28 oraz z 12,0 % do 11,6 % w SE19. Ta spadkowa tendencja potwierdziła się w pierwszym półroczu 2015 r., gdyż stopa bezrobocia zmniejszyła się odpowiednio o 0,7 p.p. w UE28 i o 0,5 p.p. w strefie euro w porównaniu z analogicznym okresem 2014 r.

Wykres 1: Wskaźnik zatrudnienia, stopa bezrobocia i współczynnik aktywności zawodowej w UE28, ogółem oraz wśród kobiet

⁶ [2015 update when available]

Źródło: Eurostat, BAEL

Tendencje dotyczące zatrudnienia i bezrobocia wynikają ze zmian wskaźników znajdowania pracy i odchodzenia z pracy. Wskaźniki znajdowania pracy wzrastały z niskiego poziomu notowanego na początku 2013 r., a jednocześnie wskaźniki odchodzenia z pracy zaczęły od początku 2012 r. spadać. Obserwowany w latach 2013–2014 spadek bezrobocia był związany głównie ze spadkiem wskaźników odchodzenia z pracy, natomiast wskaźniki znajdowania pracy, choć się poprawiają, pozostają nadal poniżej poziomu sprzed kryzysu i są szczególnie niskie w przypadku osób poszukujących pracy po długich okresach bezrobocia.

Dynamika wzrostu zatrudnienia była różna w zależności od danego państwa członkowskiego, sektora gospodarki i rodzaju umowy o pracę. W 2014 r. wskaźnik zatrudnienia (grupa wiekowa 20–64 lat) wzrósł w porównaniu z rokiem 2013 we wszystkich

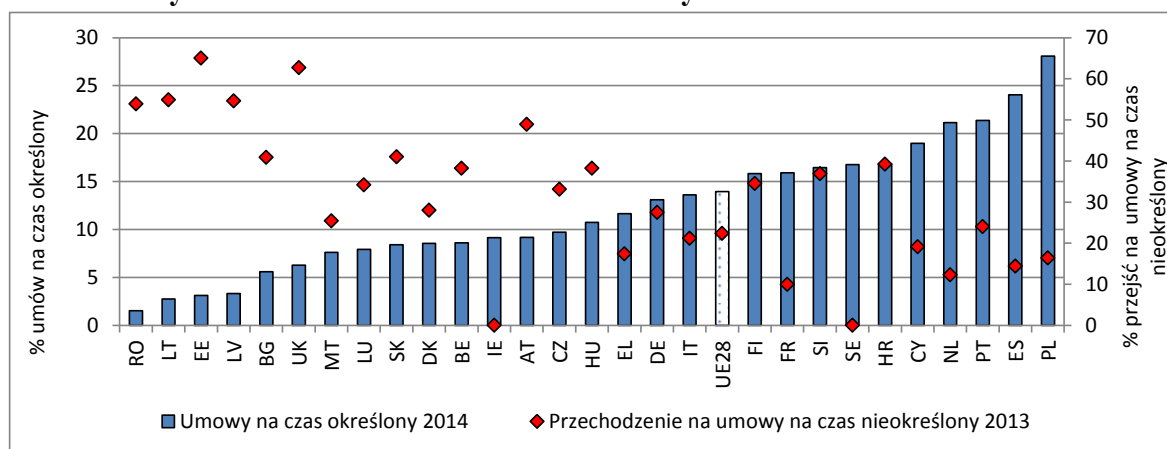
państwach członkowskich, z wyjątkiem Finlandii (-0,2 p.p.), Austrii (-0,4) i Niderlandów (-0,5). Różnice w poziomach nadal jednak istnieją, gdyż wskaźniki z 2014 r. wahają się od 53,3 % w Grecji i nieco poniżej 60 % w Chorwacji, we Włoszech i Hiszpanii, do ponad 75 % w Niderlandach (75,4 %), Danii (75,9 %), Zjednoczonym Królestwie (76,2 %), Niemczech (77,7 %) i Szwecji (80,0 %). Jeśli chodzi o tendencje w odniesieniu do sektorów gospodarki, poprawę wskaźnika zatrudnienia odnotowuje się obecnie w większości sektorów, w tym w sektorach najbardziej dotkniętych kryzysem, takich jak rolnictwo, budownictwo i przemysł. Co się tyczy rodzajów umów, zgodnie z oczekiwaniami zatrudnienie było w ostatnich latach najbardziej niestabilne w przypadku umów na czas określony, a w mniejszym stopniu zjawisko to dotknęło umowy na czas nieokreślony i samozatrudnienie, które od 2011 r. pozostają na mniej więcej stałym poziomie. Wzrost ogólnego zatrudnienia od 2013 r. jest głównie wynikiem wzrostu liczby umów na czas określony. Jak przedstawiono na wykresie 2, korzystanie z umów na czas określony różni się znacznie pomiędzy państwami członkowskimi, a ich udział w 2014 r. wynosił od mniej niż 5 % w Rumunii i w krajach bałtyckich do ponad 20 % w Niderlandach, Portugalii, Hiszpanii i Polsce. Wskaźniki przechodzenia z umów na czas określony na umowy na czas nieokreślony są również różne w poszczególnych krajach i wydaje się, że są one najwyższe (najniższe) w tych krajach, w których udział umów na czas określony jest najniższy (najwyższy). Udział umów na czas określony oraz wskaźnik przechodzenia z umów na czas określony na umowy na czas nieokreślony wskazują na to, jak elastyczne są rynki pracy. Mogą one również odzwierciedlać różnice w przepisach dotyczących ochrony zatrudnienia w poszczególnych krajach oraz to, do jakiego stopnia krajowe rynki pracy cechują się efektami modelu *swoi-obcy*. Jest to szczególnie niepokojące w krajach stosujących na szeroką skalę umowy na czas określony, gdzie umowy takie często nie poprawiają szans na znalezienie stałej pracy w pełnym wymiarze godzin, jak pokazano to na wykresie 2.

Niestandardowe umowy o pracę są częstszą formą zatrudnienia w przypadku kobiet, ludzi młodych i nietypowej pracy fizycznej. Wydaje się, że wiążą się one z niższym wynagrodzeniem i dotyczą najczęściej osób niżej uposażonych⁷. Innymi aspektami niepewności zatrudnienia są skala wymuszonej pracy w niepełnym wymiarze godzin, która zwiększyła się z 16,7 % do 19,6 % całkowitego zatrudnienia, oraz rozwój i zróżnicowanie form pracy dorywczej⁸.

⁷ OECD (2015) – *In it together: Why Less Inequality Benefits All*

⁸ Eurofound (2015) – *Developments in working life in Europe: EurWORK annual review 2014*

Wykres 2: Odsetek umów na czas określony i wskaźnik przechodzenia z zatrudnienia na czas określony na zatrudnienie na czas nieokreślony

Źródło: Eurostat, BAEL i SILC. Krótki opis: Dane dotyczące przechodzenia dla BG, EL, PT i HR dotyczą roku 2012, a dla AT – roku 2014. Dane dotyczące przechodzenia dla IE i SE nie są dostępne.

Ewolucja zatrudnienia odzwierciedla tendencje w zakresie tworzenia miejsc pracy (netto), przy czym jako siłę napędową wzrostu zatrudnienia postrzega się tradycyjnie małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP). Między 2002 r. a 2010 r. MŚP utworzyły 85 % nowych miejsc pracy w UE. Natomiast w latach 2010–2013 zatrudnienie w MŚP w UE spadło o 0,5 %. W wielu państwach członkowskich dostępność kredytów dla sektora niefinansowego pozostaje jak dotąd niewielka, a wpływ na to mają czynniki po stronie podaży, jak i popytu, takie jak restrukturyzacja sektora i jego oddłużenie, które były skutkami kryzysu finansowego. Ograniczony dostęp do finansowania może także ograniczać liczbę przedsiębiorstw rozpoczynających działalność. W 2014 r. liczba osób samozatrudnionych rosła w mniej więcej tym samym tempie co zatrudnienie, a stopa samozatrudnienia na szczeblu UE pozostała bez zmian na poziomie 14,6 %, tj. poniżej wartości notowanej w latach 2004–2006, która wynosiła 15 %. Stopa samozatrudnienia kobiet wynosi nadal około 10 %, zaś analogiczny wskaźnik dla mężczyzn pozostał na poziomie około 20 %. Poziom i zmiany stóp samozatrudnienia w państwach członkowskich są bardzo nierówne i są odzwierciedleniem szeregu czynników, takich jak warunki ramowe, krajowy duch przedsiębiorczości i możliwości podejmowania pracy za wynagrodzeniem. Stopy samozatrudnienia wynoszące znacznie powyżej poziomu notowanego przed 10 laty występują w Niderlandach, na Słowacji, w Słowenii, Grecji, Zjednoczonym Królestwie i Republice Czeskiej.

Współczynniki aktywności zawodowej są różne w zależności od grupy społecznej i państwa członkowskiego. Ich zmiany zachodzą w sposób bardziej stabilny niż jest to w przypadku wskaźników zatrudnienia i wskazują ewentualnie na zaledwie umiarkowane efekty zniechęcające. W zgodności z trendami długoterminowymi współczynniki aktywności zawodowej wykazują stały wzrost w przypadku niektórych grup, w szczególności kobiet i starszych pracowników, natomiast w przypadku osób nisko wykwalifikowanych oraz młodych mężczyzn w wieku od 15 do 24 lat odnotowano ich spadek. Mimo że różnice we współczynnikach aktywności zawodowej, zarówno między mężczyznami i kobietami, jak i między pracownikami starszymi i pracownikami w wieku 25–54 lat, zmniejszały się z czasem, to pozostają one nadal znaczne. W 2014 r. współczynnik aktywności zawodowej kobiet w UE28 wynosił 66,5 % i był tym samym nadal o 11,5 p.p. niższy od współczynnika dla mężczyzn, ale różnica ta zmniejszyła się od 2010 r., kiedy to wynosiła 13,2 p.p. Do różnic we współczynnikach aktywności zawodowej dochodzą jeszcze różnice między płciami w zakresie pracy w pełnym/niepełnym wymiarze godzin, co przekłada się następnie na zróżnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć, a to z kolei, kumulując się przez cały przebieg życia zawodowego, skutkuje zróżnicowaniem emerytur ze względu na płeć. W latach 2010–2014 różnica we współczynnikach aktywności zawodowej wśród starszych pracowników (55–64 lat) i pracowników w wieku najwyższej aktywności zawodowej (25–54 lat) zmniejszyła się z 35,4 do 29,6 p.p. Natomiast różnice między obywatelami danego państwa a cudzoziemcami oraz między osobami sprawnymi i niepełnosprawnymi nie uległy zmniejszeniu. Znaczne zróżnicowanie między poszczególnymi krajami istnieje również nadal, jeśli chodzi o ogólny współczynnik aktywności zawodowej (wynoszący w 2014 r. od 63,9 % we Włoszech do 81,5 % w Szwecji) i konkretne grupy, co odzwierciedla różnice w zakresie warunków gospodarczych, struktur instytucjonalnych oraz indywidualnych preferencji pracowników.

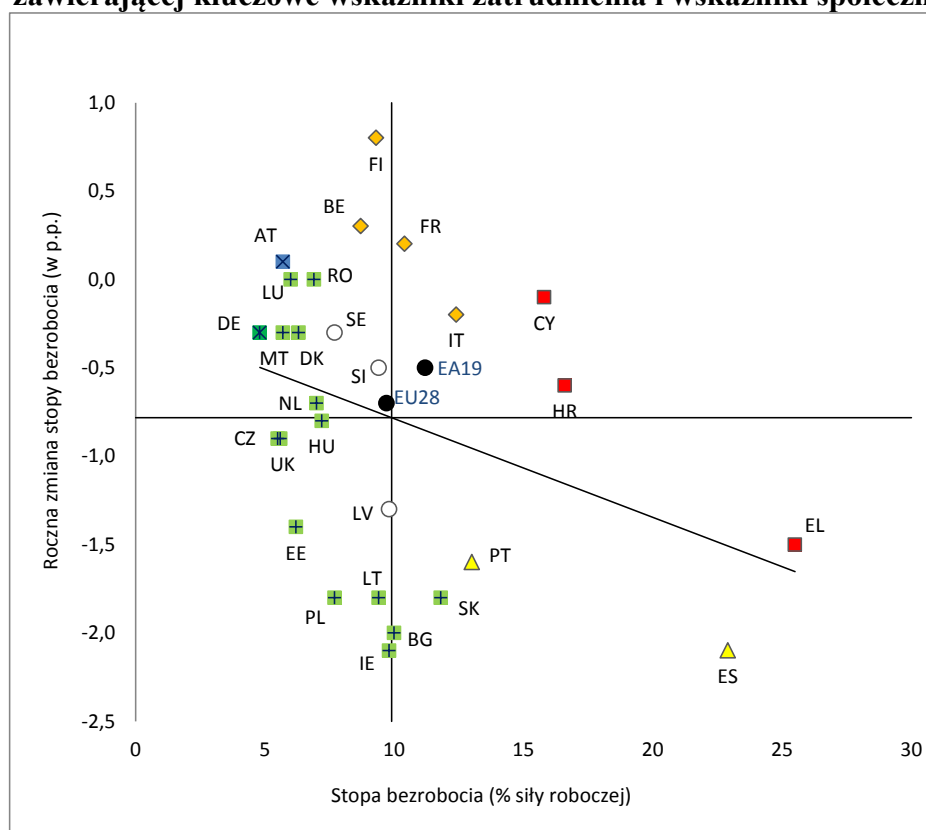
Bezrobocie ogółem i bezrobocie młodzieży zaczęło spadać, ale nie we wszystkich państwach członkowskich, a różnice między poszczególnymi krajami pozostają duże. W oparciu o wnioski wynikające z tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne można stwierdzić w całej Europie pewną konwergencję stóp bezrobocia, przy czym ponadprzeciętne ich zmniejszenie ma miejsce w szeregu państw członkowskich, które odnotowały wcześniej bardzo wysoki poziom bezrobocia (najlepszymi przykładami są Hiszpania i Portugalia, a następnie Grecja). Jak przedstawiono na wykresie 3, w pierwszej połowie 2015 r. stopa bezrobocia wahała się jednak od około 5 % w Niemczech

do aż ponad 20 % w Hiszpanii i Grecji. Stopa bezrobocia jest również bardzo wysoka w Chorwacji i na Cyprze, przy czym w tym drugim państwie stale rośnie.

Negatywną tendencję, o wzroście znacznie wyższym niż średni, można zaobserwować w wielu krajach, w których poziom stopy bezrobocia jest stosunkowo lepszy. Tak jest w przypadku Belgii, Francji, Finlandii i Austrii (choć w tej ostatniej stopa bezrobocia wciąż jest bardzo niska i wynosi 5,1 %). Wśród tych państw największy wzrost w UE28 wynoszący 0,8 p.p. wykazuje Finlandia. We Włoszech, choć bezrobocie spada, to tempo jego spadku jest powolne w porównaniu do średniej. Zmiany te należy szczegółowo przeanalizować, gdyż mogą się one przekształcić w długotrwałą tendencję.

Z perspektywy równości płci spadek stopy bezrobocia jest ogólnie podobny w przypadku mężczyzn, jak i kobiet (odpowiednio o 0,8 i 0,7 p.p. w UE28). Stopa bezrobocia wśród kobiet pozostaje problemem w Europie Południowej (szczególnie w Grecji i Hiszpanii) i w niektórych krajach Europy Wschodniej (w Chorwacji i na Słowacji).

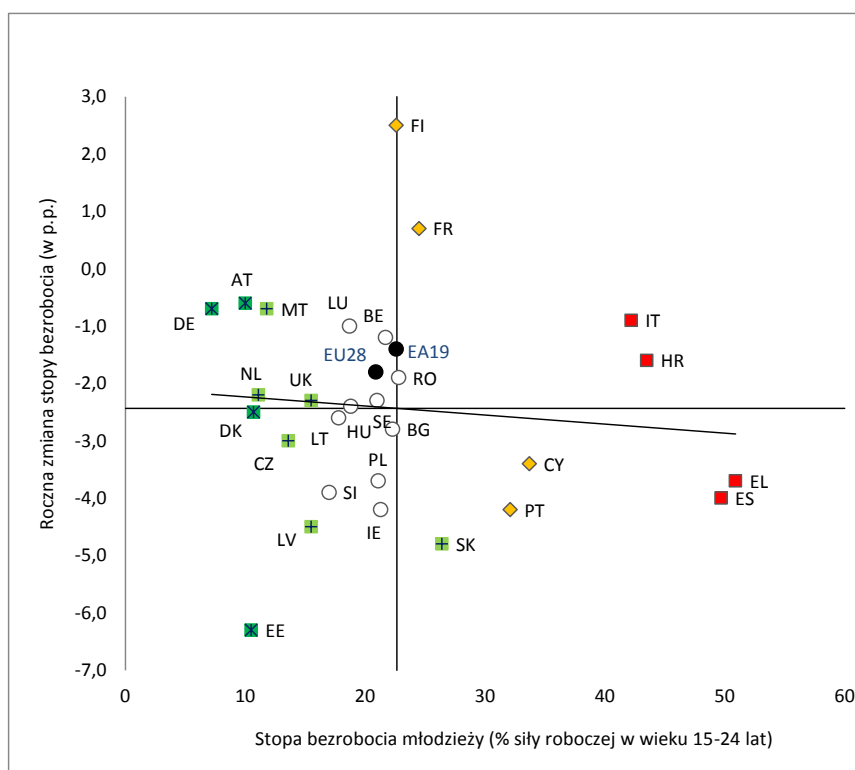
Wykres 3: Stopa bezrobocia i jej roczna zmiana, jak przedstawiono w tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne

Źródło: Eurostat, BAEL (obliczenia DG EMPL). Okres: wartości w I semestrze 2015 r. i zmiany roczne w stosunku do I semestru 2014 r. Uwaga: osie krzyżują się na nieważonej średniej dla UE28. UE28 i SE19 odnoszą się do odpowiednich średnich ważonych. Legenda znajduje się w załączniku.

Jak pokazano na wykresie 4, różnice między krajami są jeszcze większe w przypadku stopy bezrobocia młodzieży. Dwa kraje (Grecja i Hiszpania) wykazują nadal poziom bezrobocia wśród młodzieży rzędu około 50 %, dwa inne (Włochy i Chorwacja) powyżej 40 %, a dwa kolejne (Cypr i Portugalia) powyżej 30 %; w krajach tych odnotowuje się także najwyższe wartości tego wskaźnika w odniesieniu do kobiet. Chociaż ujemne nachylenie linii spadku wskazuje na to, że państwa członkowskie zaczęły się do siebie zbliżać, we wspomnianych krajach konieczny byłby szybszy spadek, aby szybko sprowadzić stopę bezrobocia wśród młodzieży do akceptowalnego poziomu. W grupie tej krajem, który zmierza ku konwergencji najszybciej, wydaje się być Portugalia. Niewielka grupa krajów (m.in. Francja i Finlandia) wykazuje oznaki pogorszenia w zakresie bezrobocia młodzieży w porównaniu ze stosunkowo dobrą sytuacją wyjściową. Na szczególną uwagę zasługuje przypadek Finlandii, która zanotowała wzrost o 2,5 p.p. w okresie odzwierciedlającym niekorzystne warunki gospodarcze (największy wzrost w UE28, jeśli chodzi o ogólną stopę bezrobocia).

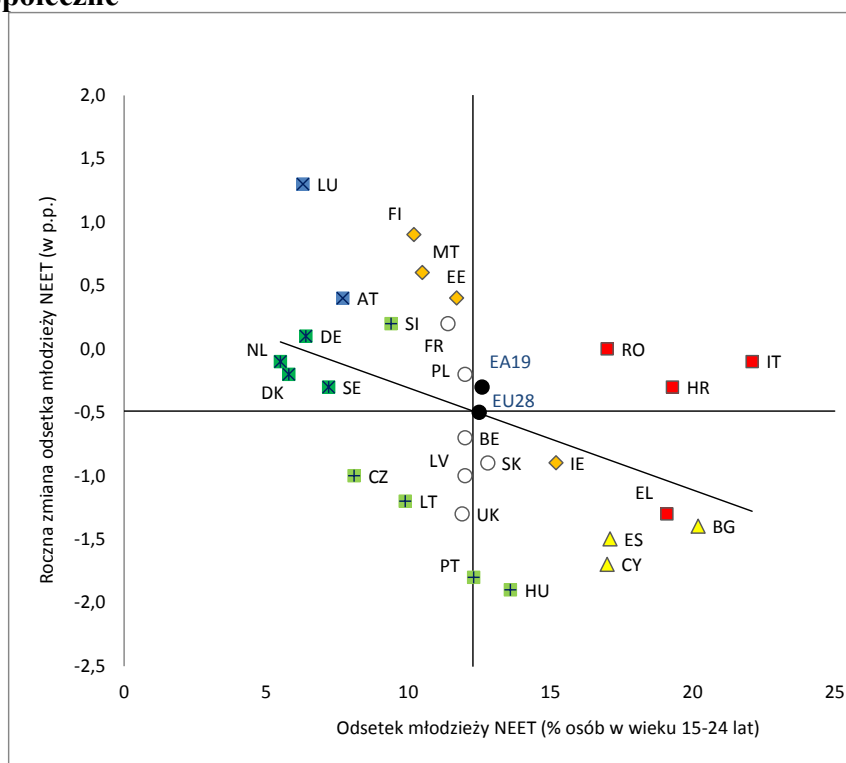
Wykres 4: Stopa bezrobocia młodzieży i jej roczna zmiana, jak przedstawiono w tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne

Źródło: Eurostat, BAEL (obliczenia DG EMPL). Okres: wartości w I semestrze 2015 r. i zmiany roczne w stosunku do I semestru 2014 r. Uwaga: osie krzyżują się na nieważonej średniej dla UE28. UE28 i SE19 odnoszą się do odpowiednich średnich ważonych. Legenda znajduje się w załączniku.

Odsetek młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nie szkolącej się (młodzież NEET) także maleje (wykres 5). W szeregu państw odnotowuje się jednak wciąż bardzo wysoki odsetek młodzieży NEET (Irlandia, Cypr, Hiszpania, Rumunia, Grecja, Chorwacja, Bułgaria i Włochy, przy czym w tych dwóch ostatnich krajach wynosi on powyżej 20 %). Wśród kobiet najwyższy odsetek młodzieży NEET występuje również w Grecji, Włoszech, Rumunii i Bułgarii. Podczas gdy Hiszpania, Bułgaria, Grecja i Cypr wydają się zmierzać ku konwergencji w miarę szybko, to tempo dostosowania we Włoszech, Chorwacji i Rumunii (jeżeli w ogóle występuje) wydaje się być niewystarczające. Ponadto kilka państw członkowskich o stosunkowo niskim lub zbliżonym do średniego odsetku młodzieży NEET wykazuje zmiany roczne znacznie wyższe od średniej UE. Tak jest w przypadku Luksemburga, Austrii, Finlandii i Malty.

Wykres 5: Odsetek młodzieży NEET i jego roczna zmiana, jak przedstawiono w tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne

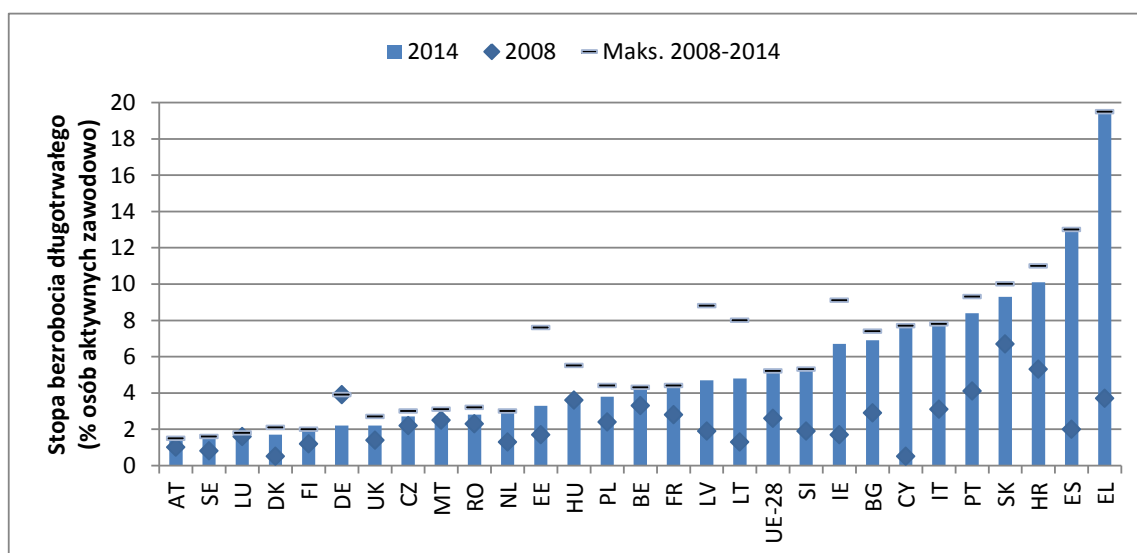
Źródło: Eurostat, BAEL (obliczenia DG EMPL). Przerwa w szeregu w FR i ES. Okres: wartości w 2014 r. i zmiany roczne w stosunku do 2013 r. Uwaga: osie krzyżują się na nieważonej średniej dla UE28. UE28 i SE19 odnoszą się do odpowiednich średnich ważonych. Legenda znajduje się w załączniku.

Wskaźniki dotyczące przedwczesnego kończenia nauki szkolnej w większości krajów się poprawiły. W 2014 r. zjawisko przedwczesnego kończenia nauki zmniejszyło się w porównaniu z 2013 r. w 20 państwach członkowskich, natomiast jego stosunkowo duży wzrost odnotowano w Estonii. Pomimo pozytywnego rozwoju sytuacji w znacznej większości

państw członkowskich odsetek osób przedwcześnie kończących naukę utrzymuje się w kilku krajach na szczególnie wysokim poziomie (Malta, Włochy, Portugalia i Hiszpania). Ponadto odsetek ten jest w przypadku młodych ludzi urodzonych za granicą średnio o 10 punktów procentowych wyższy niż w przypadku młodzieży rodowitej, a najwyższe różnice wynoszące około 20 p.p. występują w Grecji i we Włoszech.⁹

Pomimo ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy długoterminowe bezrobocie utrzymuje się w szeregu państw członkowskich na wysokim poziomie. W następstwie kryzysu stopa długotrwałego bezrobocia wzrosła między 2008 a 2014 r. we wszystkich państwach członkowskich z wyjątkiem Niemiec (wykres 6). Ogólnie rzecz biorąc stopa ta jest wciąż stosunkowo wysoka, w szczególności w Grecji i w mniejszym stopniu w Hiszpanii, przy czym jej wartości odnotowane w 2014 r. były w obu przypadkach nadal bardzo zbliżone do najwyższego notowanego poziomu. Bezrobocie długotrwałe dotyka mężczyzn, osoby młode i pracowników nisko wykwalifikowanych stosunkowo bardziej niż inne grupy na rynku pracy, a szczególnie dotkliwie odbija się na osobach, które były zatrudnione w zanikających zawodach i sektorach. Ogólny stan gospodarki jest wciąż ważnym czynnikiem decydującym o zmianach w poziomie bezrobocia długotrwałego i przepływach osób w tej kategorii, ale wpływ tego czynnika jest też w dużej mierze uzależniony od warunków krajowych związanych głównie z różnicami instytucjonalnymi.

Wykres 6: Stopy bezrobocia długotrwałego (2008 r., 2014 r. i poziom najwyższy)

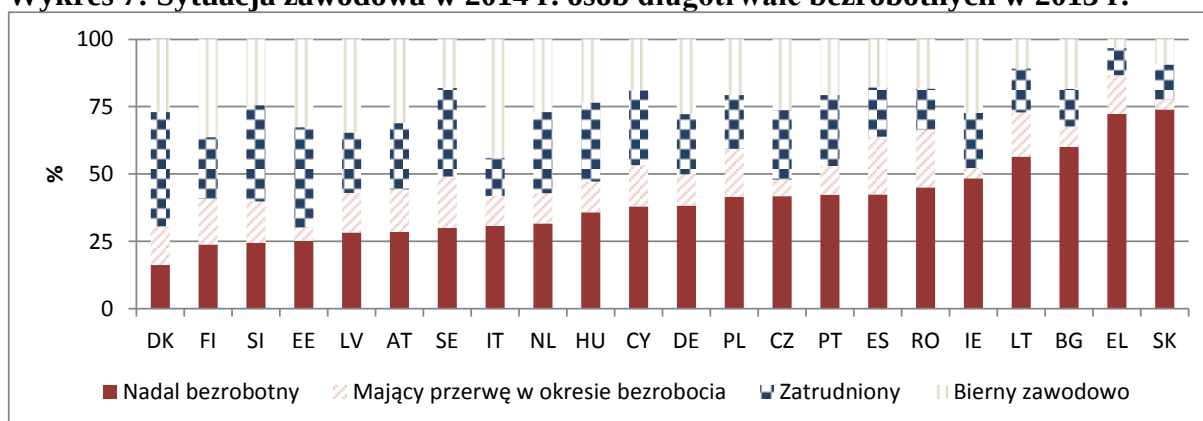

Źródło: *Employment and social developments in Europe (ESDE) 2015*, Komisja Europejska.

⁹ Zob. „Education and Training Monitor 2015” (http://ec.europa.eu/education/tools/et-monitor_en.htm)

Istnieją różnice między państwami członkowskimi pod względem dynamiki bezrobocia długotrwałego. Wykres 7 przedstawia wskaźniki zmiany sytuacji na rynku pracy osób długotrwanie bezrobotnych między 2013 a 2014 r. W przypadku kilku państw członkowskich utrzymujące się stopy długotrwałego bezrobocia (tj. osoby długotrwanie bezrobotne, które wciąż pozostają bezrobotne rok później) są znaczne i osiągają poziom przekraczający 50 % na Litwie, w Bułgarii, Grecji i na Słowacji. Na drugim biegunie znajdują się Dania, Szwecja, Estonia i Słowenia, gdzie przechodzenie do zatrudnienia występuje stosunkowo często. Migracje do bierności zawodowej mogą odzwierciedlać skutki zniechęcenia pracowników i są szczególnie wysokie we Włoszech i w nieco mniejszym stopniu w Finlandii, Estonii i na Łotwie.

Wykres 7: Sytuacja zawodowa w 2014 r. osób długotrwanie bezrobotnych w 2013 r.

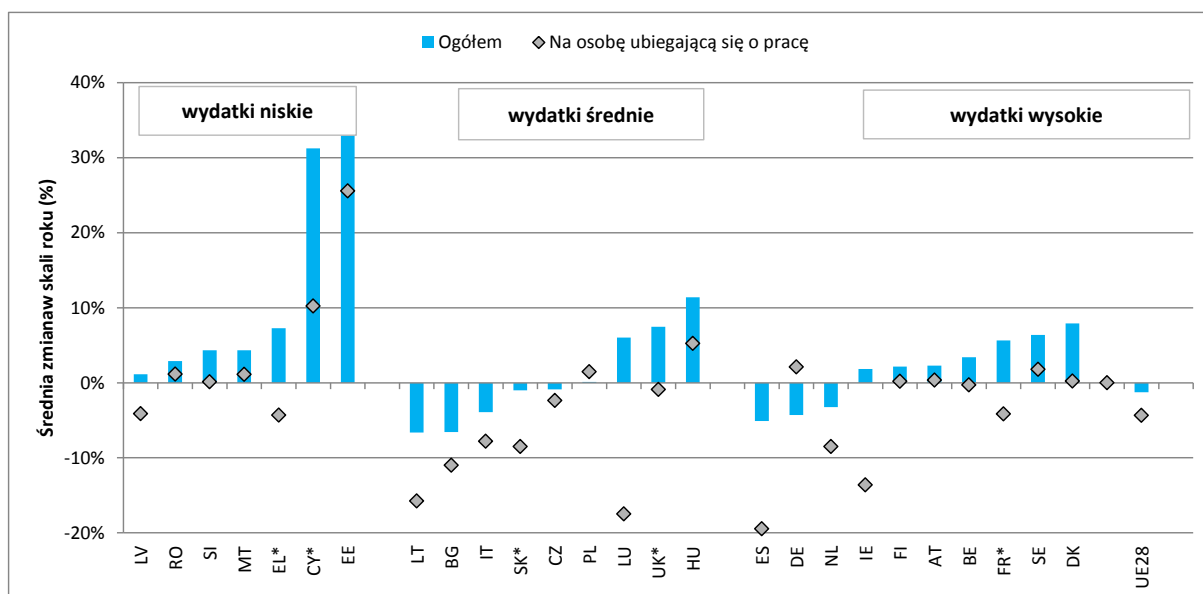

Źródło: *Employment and social developments in Europe (ESDE) 2015*, Komisja Europejska.

Pomimo w dużej mierze niekorzystnej sytuacji osób długotrwanie bezrobotnych łączne wydatki na aktywną politykę rynku pracy spadły w szeregu państw członkowskich, co jest wyrazem napiętych budżetów publicznych. W latach 2007–2012 całkowite wydatki (jako procent PKB w 2007 r.) zmniejszyły się w 8 państwach członkowskich, natomiast wydatki na osobę poszukującą pracy spadły w 13 państwach (wykres 8). Wzrost zanotowały zaś głównie państwa członkowskie, w których poziomy były w 2007 r. stosunkowo niskie. Mimo że nowsze dane dotyczące wydatków w poszczególnych krajach nie są jeszcze dostępne, jest raczej mało prawdopodobne, by ogólne wydatki znacznie się poprawiły, gdyż budżety w wielu państwach członkowskich pozostały napięte również po roku 2012. Ponadto w znacznej liczbie krajów wydatki na aktywną politykę rynku pracy nie są wyraźnie ukierunkowane na kwestię długotrwałego bezrobocia, na którą w około połowie państw członkowskich przeznaczają się mniej niż 20 % takich wydatków. Wydaje się, że w szeregu państw członkowskich z biegiem czasu zmniejszył się również dostęp do publicznych służb

zatrudnienia, zakres świadczeń i uczestnictwo w kształceniu i szkoleniu dla długotrwale bezrobotnych, co jest być może związane z trudnościami z dotarciem do osób bardzo długotrwale bezrobotnych (2 lata i więcej).¹⁰

Wykres 8: Roczny realny wzrost wydatków na aktywną politykę rynku pracy, 2007-2012

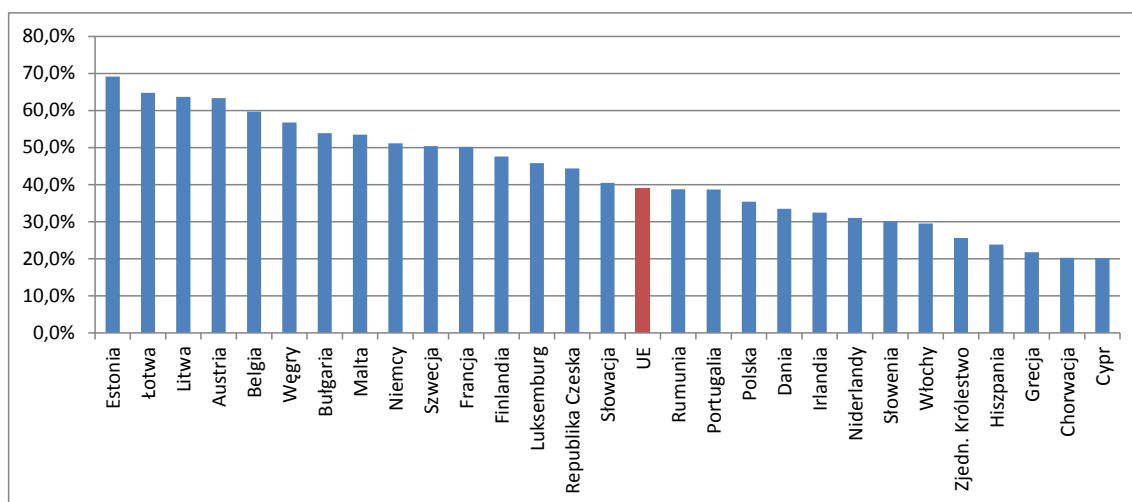
Źródło: Eurostat, baza danych dotyczących polityki rynku pracy (LMP). Obliczenia DG EMPL średniej wartości dla UE28. Uwaga: państwa członkowskie zostały pogrupowane według poziomu wydatków na aktywną politykę rynku pracy w 2007 r. – poziom niski/średni/wysoki (kat. 1–7 % PKB). Ze względu na brak niektórych danych zagregowane dla UE28 oszacowano z wykorzystaniem wartości z 2010 r. w odniesieniu do Zjednoczonego Królestwa i Grecji dla lat 2011–2013, zaś w przypadku Hiszpanii, Francji, Cypru, Malty i Rumunii z wykorzystaniem wartości z 2012 r. także dla roku 2013, oraz z wyłączeniem Chorwacji. Chorwacja i Portugalia nie zostały uwzględnione z uwagi na brak danych i przerwy w szeregu. *Z powodu przerw w szeregu w przypadku Grecji, Francji i Zjednoczonego Królestwa zamiast okresu 2007–2012 wykorzystano wartości średnie za okres 2007–2010, w przypadku Słowacji za okres 2008–2012, zaś w przypadku Cypru za okres 2007–2011.

Niższy poziom aktywizacji osób (długotrwale) bezrobotnych może dodatkowo zwiększyć istniejące już obecnie niedobory niektórych umiejętności. Mniejsze wydatki na aktywowanie osób (długotrwale) bezrobotnych, w szczególności jeżeli dotyczy to szkolenia, może uniemożliwić im zdobywanie umiejętności, których potrzebują w celu znalezienia pracy. Skutkowałoby to nie tylko utrwaleniem się poziomów stóp bezrobocia, lecz także zwiększyłoby istniejące już obecnie niedobory niektórych umiejętności. Jak przedstawiono na wykresie 9, w szeregu państw członkowskich znaczna liczba pracodawców zgłasza trudności ze znalezieniem pracowników posiadających odpowiednie umiejętności. Stosunkowo duże trudności występują w krajach bałtyckich (które to trudności mogą być związane ze stosunkowo znacznym odpływem ludności z tych krajów do pozostałych państw

¹⁰ „Zapobieganie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia”, w: *Employment and social developments in Europe (ESDE) 2015*, Komisja Europejska.

członkowskich UE), a także w krajach o niskim poziomie bezrobocia, takich jak Austria, Belgia i Niemcy. Mniejsze trudności występują w takich państwach członkowskich, jak Hiszpania, Grecja, Chorwacja i Cypr, gdzie niedobory w podaży siły roboczej nie są czynnikiem ograniczającym zatrudnienie. Lepsza jakość oferty uczenia się przez całe życie i dalsze w nią inwestowanie przyczyniłyby się do zmniejszenia niedoborów niektórych umiejętności. Według danych Eurostatu w latach 2009–2014 poziom uczenia się przez całe życie wzrósł w większości państw członkowskich (z wyjątkiem Chorwacji, Cypru, Grecji, Polski, Hiszpanii i Słowenii), ale wciąż utrzymują się duże różnice w tym zakresie, gdyż odsetek osób uczestniczących w uczeniu się przez całe życie wynosił w 2014 r. od 1,5 % w Rumunii i 1,8 % w Bułgarii do ponad 25 % w Finlandii, Szwecji i Danii.

Wykres 9: Trudności przedsiębiorstw europejskich w znalezieniu pracowników posiadających wymagane umiejętności w 2013 r.

Źródło: Trzecie Europejskie Badanie Przedsiębiorstw (2013 r.), Eurofound (uwaga dotycząca interpretacji: odsetek firm, które udzieliły odpowiedzi twierdzącej na pytanie „Czy Państwa przedsiębiorstwo napotkało na trudności w znalezieniu pracowników posiadających wymagane umiejętności?”).

Trudności w znalezieniu pracowników mogą mieć różne przyczyny, z których jedną jest brak pracowników o odpowiednich umiejętnościach. Najnowsze analizy niedopasowania umiejętności wskazują jednak na to, że jedynie w mniej niż połowie przypadków trudności rekrutacyjne polegają na prawdziwym niedoborze wykwalifikowanej siły roboczej, zaś w prawie jednej trzeciej przypadków można to przypisać mało atrakcyjnemu wynagrodzeniu. Nietypowe godziny pracy i brak możliwości szkolenia w miejscu pracy, w połączeniu z mało atrakcyjnymi płacami, to okoliczności, które ograniczają zdolność pracodawców do przyciągnięcia pracowników. Ponadto badania wykazały, że przedsiębiorstwa, które nie są w

stanie znaleźć pracowników z wymaganymi kwalifikacjami, to często te, które niechętnie oferują długoterminowe umowy o pracę¹¹.

Potencjałowi wzrostu w Europie zagrażają słabości strukturalne występujące w europejskim zasobie umiejętności. Według najnowszych danych z Badania Umiejętności Osób Dorosłych (PIAAC) przeprowadzonego przez OECD i WE około 20 % osób w wieku produkcyjnym ma niski poziom umiejętności (umiejętność czytania, pisanie i liczenia), a w niektórych państwach (Francja, Hiszpania, Włochy) odsetek ten jest jeszcze wyższy. Tylko w kilku państwach (Estonia, Dania, Finlandia, Niderlandy i Szwecja) odnotowano duży odsetek osób z bardzo wysokim podstawowym poziomem umiejętności, a większość państw europejskich nawet nie zbliżyła się do czołówki państw spoza Europy (takich jak Japonia czy Australia). Jeśli chodzi o umiejętności cyfrowe, w 2014 r. średnio 22 % populacji UE nie posiadała takich umiejętności, a odsetek ten wynosił od 5 % w Luksemburgu do 45 % w Bułgarii i 46 % w Rumunii¹². Mając na uwadze to, że aby skutecznie funkcjonować w społeczeństwie cyfrowym, dana osoba potrzebuje więcej niż niskiego poziomu umiejętności (np. niż tylko umiejętności wysłania wiadomości elektronicznych), to za mający niedostateczny poziom umiejętności cyfrowych można uznać odsetek 40 % ludności UE. Dane dotyczące wydatków publicznych potwierdzają rosnące ryzyko niedoboru inwestycji w kapitał ludzki, gdyż w wydatkach publicznych na edukację od 2010 r. odnotowano spadek o 3,2 %, a jedenaście państw członkowskich wykazuje spadek w 2013 r. Europa nie inwestuje skutecznie w edukację i umiejętności, co zagraża jej konkurencyjności w perspektywie średniookresowej oraz zmniejsza szanse jej pracowników na rynku pracy.

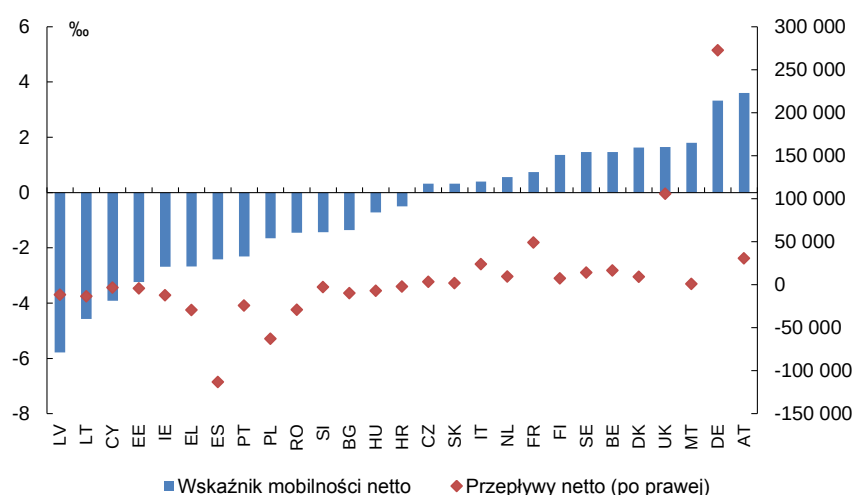
Mobilność zawodowa może być ważnym mechanizmem korekcyjnym służącym zmniejszaniu różnic między poszczególnymi krajami w zakresie bezrobocia i rozwiązywaniu problemu niedoboru niektórych umiejętności. Wskaźniki wewnątrzunijnej mobilności przedstawione na wykresie 10 dają stosunkowo jasny obraz: odpływ osób z krajów, które najbardziej odczuły skutki kryzysu, do krajów, które stosunkowo dobrze przetrwały kryzys. Nakładają się one na długofalowe przepływy osób z Europy Środkowo-Wschodniej do bogatszych krajów Europy Północno-Zachodniej. W wartościach bezwzględnych odpływ netto jest największy w Hiszpanii i Polsce, natomiast napływ netto

¹¹ „Wspieranie zdobywania i dostosowywania umiejętności w UE”, w: *Employment and social developments in Europe 2015*, Komisja Europejska.

¹² Zgodnie ze złożonym wskaźnikiem umiejętności cyfrowych w oparciu o ramy kompetencji informatycznych, <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/lb-na-26035-enn.pdf>.

jest największy w Niemczech i Zjednoczonym Królestwie. Ogólnie rzecz biorąc, mobilność pomiędzy krajami UE jest umiarkowana. Mobilni obywatele to zazwyczaj osoby młode i dobrze wykształcone, przyczyniające się do rozwiązywania problemu niedostatku umiejętności w krajach przyjmujących, lecz także stwarzające pewne wyzwania dla krajów opuszczanych, nawet jeżeli osoby te przyczyniają się do przepływów pieniężnych.¹³ Pełna przejrzystość i porównywalność kwalifikacji w całej UE mogłaby ułatwić mobilność pracowników, gdyż pracodawcy mogliby dzięki temu lepiej zrozumieć kwalifikacje uzyskane przez daną osobę w innym państwie członkowskim i takim kwalifikacjom zaufać. W tym celu państwa członkowskie odnoszą swoje kwalifikacje krajowe do europejskich ram kwalifikacji.

Wykres 10: Wskaźniki wewnątrzunijnej mobilności netto i przepływy netto, 2013 r.

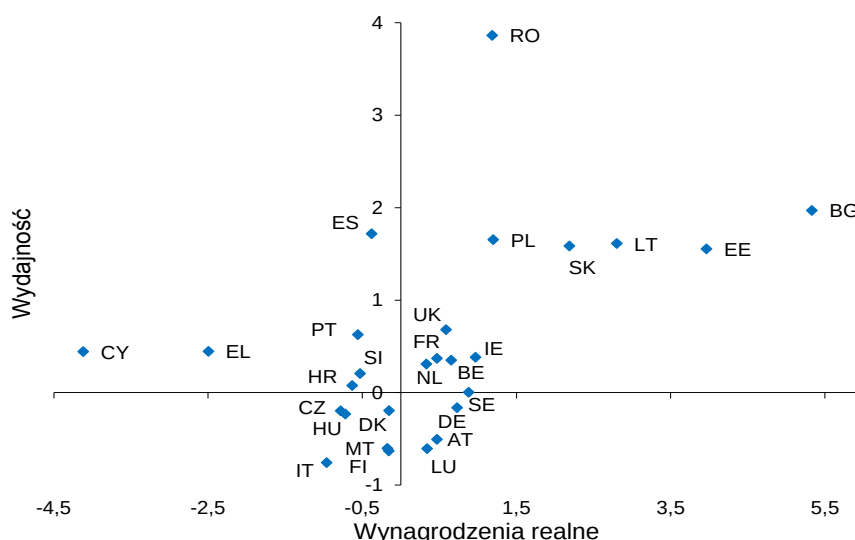
Źródło: *Labour Market Developments in Europe 2015*, Komisja Europejska. Uwaga: Luksemburg pominięto jako osamotniony przypadek niemieszczący się w skali. Wskaźniki wewnątrzunijnej mobilności netto są obliczane jako różnica między imigracją z innych krajów UE a emigracją do innych krajów UE na początku roku na 1 000 mieszkańców.

Wydaje się, że zmiany płac w większości państw członkowskich odpowiadają wydajności pracy i przyczyniły się przywrócenia równowagi w strefie euro. Do 2008 r. wzrost jednostkowych kosztów pracy był szybszy w krajach strefy euro notujących deficyt niż w krajach wykazujących nadwyżkę. Tendencja ta następnie się odwróciła, co przyczyniło się do przywrócenia równowagi zewnętrznej państw członkowskich dotkniętych sytuacją kryzysową. Ponadto, jak przedstawiono na wykresie 11, w ostatnich latach wzrost płac realnych wydaje się być mniej więcej zgodny ze wzrostem wydajności (w przeciwieństwie do tego, co obserwowano w kilku krajach w latach poprzednich), a w wielu krajach odnotowuje się jedynie niewielkie odchylenia (z wyjątkiem Cypru, Grecji, Hiszpanii, Estonii, Rumunii i

¹³ *Employment and social developments in Europe 2015*, Komisja Europejska.

Bułgarii). Jest to ogólnie pozytywny rozwój, korzystny dla równowagi wewnętrznej i zewnętrznej krajów.

Wykres 11: Wynagrodzenia realne i wydajność, średnie stopy wzrostu w latach 2012–2014

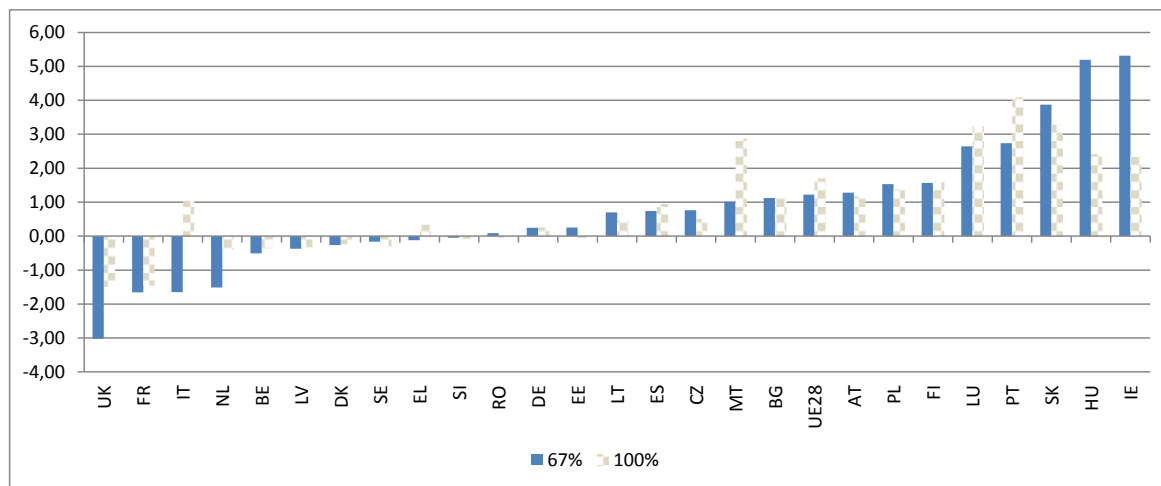
Źródło: *Labour Market Developments in Europe 2015*, Komisja Europejska.

W ostatnich latach w znacznej liczbie państw członkowskich zwiększył się klin podatkowy, szczególnie w przypadku osób o niskich i średnich dochodach, co dopełnia obraz wysokiego już poziomu w kilku krajach.¹⁴ Poziomy klina podatkowego różnią się znacznie w poszczególnych państwach członkowskich i wynosiły w 2014 r. od mniej niż 30 % na Malcie i w Irlandii do ponad 45 % w Belgii, Niemczech, Francji i na Węgrzech (a w Austrii i Włoszech jedynie w odniesieniu do osób o średnich dochodach). Na wykresie 12 przedstawiono zmiany klina podatkowego w latach 2010–2014 (jeden żywiciel, bez dzieci) na poziomie 67 % oraz 100 % średniego wynagrodzenia. Klin podatkowy zmniejszył się na obu poziomach dochodów tylko w 8 krajach, najbardziej zaś w Zjednoczonym Królestwie i we Francji. Natomiast stosunkowo duży wzrost odnotowano na Malcie (dla poziomu 100 %, ale z niskiego pułapu) oraz w Luksemburgu, Portugalii, na Słowacji, na Węgrzech i w Irlandii (dla obu poziomów: 67 % i 100 %, ale w Irlandii z niskiego pułapu początkowego). Tendencje te są niepokojące w związku z wciąż wysoką stopą bezrobocia w wielu państwach członkowskich. Zmniejszenie klina podatkowego, odpowiednio finansowane,

¹⁴ Na klin podatkowy składają się podatek dochodowy od osób fizycznych oraz przypadające na pracodawcę i pracownika składki na ubezpieczenie społeczne.

spowodowałoby zwiększenie popytu, wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz przyczyniłoby się do sprawnego funkcjonowania UGW¹⁵.

Wykres 12: Zmiany klina podatkowego w latach 2010–2014

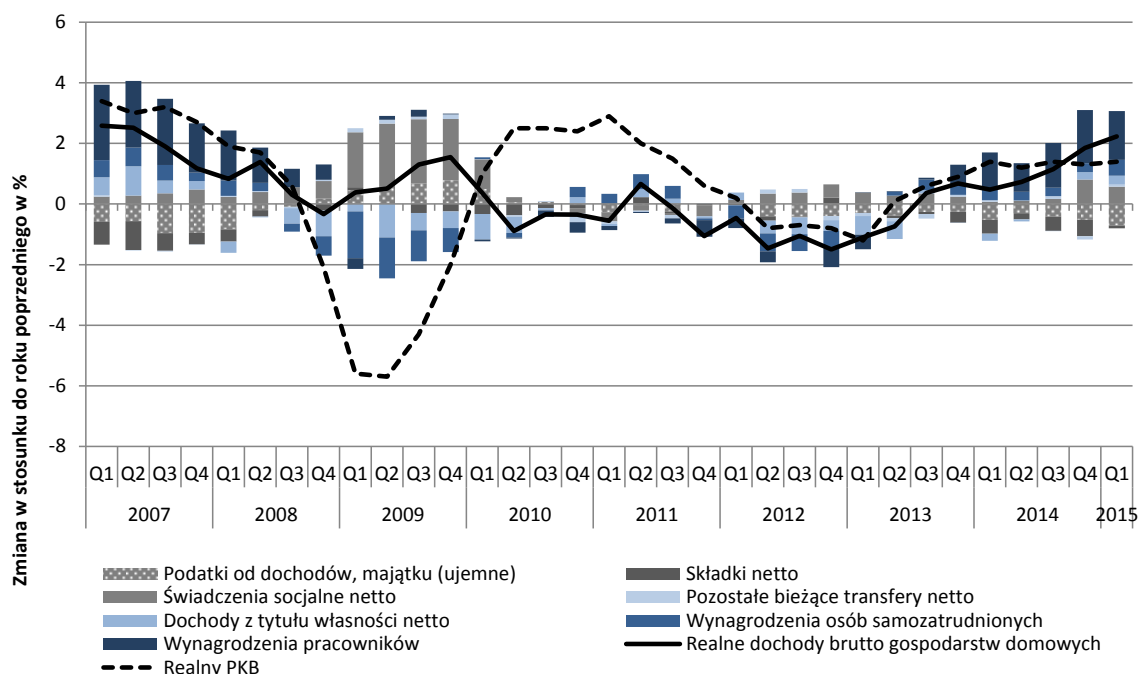
Źródło: baza danych dotycząca podatków i świadczeń, OECD/WE. Uwaga: dane dla gospodarstw domowych z jednym żywicielem (bez dzieci); dane z 2013 r. zamiast 2014 r. w przypadku BG, LT, LV, MT i RO.

1.3 Tendencje i wyzwania społeczne

Dochody gospodarstw domowych w UE ponownie rosną, dzięki większej aktywności gospodarczej i poprawie sytuacji na rynku pracy. Szacuje się, że średnia realnego dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego w UE wzrosła w ciągu roku o 2,2 % w stosunku do trzeciego kwartału 2015 r. (wykres 13). Ten wzrost realnych dochodów gospodarstw domowych był wynikiem wzrostu dochodów osiąganych na rynku, głównie wynagrodzeń, a w mniejszym stopniu dochodów osób samozatrudnionych oraz dochodów netto z tytułu własności. Podatki od dochodów i majątku nieco zmniejszyły progresję realnego dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego w 2014 r. i w pierwszym kwartale 2015 r.

¹⁵ Zob. liczne oświadczenia Eurogrupy, np. deklaracja Eurogrupy „Program reform strukturalnych – dyskusje tematyczne dotyczące wzrostu i zatrudnienia – wspólne zasady reform na rzecz zmniejszenia klina podatkowego” [Structural reform agenda - thematic discussions on growth and jobs - Common principles for reforms reducing the tax burden on labour], Mediolan, 12 września 2014 r.

Wykres 13: Zmiana realnego dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego oraz jego składowych w UE

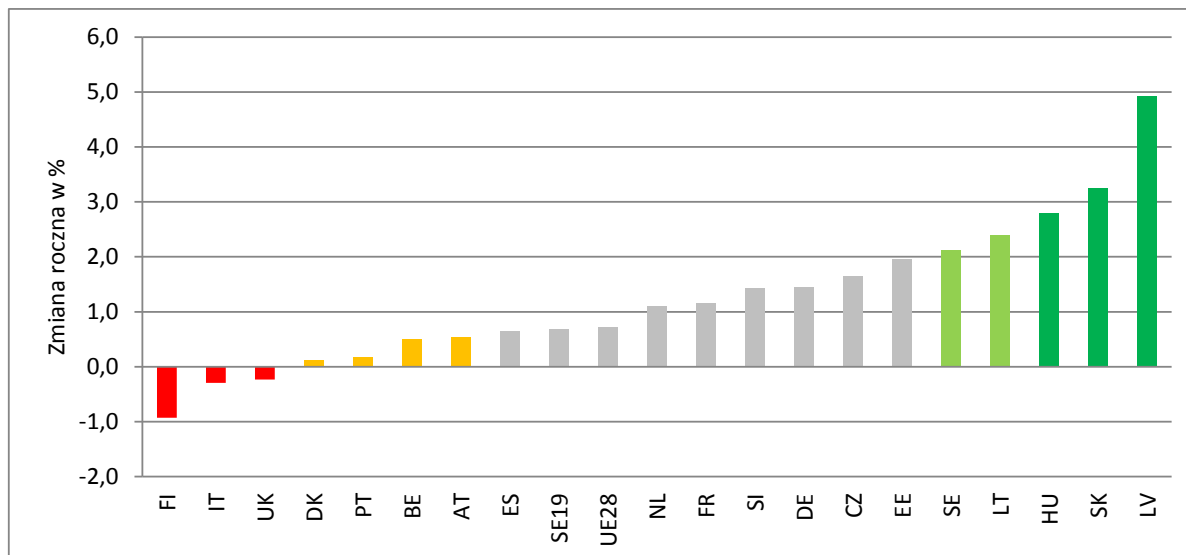

Źródło: Eurostat, rachunki narodowe (obliczenia DG EMPL)

Dokładniejsza analiza wyników krajowych potwierdza, że większość państw członkowskich skorzystała na zwiększeniu dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego w 2014 r. Dane z tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne (wykres 14)¹⁶ pokazują, że w ciągu 2014 r. realny dochód do dyspozycji gospodarstwa domowego w większości państw członkowskich zwiększył się. Szwecja, Litwa, Węgry, Słowacja i Łotwa osiągnęły największy wzrost dochodów gospodarstw domowych, wynoszący ponad 2 % w skali roku. Spadek natomiast odnotowano w Zjednoczonym Królestwie, Włoszech i Finlandii, przy czym w przypadku tej ostatniej zjawisko to należy postrzegać w kontekście ogólnego pogorszenia wskaźników bezrobocia. W niektórych krajach, które dotkliwie odczuły kryzys (np. Grecja i Cypr), brak jest jeszcze danych niezbędnych do dokonania oceny najnowszych zmian.

¹⁶ Dane dotyczące dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego uzyskane w dniu 28 października 2015 r. Wartości za 2014 r. są na ten dzień niedostępne w odniesieniu do dziewięciu państw członkowskich (Bułgaria, Irlandia, Grecja, Chorwacja, Cypr, Luksemburg, Malta, Polska i Rumunia).

Wykres 14: Zmiana dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego w 2014 r., jak przedstawiono w tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne

Źródło: Eurostat, rachunki narodowe (obliczenia DG EMPL).

Odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (AROPE) ustabilizował się w latach 2013 i 2014 po nieprzerwanym wzroście w latach 2009–2012.

Ustanowiony w strategii „Europa 2020” cel dotyczący ograniczenia ubóstwa jest mierzony za pomocą wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (AROPE), podawanego przez Eurostat. Wskaźnik AROPE jest odsetkiem osób:

- zagrożonych ubóstwem (AROP), tj. o ekwiwalentnym¹⁷ dochodzie do dyspozycji gospodarstwa domowego (po uwzględnieniu transferów socjalnych oraz świadczeń emerytalnych i rent) wynoszącym poniżej 60 % krajowej mediany dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego;
- LUB doświadczających pogłębionej deprivacji materialnej (SMD)¹⁸;
- LUB żyjących w gospodarstwach domowych o bardzo małej intensywności pracy¹⁹.

¹⁷ Eurostat stosuje współczynnik ekwiwalencji zgodnie ze skalą zmodyfikowaną przez OECD. Przyznaje się w nim wagę 1,0 pierwszej osobie w wieku 14 lat lub więcej, wagę 0,5 pozostałym osobom w wieku 14 lat lub więcej oraz wagę 0,3 osobom w wieku 0–13 lat. Eurostat podaje szczegółową definicję na stronie http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Material_deprivation

¹⁸ Osobę uznaje się za doświadczającą pogłębionej deprivacji, jeżeli nie może sobie ona pozwolić na zakup co najmniej 3 pozycji (towarów i usług) figurujących w wykazie 10 pozycji uznanych za ważne.

¹⁹ Osoby żyjące w gospodarstwach domowych o bardzo małej intensywności pracy to osoby w wieku 0–59 lat zamieszkujące gospodarstwa domowe, w których osoby dorosłe (w wieku 18–59 lat) w minionym roku przepracowały mniej niż 20% swego łącznego potencjału pracy.

Wskaźnik AROPE w 28 państwach członkowskich (UE28) zmniejszył się nieznacznie w 2014 r. do 24,4 %²⁰, tj. do liczby 122 mln osób, w porównaniu z 24,5 % w 2013 r. i 24,7 % w 2012 r. Mimo to wciąż jest on o 1 punkt procentowy wyższy niż w 2009 r. (23,3 %).

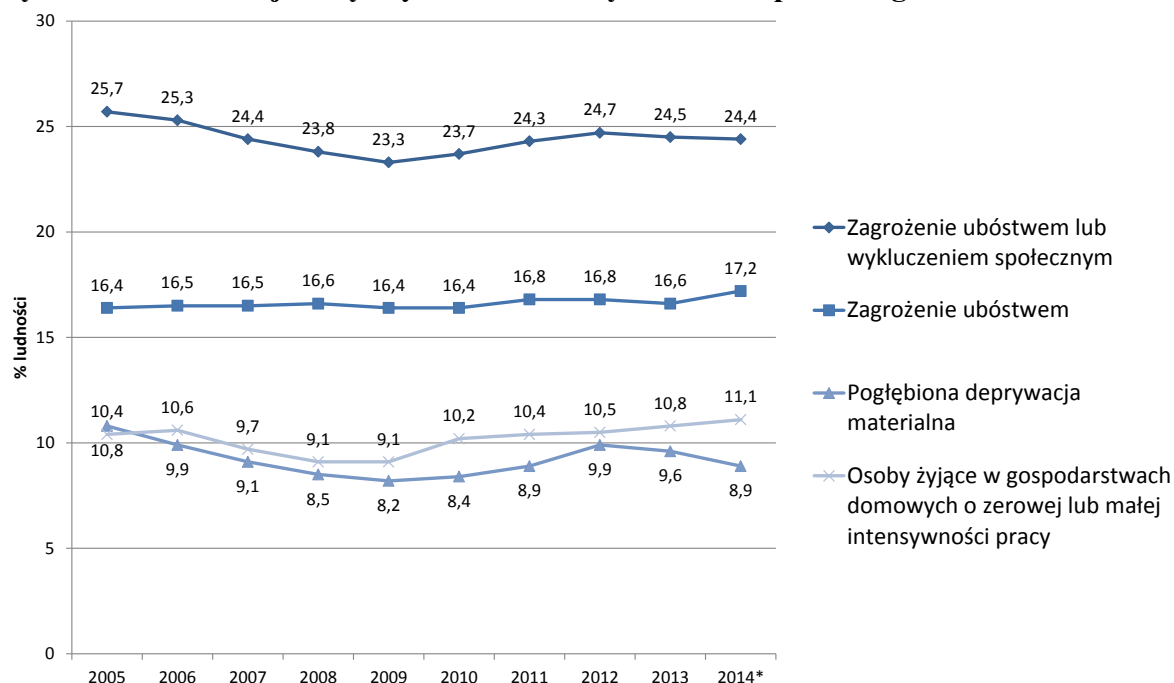
Powodem zmian wskaźnika AROPE są w głównej mierze gospodarstwa domowe bez osób pracujących i pogłębiona deprivacja materialna. W 2013 r. wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej spadł nieznacznie do 9,6 % całej populacji. W oparciu o wstępne dane EUROSTATU za 2014 r.²¹ należy spodziewać się, że wskaźnik ten w dalszym ciągu spadał, ale pozostał znacznie powyżej poziomu 8,2 % z 2009 r. (zob. wykres 15). Ponadto odsetek gospodarstw domowych bez osób pracujących wzrósł w 2013 r. do 10,8 %, czyli znacznie powyżej poziomu sprzed kryzysu, kiedy to wynosił 9,1 %. Odsetek ludności zagrożonej ubóstwem, który odnosi się do grupy osób otrzymujących mniej niż 60 % mediany dochodu gospodarstw po uwzględnieniu transferów²², utrzymał się na stałym poziomie około 16,6 %, lecz progi ubóstwa, poniżej których osoby uważa się za zagrożone ubóstwem, nadal spadają, co wskazuje na ciągłe pogarszanie się warunków życia. Stopień, w jakim można powstrzymać zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym, jest uzależniony od automatycznych stabilizatorów na szczeblu krajowym.

²⁰ Dane dotyczące AROPE za 2014 r. są danymi szacunkowymi podanymi przez Eurostat na podstawie danych dostarczonych przez państwa członkowskie.

²¹ Więcej informacji na temat pierwszych danych statystycznych dotyczących deprivacji materialnej można uzyskać z odpowiedniej publikacji EUROSTATU dostępnej pod adresem: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Material_deprivation_statistics_-_early_results

²² Mniej niż 60 % krajowej mediany dochodu gospodarstwa domowego po uwzględnieniu transferów socjalnych.

Wykres 15: Tendencje dotyczące ubóstwa i wykluczenia społecznego w UE

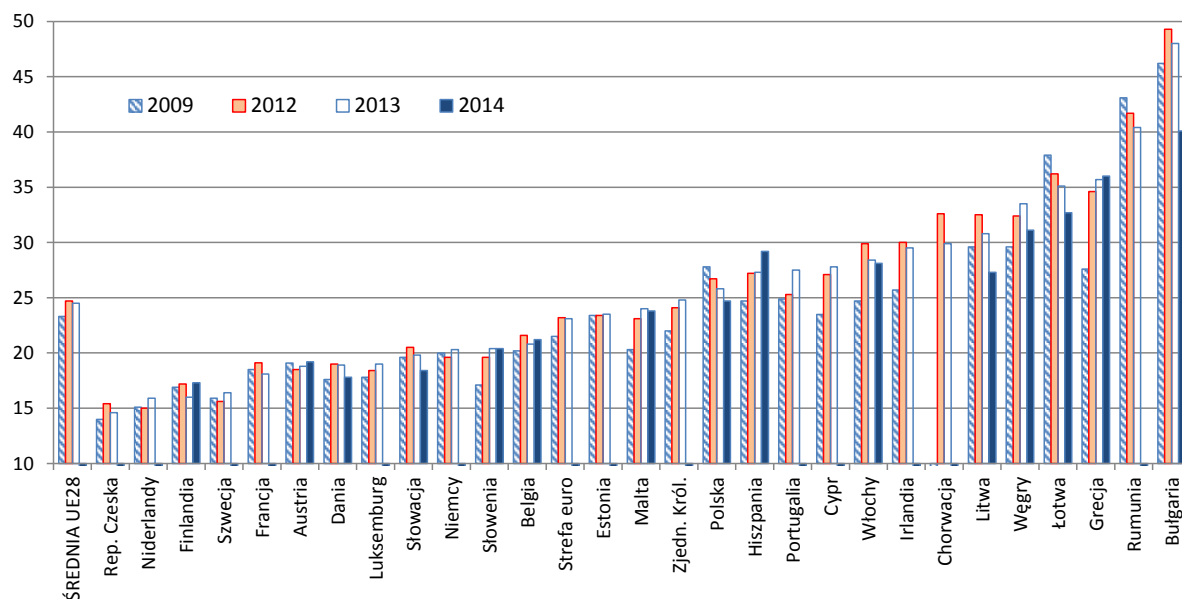

Źródło: Eurostat, EU-SILC.

Uwaga: wstępne dane liczbowe za 2014 r. UE27 do 2009 r.; gospodarstwa domowe bez osób pracujących: % osób w wieku 0–59 lat; AROPE, AROP: dochód z roku poprzedniego; SMD: rok bieżący; gospodarstwa domowe bez osób pracujących: rok poprzedni.

Dziewięć państw członkowskich zanotowało w latach 2013 i 2014 wskaźnik AROPE poniżej 20 % (Republika Czeska, Niderlandy, Finlandia, Szwecja, Francja, Austria, Dania, Luksemburg i Słowacja), który w większości pozostał na tym samym poziomie co w roku 2009. Natomiast w sześciu państwach członkowskich krajowy wskaźnik AROPE wyniósł ponad 30 %, przy czym w czterech z nich zanotowano jego spadek w porównaniu z rokiem poprzednim (wykres 16).

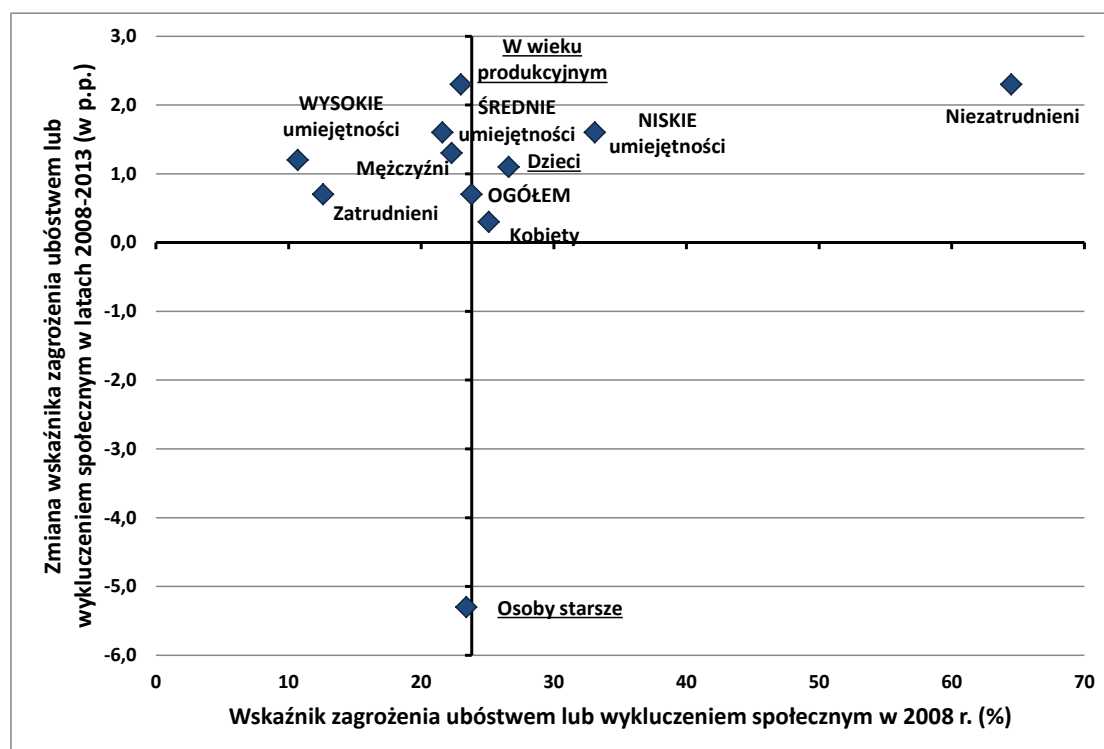
Wykres 16: Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (AROPE) w % ludności ogółem

Źródło: Eurostat, EU-SILC.

Najbardziej zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym były osoby w wieku produkcyjnym i ich dzieci, natomiast osoby starsze były lepiej chronione dzięki względnej stabilności emerytur w porównaniu z dochodami z zatrudnienia (wykres 17). Ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego ludności w wieku produkcyjnym zwiększyło się z 23 % w 2008 r. do 25,3 % w 2013 r. z powodu utraty zatrudnienia oraz rosnącego ubóstwa pracujących. Mężczyźni nadal są narażeni na nieco niższe ryzyko ubóstwa lub wykluczenia społecznego niż kobiety w 28 państwach członkowskich UE w 2013 r.: wskaźnik AROPE dla mężczyzn wynosił 23,6 %, zaś dla kobiet 25,4 %.

Wykres 17: Zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym w podziale na grupy wiekowe, sytuację zawodową i poziom umiejętności w 2008 r. i zmiana w latach 2008–2013

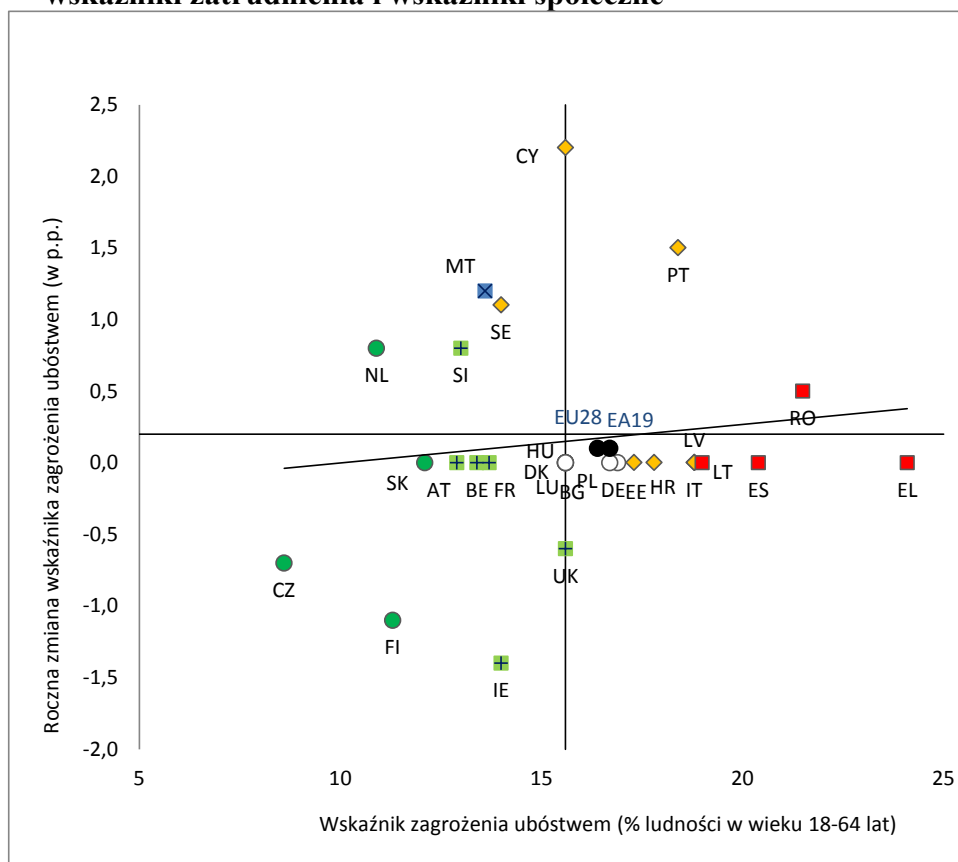

Źródło: Eurostat, EU-SILC.

Jeśli chodzi o osoby w wieku produkcyjnym (grupa wiekowa 18–64 lat), dane z tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne wskazują, że trzy kraje ze wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem (AROP) na poziomie powyżej lub blisko średniej UE (Cypr, Portugalia i Rumunia) odnotowały dalszy wzrost w roku 2013. Na Cyprze i w Portugalii skala wzrostu była wysoka (odpowiednio 2,2 i 1,5 p.p.). Inne państwa o poziomie ubóstwa znacznie wyższym niż średnia (Grecja, Hiszpania i Litwa) nie odnotowały żadnych statystycznie istotnych tendencji spadkowych; ich sytuacja jest więc nadal krytyczna. Wśród krajów mających stosunkowo niski poziom zagrożenia ubóstwem należało baczej przyrzeć się sytuacji Malty i Szwecji, gdyż zanotowano tam wzrost znacznie wyższy niż średni. Jak przedstawiono na wykresie 18²³, dodatnie nachylenie linii spadku wskazuje na rozbieżne tendencje w państwach członkowskich.

²³ Na podstawie danych z badania EU-SILC obliczono przedziały ufności wokół oszacowań punktowych dla wskaźników zagrożenia ubóstwem i nierówności w dochodach (S80/S20). Wyniki tych obliczeń zostały włączone do metodyki klasyfikacji państw członkowskich. W związku z tym na wykresach 16 i 18 roczne zmiany statystycznie nieróżniące się od zera zastąpiono tą właśnie wartością. Analogicznie, poziomy statystycznie nieróżniące się od (nieważonej) średniej UE zastąpiono tą właśnie wartością. Szczegółowe informacje na temat metodologii znajdują się w załączniku.

Wykres 18: Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ludności w wieku produkcyjnym (18–64 lata), jak przedstawiono w tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne

Źródło: Eurostat, EU-SILC (obliczenia DG EMPL). Okres: poziom w 2013 r. i zmiany w okresie 2012–2013.
Uwaga: osie krzyżują się na nieważonej średniej dla UE28. UE28 i SE19 odnoszą się do odpowiednich średnich ważonych. Legenda znajduje się w załączniku. Statystycznie nieistotne zmiany i różnice w stosunku do (nieważonej) średniej UE wyrażono jako zero. Informacje dotyczące metodyki można znaleźć w załączniku.

Bezrobotni są najbardziej zagrożeni ubóstwem i wykluczeniem, ale podczas kryzysu wzrosło również ubóstwo pracujących, nawet jeśli wskaźnik zagrożenia ubóstwem pracujących średni dla 28 państw członkowskich UE ustabilizował się w 2013 r. na poziomie 8,9 % w porównaniu z 9,0 % w 2012 r. Wskaźnik ubóstwa pracujących wahał się od 3,7 % w Finlandii do 18 % w Rumunii. Spadek bezrobocia przyczyni się do ograniczenia poziomu ubóstwa, ale tylko połowa ludzi ubogich, którzy znajdą pracę, zdoła rzeczywiście wydostać się z ubóstwa²⁴. Wpływ tworzenia miejsc pracy i wzrostu zatrudnienia na poziom ubóstwa zależy w rzeczywistości od tego, czy nowe miejsca pracy oferują płacę zapewniającą utrzymanie na minimalnym poziomie (zarówno pod względem liczby godzin pracy, jak i

²⁴ Zob. Zatrudnienie i kwestie społeczne w Europie, 2013 r.

wynagrodzenia za godzinę), oraz od tego, czy skorzystają z nich gospodarstwa domowe, gdzie pracy jest pod dostatkiem, czy też, gdzie jest jej mało.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym dzieci ustabilizował się w 2013 r. w większości krajów, ale nadal jest on bardzo wysoki i wynosi 27,7 %, zaś odsetek dzieci w gospodarstwach domowych bez osób pracujących nadal rośnie (9,7 % w UE w 2013 r.). Poziom życia dzieci zależy w dużej mierze od sytuacji zawodowej rodziców. Dzieci mieszkające w gospodarstwach domowych bez osób pracujących, w rodzinach niepełnych lub z tylko jednym rodzicem pracującym są w znacznie większym stopniu zagrożone ubóstwem. W wielu krajach do zmniejszenia ryzyka ubóstwa dzieci przyczyniają się świadczenia pieniężne, które w różnym stopniu kompensują brak dochodów z zatrudnienia (od mniej niż 20 % w Grecji i Rumunii do ponad 50 % w Szwecji, Niemczech, Austrii, Zjednoczonym Królestwie i Irlandii).

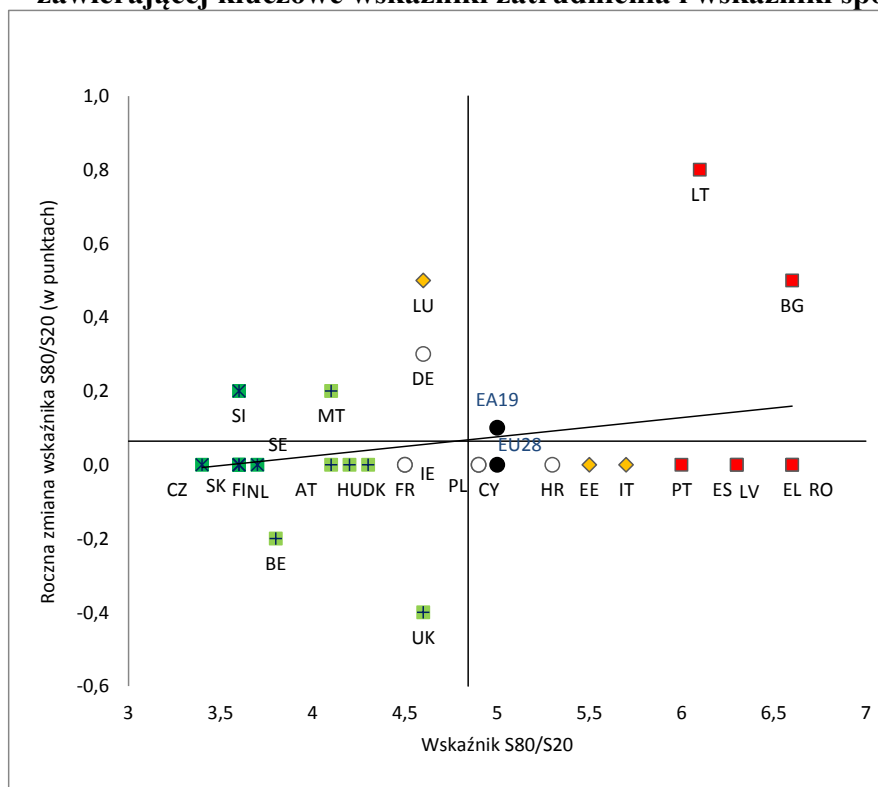
Osoby niepełnosprawne często dotknięte są wyższym wskaźnikiem AROPE (30% w 2013), a ryzyko wzrasta wraz ze stopniem niepełnosprawności (ciężka – umiarkowana). Różnica między wskaźnikami AROPE dla osób sprawnych i niepełnosprawnych nie maleje (8,5 p.p. w UE). Poziom wykształcenia jest nadal głównym czynnikiem napędowym różnic w stopniu ubóstwa dochodowego. Wskaźniki AROP dla osób z wykształceniem wyższym (poziomy 5 i 6) były na poziomie poniżej jednej trzeciej wartości wskaźników AROP dla osób z wykształceniem podstawowym lub średnim I stopnia. W 2013 r. wynosiły one odpowiednio 7,5 % oraz 23,7 % (ogółem 13,0 %). Dla osób z wykształceniem średnim II stopnia odnośny wskaźnik wyniósł 14,5 %.

Nierówności w dochodach utrzymały się w 2013 r. w większości na stabilnym poziomie. Wskaźnik S80/S20²⁵ uwzględniony w tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne w strefie euro nieznacznie się zwiększył (o 0,1 p.p.), natomiast w UE28 pozostał niemalże na tym samym poziomie (wykres 19). Odnotowano jednak szerokie i rosnące rozproszenie wartości nierówności między poszczególnymi krajami, między innymi na skutek różnego wpływu kryzysu na zatrudnienie i dochody do dyspozycji gospodarstw domowych, różnic funkcji redystrybucyjnej systemów podatkowych i systemów

²⁵ Wskaźnik S80/S20 służy do mierzenia stosunku dochodów uzyskiwanych przez 20 % ludności o najwyższych dochodach do dochodów uzyskiwanych przez 20 % ludności o najniższych dochodach, biorąc za podstawę dane SILC.

świadczeń, a także różnic między krajowymi systemami zabezpieczenia społecznego. Najwyższe wartości nierówności odnotowano w Portugalii, na Litwie, w Hiszpanii, na Łotwie, w Grecji, Bułgarii i Rumunii, które to kraje wykazują wskaźnik S80/S20 wyższy niż sześć. Istotny wzrost wśród tych krajów odnotowano na Litwie i w Bułgarii. Również w Luksemburgu miał w 2013 r. miejsce wzrost nierówności w dochodach znacznie wyższy niż średni, aczkolwiek ich poziom utrzymał się na stosunkowo niskim poziomie.

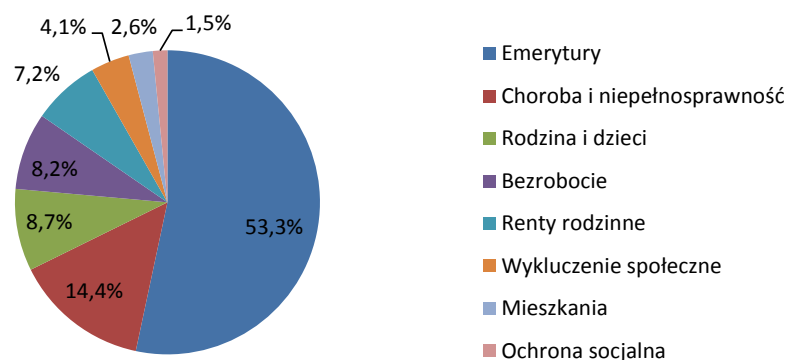
Wykres 19: Nierówności (wskaźnik S80/S20), jak przedstawiono to w tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne

Źródło: Eurostat, EU-SILC (obliczenia DG EMPL). Okres: poziom w 2013 r. i zmiany w okresie 2012–2013.
 Uwaga: osie krzyżują się na nieważonej średniej dla UE28. UE28 i SE19 odnoszą się do odpowiednich średnich ważonych. Legenda znajduje się w załączniku. Statystycznie nieistotne zmiany wyrażono jako zero. Informacje dotyczące metodyki można znaleźć w załączniku.

Wydatki na zabezpieczenie społeczne wyrażone jako procent PKB średnio nieznacznie wzrosły w 28 państwach członkowskich UE. Wzrosły one z 29,0 % PKB UE28 w 2011 r. do 29,4 % PKB w 2012 r. W 2012 r. dziesięć państw członkowskich przeznaczyło na wydatki na ochronę socjalną ponad 30 % PKB (Dania, Francja, Niderlandy, Irlandia, Grecja, Finlandia, Belgia, Szwecja, Włochy i Austria), zaś w ośmiu krajach udział ten wyniósł mniej niż 20 % (Łotwa, Estonia, Rumunia, Litwa, Bułgaria, Polska, Słowacja i Malta). Jeśli chodzi o podział tych wydatków, to w 2013 r. ponad ich połowa dotyczyła wydatków związanych ze starszym wiekiem (emerytury; wykres 20).

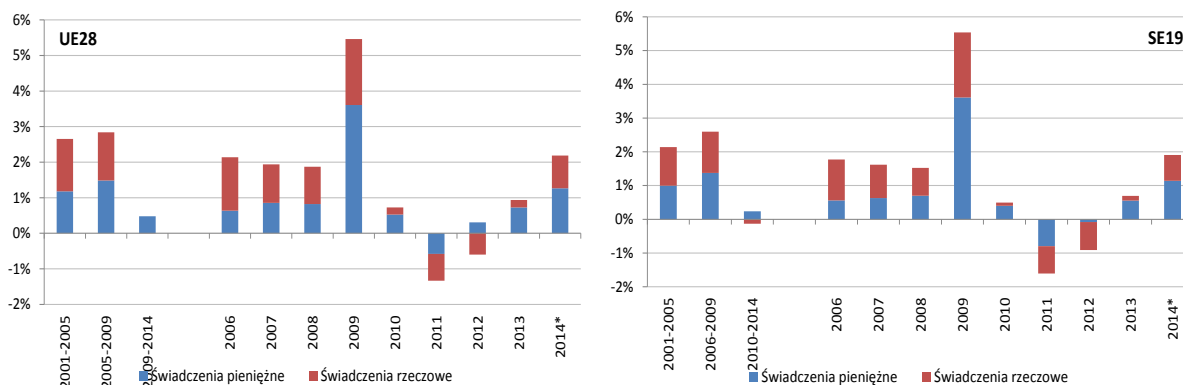
Wykres 20: Komponenty wydatków socjalnych w 2013 r. w UE28, wyrażone jako odsetek całkowitych wydatków na ochronę socjalną

Źródło: Eurostat, ESSPROS.

Wraz z poprawą otoczenia gospodarczego w 2014 r. w szybszym tempie niż w 2013 r. wzrosły również realne wydatki pieniężne i rzeczowe w UE i w strefie euro (wykres 21). Wzrost świadczeń rzeczowych w 2014 r. skompensował jednak tylko częściowo spadki odnotowane w latach 2010–2012. Większość państw członkowskich odnotowało podobny wzrost, z wyjątkiem Irlandii, Grecji, Hiszpanii, Cypru, Chorwacji i Słowenii, gdzie w przypadku świadczeń rzeczowych nadal obserwowano spadek.

Wykres 21: Roczna zmiana realnych publicznych wydatków socjalnych w podziale na świadczenia pieniężne i świadczenia rzeczowe (2001–2014) w UE28 i SE19

Źródło: Eurostat, rachunki narodowe (obliczenia DG EMPL). Uwaga: wartości za 2014 r. są wartościami szacunkowymi opartymi na rachunkach narodowych. Uwaga: w przypadku gdy brak jest danych z rocznych rachunków narodowych, dane są oparte na kwartalnych rachunkach narodowych lub bazie danych AMECO (w tym ostatnim przypadku zwykle poprzez zastosowanie obliczonych stóp wzrostu do danych z rocznych rachunków narodowych).

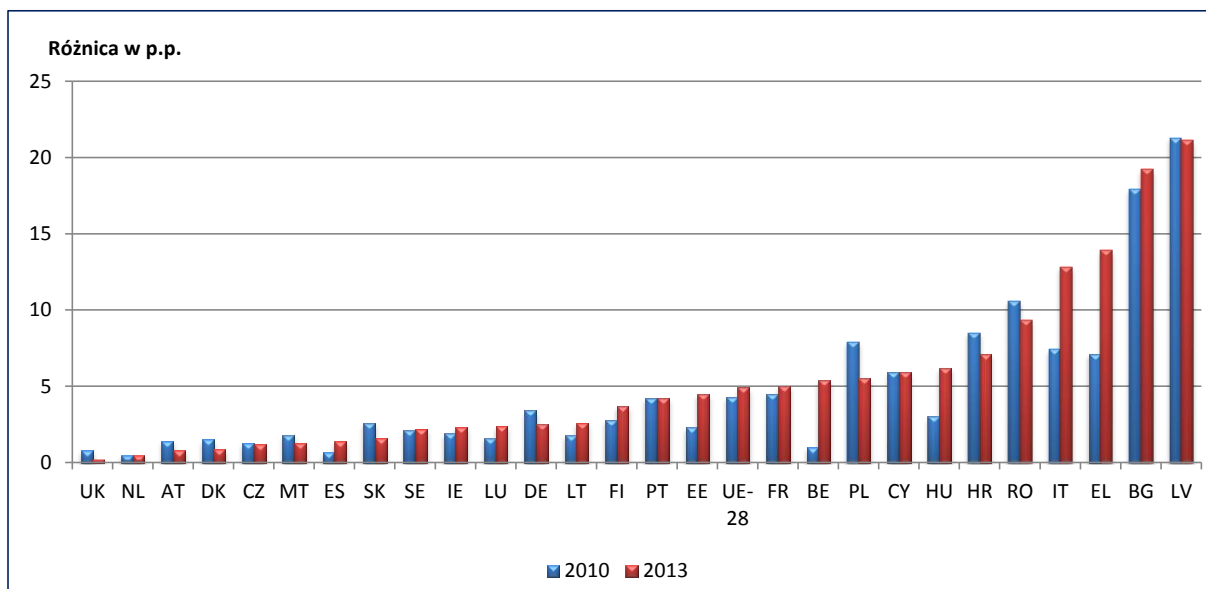
Zmiany w systemach podatkowych i systemach świadczeń socjalnych w okresie 2008–2014 miały duży wpływ na dochody gospodarstw domowych w poszczególnych państwach członkowskich²⁶. W niektórych państwach środki przyjęte od 2008 r. doprowadziły do znacznego obniżenia dochodów gospodarstw domowych (-17 % w Grecji, -4,5 % na Łotwie

²⁶ De Agostini i in. (2015), The effect of tax-benefit changes on income distribution in 2008-2014.

oraz około -4 % we Włoszech i Estonii), nawet jeśli ich wpływ był zasadniczo większy w przypadku wyższych dochodów niż dochodów niskich. W większości ocenianych państw członkowskich środki przyjęte w latach 2013–14 miały natomiast ostatnio ogólnie pozytywny wpływ na dochody, a w większości przypadków były one bardziej korzystne dla gorzej uposażonych grup. Można zauważyć, że w krajach, które odnotowywały podobny średni wpływ na dochody gospodarstw domowych, dystrybucyjny efekt środków w latach 2008–2014 różnił się między grupą o niższych i grupą o wyższych dochodach, co podkreśla, jak duże znaczenie ma opracowywanie środków pod kątem wyników strategii politycznej.

W niektórych krajach dostęp gospodarstw o niskich dochodach do opieki zdrowotnej stał się trudniejszy. Średnio w UE 6,4 % osób mieszkających w gospodarstwach domowych o niskich dochodach (najniższa grupa kwintylowa) zgłaszało, że nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej²⁷, podczas gdy odsetek ten w przypadku osób mieszkających w bogatszych gospodarstwach domowych (najwyższa grupa kwintylowa) wyniósł 1,5 %. Przepaść między bogatymi a biednymi w dostępie do opieki zdrowotnej podczas kryzysu w państwach członkowskich pogłębiła się (wykres 22).

Wykres 22: Niemożliwość zaspokojenia potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej według subiektywnej oceny (najniższa i najwyższa grupa kwintylowa)

Źródło: Eurostat, EU-SILC. Uwagi: powód: zbyt drogo lub zbyt duża odległość lub zbyt długa kolejka oczekujących. (Dla SI brak danych opublikowanych przez Eurostat).

²⁷ Są to osoby podające, że nie chodzą do lekarza, nawet gdyby było to konieczne, ponieważ jest to dla nich za drogie, czas oczekiwania jest zbyt długi lub mają do lekarza za daleko.

2. REFORMY W OBSZARZE ZATRUDNIENIA I POLITYKI SPOŁECZNEJ – DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

W niniejszym rozdziale przedstawiony jest ogólny zarys kluczowych reform i środków w obszarze zatrudnienia i polityki społecznej pojętych przez państwa członkowskie w obszarach priorytetowych określonych w nowych unijnych wytycznych dotyczących zatrudnienia.²⁸ Wytyczne dla polityk zatrudnienia państw członkowskich łączą aspekty popytu i podaży i – chociaż są skierowane do państw członkowskich – powinny być wdrażane w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i zainteresowanymi stronami. Niniejszy rozdział opiera się na bazie danych LABREF 2014, a także na krajowych programach reform państw członkowskich z 2015 r. i na źródłach Komisji Europejskiej.²⁹

2.1 Pobudzanie zapotrzebowania na pracę

Dotacje na zatrudnienie są w dalszym ciągu szeroko stosowanym instrumentem wspierania zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, przy czym niektóre kraje rozszerzyły lub dopracowały programy już istniejące (Litwa, Szwecja, Irlandia), a inne wprowadziły nowe programy (Cypr, Francja, Rumunia i Włochy). W Hiszpanii, na Cyprze, w Portugalii i na Słowacji zdecydowano o wprowadzeniu zachęt do podejmowania działalności gospodarczej, w tym środków promujących przedsiębiorczość.

W podejściu państw członkowskich do opodatkowania pracy widać było od początku kryzysu związek między saldem finansów publicznych a kierunkiem reform opodatkowania pracy. Przeciętnie kraje o utrzymującym się ujemnym saldzie budżetowym wprowadziły więcej reform, które zwiększyły opodatkowanie pracy. Dążenie do stopniowego zmniejszania wysokiego klina podatkowego pozostaje nadal wyzwaniem, niemniej jednak kilka państw wprowadziło niedawno środki służące jego obniżeniu.

²⁸ Wniosek Komisji dotyczący decyzji Rady w sprawie wytycznych dotyczących polityk zatrudnienia państw członkowskich, 2 marca 2015 r.; decyzja Rady w sprawie wytycznych dotyczących polityk zatrudnienia państw członkowskich, 5 października 2015 r.

²⁹ Wyczerpująca analiza sytuacji na rynku pracy i sytuacji płacowej od 2008 r. znajduje się w sprawozdaniu pt. „Zmiany na rynku pracy i zmiany płacowe w Europie w 2015 r.”, Komisja Europejska, DG ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego, 2015 r.

Francja, Grecja, Łotwa, Belgia, Włochy, Rumunia i Szwecja wprowadziły lub zwiększyły strukturalne obniżenie składek na ubezpieczenie społeczne, by w ten sposób zwiększyć popyt na pracę. Specjalne obniżki dla grup społecznych znajdujących się w trudnej sytuacji wprowadzono w Chorwacji, Słowenii, Portugalii, na Słowacji, w Belgii i Zjednoczonym Królestwie. Hiszpania wprowadziła w 2015 r. obniżone stawki składek na ubezpieczenie społeczne przy zatrudnianiu na czas nieokreślony. Finlandia obniżyła składki na ubezpieczenie społeczne pracowników, aby zrównoważyć niski wzrost płac. We Włoszech przyjęto w 2015 r. *ustawę o stabilności*, którą wprowadzono kilka środków mających na celu zmniejszenie klina podatkowego, w tym obniżenie kosztów pracy dla pracodawców, ulgi podatkowe dla osób nisko uposażonych i trzyletnie obniżenie składek na ubezpieczenie społeczne przy zatrudnianiu na czas nieokreślony w roku 2015. We Francji „Paktem na rzecz odpowiedzialności i solidarności” w 2014 r. wprowadzono dalsze obniżenie składek na ubezpieczenie społeczne dla osób nisko i średnio uposażonych, jako uzupełnienie istniejących już ogólnych ulg podatkowych w celu wspierania konkurencyjności i zatrudnienia. Grecja wprowadziła nową skalę podatkową, zniosła progi kwot wolnych od podatku i zastąpiła je specjalnymi ulgami podatkowymi.

Dzięki daleko idącym działaniom w ostatnich latach polityka płacowa odzwierciedla ogólnie rozwój płac realnych i odpowiada zmianom w wydajności, a w niektórych krajach podjęto niedawno środki mające na celu wprowadzenie wynagrodzenia minimalnego. Ponadsektorowe porozumienia dotyczące umiarkowanej polityki płacowej zawarto w Finlandii na lata 2014–2015, a w Hiszpanii na lata 2015–2016. W Słowenii zawarto w 2015 r. porozumienie społeczne, zgodnie z którym za podstawę do ustalania płac w sektorze prywatnym mają służyć układy zbiorowe, inflacja i wydajność w danym sektorze. Aby zapewnić spójność między wzrostem wynagrodzeń a zmianami wydajności, rząd belgijski zawiesił tymczasowo automatyczną indeksację płac do 2016 r., zaś na Cyprze zawieszenie indeksacji płac przedłużono do 2016 r. również w odniesieniu do sektora prywatnego. Nowe mechanizmy określania płacy minimalnej pojawiły się w Grecji (począwszy od 2017 r.), Irlandii i Chorwacji, a w Niemczech od 2015 r. obowiązuje w całym kraju ustawowe wynagrodzenie minimalne. W Portugalii po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego przywrócono wypłacanie trzynastek i czternastek w sektorze publicznym. W Zjednoczonym Królestwie rząd wprowadza krajową płacę zapewniającą utrzymanie na minimalnym poziomie, która obliczana jest przy użyciu innych kryteriów niż te, który były stosowane do istniejącej krajowej płacy minimalnej.

2.2 Zwiększenie podaży siły roboczej, umiejętności i kompetencji

W szeregu państw członkowskich obniżenie stawek podatku dochodowego od osób fizycznych miało korzystny wpływ na wskaźnik aktywności zawodowej. Obniżenie stawki podatku dochodowego od osób fizycznych, przede wszystkim w celu poprawy złej sytuacji finansowej grup o najniższych dochodach oraz zlikwidowania czynników zniechęcających do pracy, przeprowadzono w Hiszpanii i na Łotwie. Inne kraje podniosły progi kwot niepodlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym lub zwiększyły ulgi podatkowe (Szwecja, Łotwa, Litwa, Niderlandy i Niemcy). Austria wprowadziła w 2015 r. znaczące zmiany w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych, między innymi poprzez obniżenie początkowej stawki podatku dochodowego od osób fizycznych.

Reformy emerytalne nadal koncentrują się na wytworzeniu zrównoważonego stosunku między czasem trwania życia zawodowego a czasem spędzonym na emeryturze, głównie poprzez podniesienie wieku emerytalnego, zaostrzenie warunków kwalifikowalności i ograniczenie możliwości wcześniejszego przejścia na emeryturę. W ciągu ubiegłego roku kilka państw członkowskich (Belgia, Bułgaria, Niderlandy, Portugalia i Zjednoczone Królestwo) przyjęło nowe przepisy dotyczące podniesienia wieku emerytalnego lub przyspieszyły planowane już wcześniej działania w tym względzie. Ogółem 25 państw członkowskich (z 28) wprowadziło do ustawodawstwa przepisy dotyczące aktualnego lub przyszłego podniesienia wieku emerytalnego. Siedem spośród nich (Cypr, Dania, Grecja, Włochy, Niderlandy, Portugalia i Słowacja) jednoznacznie powiązało wiek emerytalny z przyszłym wzrostem oczekiwanej długości życia, a kilka innych krajów (Belgia, Finlandia, Słowenia) rozważa wprowadzenie takich przepisów.

Coraz więcej państw członkowskich podejmuje działania, które mają ograniczać opuszczanie rynku pracy przez przechodzenie na wcześniejszą emeryturę, na przykład poprzez podniesienie wieku uprawniającego do wcześniejszej emerytury lub wydłużenie minimalnego stażu pracy (Belgia, Łotwa) lub stopniowe wycofywanie specjalnych świadczeń lub programów przedemerytalnych (Luksemburg, Polska). Kilka państw członkowskich (Bułgaria, Dania, Chorwacja) wprowadziło bardziej rygorystyczne kryteria i procedury regulujące dostęp do świadczeń dla niepełnosprawnych, aby zadbać o to, by korzystały z nich osoby, które rzeczywiście ich potrzebują, a nie były one wykorzystywane jako substytut wcześniejszej emerytury.

Niektóre państwa członkowskie przeprowadziły w latach 2014–2015 reformy w celu poprawy polityki godzenia życia zawodowego z prywatnym, by zwiększyć poziom udziału w rynku pracy. Austria zapowiedziała inwestycje w łącznej wysokości 800 mln EUR do 2018/2019 r. mające na celu zwiększenie liczby i dostępności miejsc w szkołach całodziennych oraz poprawę jakości oferowanych przez nie usług. Zjednoczone Królestwo wprowadziło wspólny urlop rodzicielski, który daje rodzicom po urodzeniu lub przysposobieniu dziecka prawo do dzielenia 52 tygodni między płatnym urlopem i pracą za wynagrodzeniem.

Zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy może przyczynić się do zmniejszenia większego ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego, na które kobiety – zwłaszcza samotnie wychowujące dzieci – są narażone, jak również zapobiegać doświadczaniu ubóstwa w starszym wieku ze względu na niższe prawa emerytalne.

Zachęcanie większej liczby kobiet do wchodzenia na rynek pracy i pozostawania na nim może również – dzięki zwiększeniu podaży siły roboczej – pomóc zrównoważyć negatywne skutki kurczenia się liczby ludności w wieku produkcyjnym prognozowane dla większości państw członkowskich UE. Pomogłoby to zatem zmniejszyć obciążenie dla finansów publicznych i systemów zabezpieczenia społecznego, lepiej wykorzystać umiejętności i kompetencje kobiet i zwiększyć potencjał wzrostu i konkurencyjność.

Strukturalne słabości w systemach edukacji i szkoleń zawodowych mają w dalszym ciągu wpływ na poziom umiejętności. Niedawne reformy przeprowadzone we Włoszech miały na celu ustabilizowanie publicznego systemu edukacji poprzez wprowadzenie umów na czas nieokreślony dla osób pracujących w tym sektorze. W 2015 r. Hiszpania zreformowała organizację i zarządzanie swojego tzw. „podsystemu szkoleń na rzecz zatrudnienia”, aby dostosować treści szkoleń do potrzeb rynku pracy, zaś w Szwecji nowa inicjatywa na rzecz edukacji dorosłych ma zwiększyć liczbę miejsc w komunalnym systemie edukacji dorosłych. Poprawa gromadzenia informacji na temat umiejętności (ocena, przewidywanie i prognozowanie potrzeb w zakresie umiejętności) i ich wykorzystania do kształtowania oferty edukacyjnej i szkoleniowej może przyczynić się do osiągnięcia lepszej równowagi między popytem na umiejętności a ich podażą. Niektóre państwa członkowskie mają ugruntowaną tradycję ilościowego i jakościowego prognozowania oraz jasne mechanizmy współpracy między instytucjami edukacyjnymi i szkoleniowymi a podmiotami rynku pracy (np. Dania, Szwecja), inne natomiast mają mniej spójny system. Niektóre państwa członkowskie są w

trakcie opracowywania strategii dotyczącej gromadzenia informacji na temat umiejętności (np. Estonia, Rumunia), często przy wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS)³⁰. Wydatki publiczne na edukację zmniejszyły się jednak w niemal połowie państw członkowskich, a w całej UE spadły o 3,2 % w porównaniu z rokiem 2010³¹.

Państwa członkowskie podejmują nieustające wysiłki na rzecz wspierania zatrudnienia ludzi młodych i walki z wysokim poziomem młodzieży NEET. Szeroko zakrojone działania państw członkowskich koncentrowały się na poprawie jakości oferty edukacyjnej i szkoleniowej na rzecz łatwiejszego przechodzenia od kształcenia do zatrudnienia. Niemcy zmieniły przepisy w celu wdrożenia „wspieranego kształcenia zawodowego”, co pozwoli na lepsze przygotowanie i monitorowanie młodych ludzi znajdujących się w niekorzystnym położeniu oraz będzie obejmować również świadczenie usług dla przedsiębiorstw zaangażowanych w szkolenie młodych ludzi znajdujących się w niekorzystnym położeniu. We Francji od końca 2014 r. realizowany jest kompleksowy plan na rzecz ograniczenia zjawiska przedwczesnego kończenia nauki. Testowany jest obecnie program, w którym zagrożonym uczniom w wieku 15 lat lub więcej oferuje się „indywidualną ścieżkę kształcenia zawodowego” łączącą normalną naukę szkolną z aktywnościami pozaszkolnymi. Ponadto osobom przedwcześnie kończącym naukę w wieku między 16 a 25 lat przyznano prawo do ponownego podjęcia nauki szkolnej lub kształcenia zawodowego.

Polska podjęła środki zmierzające do zapewnienia praktyk dla studentów w dużych przedsiębiorstwach oraz w administracji publicznej. Dania realizuje od 2015 r. kompleksową reformę systemu szkolenia zawodowego, między innymi w celu ograniczenia zjawiska przedwczesnego kończenia nauki, promowania popularności kształcenia zawodowego oraz tworzenia dodatkowych możliwości przyuczania do zawodu. W Bułgarii wprowadzono zmiany do ustawodawstwa dotyczącego oferowania staży; trwają też prace nad lepszym dostosowaniem programów nauczania do potrzeb rynku pracy. W Austrii główny nacisk w polityce ds. młodzieży położono również w dużym stopniu na edukację, w tym na reformy szkolenia zawodowego i szkolnictwa wyższego, aby ułatwić przechodzenie od kształcenia do życia zawodowego. Reforma ustawy o szkoleniu zawodowym ma na celu dalszą poprawę systemu przyuczania do zawodu oraz podniesienie jego jakości. Włochy zatwierdziły reformę

³⁰ Skills Governance in the EU Member States, sprawozdanie podsumowujące, październik 2015 r. (w najbliższym czasie C4 doda odpowiedni link).

³¹ Dane za 2013 r., Education and Training Monitor 2015.

szkolnictwa, która promuje korzystanie z praktyk i koncentruje się na współpracy z przedsiębiorstwami.

Wiele państw członkowskich zintensyfikowało swoje wysiłki na rzecz wspierania wczesnej aktywizacji młodzieży NEET i dotarcia do młodych ludzi najbardziej oddalonych od rynku pracy. Na początku 2015 r. Łotwa, Finlandia, Portugalia i Rumunia przeprowadziły wspólnie z Komisją Europejską działania mające na celu zwiększenie świadomości młodzieży NEET na temat możliwości oferowanych przez program gwarancji dla młodzieży i zachęcanie tej młodzieży do zgłaszania się do uczestniczących podmiotów w celu skorzystania ze wsparcia. Portugalia utworzyła szeroką sieć partnerów, by zwiększyć skuteczność dotarcia do młodzieży NEET. Ponadto uruchomiono platformę internetową dotyczącą gwarancji dla młodzieży, na której młodzież NEET może się indywidualnie zarejestrować i być automatycznie przekierowywana do publicznych służb zatrudnienia, do sieci EURES lub ośrodków kwalifikacji i szkoleń zawodowych. W Szwecji na gminy nałożono od stycznia 2015 r. znacznie większą odpowiedzialność za interwencje w dziedzinie młodzieży NEET. Bułgaria zainicjowała ogólnokrajowy program „Aktywizacja osób nieaktywnych zawodowo”, aby skłonić zniechęconą młodzież NEET do zarejestrowania się w urzędach pracy i objąć ją szkoleniem lub pomóc jej ponownie podjąć naukę; program ten obejmuje również wyznaczenie romskich mediatorów. Jako jeden z elementów kompleksowego rejestru zasobów ludzkich Chorwacja opracowuje w 2015 r. system śledzenia młodzieży NEET, by w ten sposób zapanować nad zwiększającą się liczebnością młodzieży NEET.

Kolejnym priorytetem było przełamywanie barier między najważniejszymi podmiotami uczestniczącymi w procesie przechodzenia od kształcenia do zatrudnienia (placówki edukacyjne, publiczne służby zatrudnienia, pracodawcy). W Belgii wspieranie zatrudnienia młodzieży oraz intensyfikacja wdrażania gwarancji dla młodzieży są najważniejszym priorytetem w ramach „Strategii 2025 dla Brukseli”, przyjętej w czerwcu 2015 r. W strategię tę, wspieraną przez EFS, włączeni są wszyscy właściwi ministrowie, a realizowana jest ona na zasadzie partnerstwa między najważniejszymi szczeblami rządowymi, aby budować mosty między sektorami zatrudnienia, edukacji i młodzieży. Niemcy, zainspirowane po części gwarancją dla młodzieży, tworzyły kolejne agencje pracy ds. młodzieży/lokalne sojusze, mające wspierać młodych ludzi w przechodzeniu od kształcenia do zatrudnienia. Do września 2014 r. istniało już co najmniej 186 takich inicjatyw. Propagują one ścisłą współpracę między różnymi podmiotami na szczeblu lokalnym, w tym między publicznymi służbami zatrudnienia, szkołami i służbami opieki społecznej. Począwszy od 2015 r. planowane są kolejne projekty modelowe współfinansowane z EFS, których celem ma być również

upowszechnienie pomocy socjopedagogicznej i rozszerzenie możliwości zatrudnienia dla młodzieży znajdującej się w niekorzystnym położeniu.

Niektóre państwa członkowskie skupiły swoje wysiłki na wspieraniu tworzenia miejsc pracy i zwiększaniu szans młodych ludzi na zatrudnienie. W Chorwacji wprowadzono 11 nowych instrumentów aktywnej polityki rynku pracy należących do pakietu *Young and Creative*, który obejmuje obecnie dofinansowanie zatrudnienia i samozatrudnienia, dofinansowanie szkolenia i specjalizacji, praktyki zawodowe w celu zatrudnienia, służbę na rzecz społeczności i ochronę miejsc pracy. Słoweńskie służby zatrudnienia zainicjowały w 2015 r. program *Work Trials*, którego celem jest umożliwienie wszystkim osobom bezrobotnym do 29 roku życia sprawdzenie swoich umiejętności, wiedzy i zwyczajów w konkretnym miejscu pracy.

Rehabilitacja zawodowa ma kluczowe znaczenie dla zatrudnienia osób niepełnosprawnych

W Finlandii wprowadzono zmiany mające umożliwić jak najwcześniejsze rozpoczęcie rehabilitacji zawodowej, aby zapobiegać przechodzeniu na rentę inwalidzką. Od października 2015 r. osoba uczestnicząca w rehabilitacji zawodowej powinna móc otrzymywać od instytucji ubezpieczenia społecznego częściowy dodatek na rehabilitację zawodową za dni, w które pracuje w niepełnym wymiarze czasu. W Chorwacji wprowadzono w grudniu 2014 r. poprawki do ustawy o rehabilitacji zawodowej i zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, aby poprawić ich sytuację pod tym kątem; w ustawie tej powołano także regionalne ośrodki rehabilitacji zawodowej.

W wielu państwach członkowskich i w przypadku konkretnych grup ludności istnieje znaczne ryzyko, że długotrwale bezrobocie utrwali się i przeloży na wyższe bezrobocie strukturalne. W niektórych państwach członkowskich wprowadzono nowe aktywne instrumenty służące przeciwdziałaniu długotrwałemu bezrobociu. W Portugalii uruchomiono w 2015 r. program sześciomiesięcznych staży dla długotrwale bezrobotnych powyżej 30 roku życia. W Hiszpanii w ramach narodowego programu aktywizacji uruchomionego pod koniec 2014 r. udziela się wsparcia finansowego długotrwale bezrobotnym, którzy nie otrzymują żadnych świadczeń; osoby te wspiera się przy poszukiwaniu pracy, jednocześnie zastrzegając wymogi dotyczące akceptowania ofert zatrudnienia i przydzielając każdemu z 400 000 beneficjentów wsparcia urzędnika zajmującego się ich konkretnym przypadkiem.

W Finlandii rozpoczęto w 2015 r. reformy systemu wsparcia długotrwale bezrobotnych, polegające na utworzeniu punktu kompleksowej obsługi w celu lepszej koordynacji służb

zatrudnienia, świadczeń i usług społecznych dla długotrwale bezrobotnych na szczeblu gminnym. Przyjęty we Francji w 2015 r. narodowy plan przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu przewiduje ulepszony system zindywidualizowanego, intensywnego doradztwa, z którego ma skorzystać 460 000 beneficjentów w 2017 r., szerszą ofertę subsydiowanych miejsc pracy i możliwości szkolenia zawodowego oraz nowy program szkolenia w miejscu pracy adresowany do pracowników starszych lub gorzej wykwalifikowanych, a także łatwiejszy dostęp do opieki nad dziećmi i wsparcia na potrzeby mieszkaniowe.

Ożywienie gospodarcze i spadek liczby osób dołączających do grupy długotrwale bezrobotnych, a także polepszająca się sytuacja budżetowa umożliwiają podejmowanie dodatkowych działań. Długotrwale bezrobocie jest jednak przedmiotem reform w zaledwie połowie państw członkowskich. Projekt Komisji dotyczący zalecenia Rady w sprawie integracji osób długotrwale bezrobotnych na rynku pracy jest obecnie przedmiotem dyskusji państw członkowskich.

2.3 Poprawa funkcjonowania rynków pracy

Działania państw członkowskich w kierunku modernizacji przepisów w dziedzinie ochrony zatrudnienia kontynuowano zwłaszcza w państwach, w których występują znaczna nierównowaga i segmentacja na rynku pracy. Tylko jednak w niektórych przypadkach reformy te zmierzają do zwiększenia zatrudnienia i ograniczenia liczby osób pozostających poza rynkiem pracy. We Włoszech przyjęto pod koniec 2014 r. szeroko zakrojoną ustawę wykonawczą o nazwie *Jobs Act* (ostateczne wykonawcze decyzje do ustawy zatwierdzono we wrześniu 2015 r.), która przewiduje m.in. uproszczenie umów i procedur prawa pracy oraz zmniejszenie zakresu obowiązku ponownego zatrudnienia w następstwie niesprawiedliwego zwolnienia. W przyjętej w Niderlandach w 2014 r. *ustawie o zatrudnieniu i bezpieczeństwie* wprowadzono maksymalną kwotę odprawy lub odszkodowania za niesprawiedliwe zwolnienie, zwiększając jednocześnie ochronę pracowników tymczasowych. W Chorwacji przeprowadzono także szerokie reformy kodeksu pracy prowadzące do obniżenia kosztów, uproszczenia procedur zwolnień indywidualnych i grupowych, ułatwienia dostępu do pracy tymczasowej i bardziej elastycznej organizacji czasu pracy. Procedury zwolnień grupowych uproszczono również na Łotwie. W Bułgarii wprowadzono zmiany do

kodeksu pracy, aby zwiększyć elastyczność czasu pracy i wprowadzić możliwość podpisywania jednodniowych umów o pracę sezonową w rolnictwie.

Pomimo wysokiego poziomu segmentacji w niektórych państwach ułatwiono dostęp do umów o pracę na czas określony (w Republice Czeskiej) bądź zwiększono ich maksymalny okres obowiązywania lub możliwość przedłużania (w Chorwacji, we Włoszech, na Łotwie, a także – tymczasowo – w Portugalii). W niewielkiej liczbie państw członkowskich zaostrzono przepisy dotyczące umów o pracę na czas określony (np. w Polsce), a konkretnie uregulowania dotyczące korzystania z pracy tymczasowej (w Słowenii, Francji, Danii i na Słowacji). W Zjednoczonym Królestwie wprowadzono opłatę za wystąpienie do sądu pracy w celu ograniczenia liczby rozpatrywanych spraw.

Zgodnie z działaniami podejmowanymi w minionych latach w wielu państwach członkowskich nadal dążono do większej skuteczności publicznych służb zatrudnienia.

W Danii i na Łotwie usprawniono określanie profili osób poszukujących pracy i dostosowywanie wsparcia w poszukiwaniu pracy oraz powiązanych usług do potrzeb takich osób, natomiast w Polsce i na Słowacji położono nacisk na usługi dla grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji. W Szwecji i na Litwie ulepszono prowadzenie spraw dotyczących ludzi młodych i przedwcześnie kończących naukę. W Belgii, Niemczech, Hiszpanii oraz na Słowacji zdecydowano o zacieśnieniu współpracy między poszczególnymi podmiotami, co niekiedy wiąże się z warunkowym rozdzielaniem funduszy między różne urzędy. W Irlandii zreorganizowano publiczne służby zatrudnienia, a także w ramach programu JobPath zakontraktowano dodatkowy udział podmiotów sektora prywatnego w usługach służb zatrudnienia; usługi tego sektora skupiają się głównie na długotrwale bezrobotnych.

W wielu państwach członkowskich prowadzi się reformy dialogu społecznego, które dotyczą funkcjonowania i skuteczności tego dialogu. Związane są one przede wszystkim z układami zbiorowymi, lecz mają także wpływ na reprezentację pracowniczą. W Niemczech, na Słowacji i w Portugalii złagodzono kryteria rozszerzania sektorowych układów zbiorowych na wynagrodzenia, choć w Portugalii częściowo przywrócono zasady obowiązujące zgodnie z programem pomocy finansowej. W Chorwacji zniesiono nieograniczony okres ważności układów zbiorowych, które wygasły. W Portugalii w 2014 r. skrócono okres ważności układów zbiorowych, które wygasły i nie zostały przedłużone; wprowadzono również możliwość wynegocjowanego zawieszenia układów zbiorowych w

przedsiębiorstwach, które znajdują się w trudnej sytuacji. Partnerzy społeczni we Włoszech podpisali porozumienie międzysektorowe, w którym sprecyzowano kryteria oceny stopnia reprezentacyjności związków zawodowych oraz ustalono tempo rozszerzania zakresu zdecentralizowanych negocjacji zbiorowych. W Chorwacji przyjęto w 2014 r. nowe przepisy dotyczące działalności związków zawodowych. Francuski rząd przeprowadził w 2015 r. reformę dialogu społecznego w celu unowocześnienia przepisów dotyczących reprezentacji pracowniczej i zracjonalizowania obowiązków pracodawców w zakresie informowania reprezentacji pracowników i przeprowadzania z nimi konsultacji. Coroczne negocjacje zbiorowe mają zostać zreorganizowane wokół ustalonych głównych osi. W Niemczech przyjęto w 2015 r. ustawę o nazwie *Tarifeinheitgesetz*, która przewiduje, że w przypadku nakładających się i sprzecznych układów zbiorowych w przedsiębiorstwie zastosowanie ma wyłącznie układ podpisany ze związkiem zawodowym skupiającym największą liczbę członków w tym przedsiębiorstwie. W Zjednoczonym Królestwie nową *ustawą o związkach zawodowych* z 2015 r. wprowadzono reformy dotyczące związków zawodowych i akcji protestacyjnych.

Zaangażowanie partnerów społecznych w opracowywanie i realizację polityki i reform wymaga dalszego monitorowania. W większości państw członkowskich istnieje pewna forma uczestnictwa partnerów społecznych w przygotowywaniu krajowych programów reform. Jakość i intensywność tego uczestnictwa, a także stopień, w jakim partnerzy społeczni są w stanie kształtować treść krajowych programów reform (KPR), są bardzo zróżnicowane. Faktyczne zaangażowanie partnerów społecznych we wdrażanie zaleceń dla poszczególnych krajów lub powiązanych reform i polityki ma miejsce w mniejszej liczbie państw członkowskich.

2.4 Zagwarantowanie sprawiedliwości, zwalczanie ubóstwa i promowanie równych szans

W celu zahamowania wzrostu liczby osób ubogich lub jej zmniejszenia, a także zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej wprowadzono znaczące zmiany do systemów świadczeń społecznych, wspierano aktywną politykę rynku pracy i podejmowano działania dostosowane do potrzeb osób najbardziej narażonych na ubóstwo. W niektórych państwach członkowskich (w Belgii, Estonii, Chorwacji, Szwecji oraz Rumunii) zwiększono wysokość wsparcia dochodu, natomiast w innych ulepszono zasady działania środków pomocy, wprowadzając stopniowe wycofywanie świadczeń (na

Malcie i Łotwie) lub świadczenia wypłacane osobom już pracującym (w Estonii). Wiele państw członkowskich wprowadza lub intensyfikuje działania aktywizujące jako część swojej polityki mającej na celu skuteczniejszą walkę z ubóstwem wśród osób aktywnych zawodowo (w Austrii, Bułgarii, Niemczech, Danii i Niderlandach). Wprowadzane są także różne finansowe i niefinansowe zachęty do podejmowania pracy (w Belgii, Finlandii, Francji, na Łotwie, Malcie i w Polsce). W niektórych państwach (w Belgii, Chorwacji, Grecji, Irlandii, Rumunii, Szwecji) zaplanowano lub prowadzi się obecnie reformy systemów pomocy społecznej i świadczeń dla bezrobotnych.

W Belgii kontynuowana jest reforma systemu świadczeń dla bezrobotnych w celu zapewnienia równowagi między świadczeniami a pomocą w skutecznym poszukiwaniu zatrudnienia oraz możliwościami szkolenia. W Rumunii zaplanowano, w ramach reformy siatki bezpieczeństwa socjalnego, wprowadzenie minimalnego dochodu umożliwiającego włączenie społeczne poprzez połączenie trzech programów udzielania świadczeń zależnych od dochodów, trafniejsze określanie beneficjentów oraz zmniejszanie kosztów administracyjnych. W Grecji wprowadzono program pilotażowy w celu wprowadzenia systemu dochodu minimalnego. W Irlandii kontynuowano działania na rzecz zmniejszenia liczby gospodarstw domowych o małej intensywności pracy przez zintegrowane świadczenie usług (punkt kompleksowej obsługi) i ściślejsze wiązanie uprawnień do świadczeń z działaniami aktywizacyjnymi.

W odpowiedzi na rosnące obawy związane ze skutkami wzrostu liczby żyjących w ubóstwie dzieci w wielu państwach członkowskich zintensyfikowano działania na rzecz poprawy sytuacji dzieci. W Bułgarii, Republice Czeskiej, Polsce i Rumunii zwiększono lub rozszerzono środki wsparcia dochodu w rodzinach z dziećmi, natomiast w Belgii i na Malcie wprowadzono dodatki do świadczeń na dzieci żyjących w rodzinach o niskich dochodach. Na Węgrzech, Malcie i w Zjednoczonym Królestwie prowadzono działania na rzecz łatwiejszego dostępu rodziców do rynku pracy oraz zwiększono zachęty do pracy. W wielu państwach członkowskich kontynuowano inwestowanie w edukację, zwłaszcza wczesną edukację i opiekę nad dzieckiem, co odzwierciedla rosnącą świadomość zasadniczej roli, jaką odgrywa okres przedszkolny w kształtowaniu dziecięcych umiejętności poznawczych i społecznych. W Finlandii wprowadzono obowiązek pełnej edukacji przedszkolnej, natomiast w Chorwacji obowiązek ten dotyczy jednorocznej edukacji przedszkolnej przed rozpoczęciem szkoły podstawowej. W Austrii przeznaczono dodatkowe środki publiczne na poprawę wyników nauczania w placówkach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, a w Zjednoczonym

Królestwie wprowadzono możliwość korzystania z nieodpłatnej opieki nad trzy- i czterolatkami w wymiarze 15 godzin tygodniowo, a także środki przeznaczone dla małych dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej. W niektórych państwach członkowskich zwiększono również fundusze na rozbudowę placówek opieki nad dzieckiem (w Belgii, Bułgarii, Republice Czeskiej, Estonii, Niemczech, Polsce i Zjednoczonym Królestwie), systemów opieki po zajęciach szkolnych (w Irlandii) oraz placówek całonocnej opieki zapewnianej przez szkoły (w Austrii). W Bułgarii kontynuowano działania na rzecz poprawy jakości alternatywnej opieki i wsparcia dzieci wychowujących się poza rodziną. Także w Finlandii przyjęto szereg środków w celu zwiększenia ochrony dzieci w takiej sytuacji.

Niedawne reformy emerytalne pomogły w zahamowaniu długotrwałego wzrostu wydatków emerytalnych w większości państw członkowskich³². Wpływ tych reform na adekwatność emerytur nadal zależeć będzie od zdolności kobiet i mężczyzn do dłuższych i pełniejszych karier zawodowych³³, która to zdolność nie jest jednakowa u obu płci i we wszystkich grupach pracowników. Zdecydowana większość reform państw członkowskich dotyczyła podniesienia wieku emerytalnego i ograniczenia możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę, choć reformom tym nie zawsze towarzyszy polityka aktywnego starzenia się. W niektórych państwach członkowskich zachowano lub ponownie wprowadzono specjalne warunki przejścia na wcześniejszą emeryturę w przypadku osób o długiej karierze zawodowej lub wykonujących ciężką pracę. W związku z ograniczeniem możliwości przechodzenia na wcześniejszą emeryturę rządzący lub partnerzy społeczni będą musieli znaleźć alternatywne rozwiązania problemów dotyczących zarządzania pracownikami starszymi oraz ich zdrowia w miejscu zatrudnienia oraz na rynku pracy.

Aktualne zróżnicowanie emerytur ze względu na płeć w UE pozostaje na poziomie 40 %, co odzwierciedla zróżnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć i częściej przerywane przeciętne kariery zawodowe kobiet. Ogólne przesunięcie w kierunku emerytur opartych na zarobkach oznacza, że systemy emerytalne nie będą w stanie zniwelować tych różnic. W ramach działań na rzecz umożliwienia kobietom dłuższego życia zawodowego w niemal wszystkich państwach członkowskich (z wyjątkiem Rumunii) zrównano wiek emerytalny

³² Sprawozdanie na temat starzenia się za 2015 r.,

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf

³³ Sprawozdanie na temat adekwatności emerytur za 2015 r.,

<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14529&langId=en>

kobiet i mężczyzn lub przyjęto przyszłe idące ku temu reformy, choć w niektórych państwach zostaną one zakończone dopiero w latach 40. XXI wieku.

Znaczna liczba reform miała również na celu zmianę indeksacji świadczeń na rzecz mniej korzystnych dla beneficjentów mechanizmów podnoszenia świadczeń. Ich wpływ na adekwatność emerytur zależeć będzie od ewolucji wynagrodzeń i cen.

Systemy opieki zdrowotnej przyczyniają się do zachowywania i odzyskiwania zdrowia przez obywateli UE. Oprócz zwiększania wspólnego oraz indywidualnego dobrobytu obywateli, opieka zdrowotna przyczynia się również do dobrobytu gospodarczego, ponieważ zwiększa ona współczynnik aktywności zawodowej i wydajność pracy, a także ogranicza nieobecność pracowników. Z utrzymaniem systemów opieki zdrowotnej wiążą się naturalnie pewne koszty: duża część wydatków na służbę zdrowia w UE pokrywana jest ze środków publicznych, zatem systemy te muszą pozostać stabilne budżetowo.

Konieczna jest ocena sytuacji systemów opieki zdrowotnej i długoterminowej oraz przeprowadzenie racjonalnych i ambitnych reform. Obejmują one zapewnienie stabilnej podstawy finansowej, wspieranie świadczenia podstawowych usług zdrowotnych i zwiększanie dostępu do nich, przez co zmniejszyć będzie można nieuzasadnione korzystanie z usług specjalistycznych i opieki szpitalnej, dążenie do gospodarnego stosowania leków, poprawę zamówień publicznych, większą integrację opieki dzięki aktualizowanym kanałom informacyjnym (takim jak e-zdrowie), opracowywanie i stosowanie metod oceny względnej skuteczności technologii zdrowotnych i kosztów opieki do celów decyzyjnych oraz udoskonalenie promocji zdrowia i zapobiegania chorobom.

W większości państw członkowskich przeprowadzono istotne reformy opieki zdrowotnej. Do licznych przeprowadzonych reform strukturalnych należy restrukturyzacja opieki podstawowej i specjalistycznej, większa koordynacja opieki, bardziej intensywne i interoperacyjne korzystanie z ICT i rozwiązań w dziedzinie e-zdrowia (w Bułgarii, Chorwacji, Republice Czeskiej, na Malcie, w Polsce, Portugalii, Rumunii, na Słowacji, w Słowenii, na Węgrzech i w Zjednoczonym Królestwie), przesunięcie w polityce farmaceutycznej w kierunku regulacji cen i zastępowania lekami generycznymi oraz wprowadzenie finansowych i niefinansowych zachęt zarówno dla usługodawców, jak i usługobiorców w dziedzinie opieki zdrowotnej. W celu poprawy świadczenia usług opieki zdrowotnej w wielu państwach członkowskich (w Bułgarii, Chorwacji, Republice Czeskiej,

Irlandii, Niemczech, Polsce, Portugalii, Szwecji i Zjednoczonym Królestwie) wprowadzono środki służące optymalizacji leczenia i sposobu przepisywania leków.

Starzenie się siły roboczej w służbie zdrowia połączone z trudnościami w naborze lub zatrzymywaniu pracowników w tym sektorze ze względu na wymagające warunki pracy i względnie niskie wynagrodzenie w niektórych zawodach medycznych wywołują w wielu państwach niedobory pracowników służby zdrowia. Aby temu zaradzić, niektóre państwa członkowskie (Belgia, Chorwacja, Republika Czeska, Hiszpania, Irlandia, Łotwa, Niemcy, Polska i Szwecja) przyjęły środki ułatwiające szkolenie i podnoszenie kwalifikacji pracowników służby zdrowia oraz umożliwiające podwyżki płac i wsparcie w celu zwiększenia atrakcyjności sektora opieki zdrowotnej.

Szereg państw członkowskich przyjmuje obecnie lub wdraża znaczące reformy opieki długoterminowej celem zapewnienia bardziej efektywnego wykorzystania dostępnych zasobów. Działania w ramach reform skupiają się na dalszym rozwijaniu usług opieki w domu oraz zwiększaniu integracji opieki.

W niektórych państwach członkowskich (w Austrii, Belgii, Bułgarii, Luksemburgu, Niemczech i na Węgrzech) zmieniono zasady finansowania opieki długoterminowej. W części tych państw zdecydowano się zwiększyć wydatki publiczne i zmniejszyć udział finansowania prywatnego, natomiast inne obniżyły obowiązujące progi uprawnienia do wsparcia publicznego lub wprowadziły inne środki powstrzymujące wzrost kosztów.

Nieliczne państwa członkowskie (Austria, Bułgaria, Irlandia) wprowadziły środki zapobiegania uzależnienia od pomocy, które wiązały się przede wszystkim ze skuteczniejszym zapobieganiem i wczesnym stwierdzaniem demencji. Rządzący w państwach członkowskich kładą większy nacisk na poprawę świadczenia usług przez większe upodmiotowienie pacjentów, wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki opartej na społeczności oraz ustalanie nowych norm jakości i zwiększanie liczby personelu.

W niektórych państwach członkowskich (w Belgii, Republice Czeskiej, Finlandii i Niemczech) zwiększono wsparcie udzielane opiekunom nieformalnym dzięki nowym strategiom, ułatwieniu godzenia pracy i obowiązków opiekuńczych, a także prawne uznanie opieki nieformalnej.

Podjęto znaczące zobowiązania w celu poprawy do dostępu do przystępnego zakwaterowania. W niektórych państwach członkowskich (w Republice Czeskiej, Francji,

Irlandii, Portugalii, Słowenii i Zjednoczonym Królestwie) przyjęto plany budowy mieszkań pełnopłatnych lub socjalnych. W Bułgarii za pomocą środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego zwiększono dostęp osób znajdujących się w trudnej sytuacji do zakwaterowania. Na Węgrzech przyjęto rozszerzone programy pomocy w celu zakupu pierwszego mieszkania, a w Zjednoczonym Królestwie – program mobilności dla lokatorów mieszkań socjalnych. Dokonano przeglądu warunków uzyskiwania dodatku mieszkaniowego, w tym kryteriów i progów uprawnienia (Republika Czeska i Finlandia) oraz wprowadzono kontrole i gwarancje wysokości czynszu dla celów społecznych (Belgia, Republika Czeska, Francja i Niderlandy).

Celem wielu programów było przeciwdziałanie nadmiernemu zadłużeniu i eksmisjom; w Niderlandach wprowadzono przykładowo system wczesnego wykrywania nadmiernego zadłużenia przedsiębiorstw, a w Słowenii realizowano pilotażowe programy pomocy wyeksmitowanym rodzinom. Na Łotwie obniżono próg uprawnienia do ochrony w przypadku nadmiernego zadłużenia, natomiast na Cyprze dotowano spłatę odsetek od kredytu hipotecznego zaciągniętego przez gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji. Podjęto również wysiłki na rzecz przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu (Belgia) oraz integracji świadczenia usług w dziedzinie mieszkalnictwa socjalnego (Irlandia).

Na szczeblu krajowym podjęto pewne działania w celu ułatwienia włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem, takich jak osoby niepełnosprawne, Romowie lub osoby ze środowisk migracyjnych. W Estonii rozpoczęto reformę przepisów o zdolności do pracy, która spowodowała jakościowe przejście od oceny niezdolności do stwierdzenia zdolności danej osoby do pracy oraz ułatwiła integrację na rynku pracy i włączenie społeczne. Idąc w podobnym kierunku, w Niderlandach przyjęto tzw. pakt uczestnictwa w celu zwiększenia obecności osób niepełnosprawnych i niewykwalifikowanych na rynku pracy, zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym.

Równy dostęp do edukacji wysokiej jakości dla wszystkich jest pierwszym i najważniejszym krokiem w kierunku włączenia społecznego. Bardzo widoczne są starania na rzecz zapewnienia integracyjnej edukacji dzieciom znajdującym się w trudnej sytuacji. W belgijskiej Flandrii opracowano nową ustawę o nazwie *M-Decree*, która przewiduje racjonalne usprawnienia w powszechnych systemach kształcenia. W Republice Czeskiej przyjęto ustawę o edukacji zakładającą pięciostopniowe środki wsparcia na rzecz szkół integracyjnych. W Danii ustalono cel, według którego w 2015 r. 96 % uczniów powinno

uczęszczać do szkół w powszechnym systemie kształcenia, oraz powołano Centrum Edukacji Integracyjnej i Specjalnej.

Wiele osób niepełnosprawnych żyje w sytuacji skrajnego wykluczenia, tj. w placówkach opieki. W niektórych państwach widoczne są jednak tendencje w kierunku przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki opartej na społeczności i niezależnego życia, co ułatwiane jest dzięki europejskim funduszom strukturalnym i inwestycyjnym. Przykładowo w Finlandii znacznie zmniejszono liczbę osób niepełnosprawnych intelektualnie korzystających z długoterminowej opieki instytucjonalnej i zastąpiono ten rodzaj opieki głównie przez usługi świadczone przez całą dobę. Działania te służą całkowitemu zastąpieniu do 2020 r. opieki instytucjonalnej przez indywidualne zakwaterowanie i usługi.

W niektórych państwach członkowskich prowadzono działania na rzecz integracji Romów. W styczniu 2015 r. w Rumunii przyjęto zmienioną krajową strategię włączenia obywateli rumuńskich należących do mniejszości romskiej na lata 2014–2020, natomiast na Litwie wprowadzono plan działania na rzecz integracji Romów w litewskim społeczeństwie na lata 2015–2020. W 2015 r. w Republice Czeskiej przyjęto strategię integracji Romów do roku 2020. W innych państwach, np. na Węgrzech, Słowacji i w Polsce, poddano przeglądowi krajowe strategie i plany działania, w szczególności celem spełnienia warunku wstępnego związanego z priorytetem inwestycyjnym 9.2. EFS.

Na Słowacji znacznie podniesiono w roku szkolnym 2014–2015 liczbę asystentów nauczycieli dzieci o specjalnych potrzebach, w tym dzieci ze środowisk w trudnej sytuacji społecznej, a w budżecie na rok 2015 r. przewidziano kolejny wzrost. Przedstawiono propozycję wprowadzenia obowiązku uczęszczania dzieci romskich do placówek wczesnej edukacji i opieki, jednak na obecnym etapie nie określono planu wdrożenia tego obowiązku.

Zwiększony napływ uchodźców sprawia, że rządzący i społeczeństwo stoją przed wyzwaniem związanym z przyjmowaniem oraz integracją rosnącej liczby osób, przy czym kwestia ta dotyczy niektóre państw członkowskie w szczególnym stopniu. Podjęto decyzje w sprawie pakietów integracyjnych oraz środków zniechęcających. Austriacki pakiet integracyjny skupia się na wsparciu językowym oraz integracji na rynku pracy, przy czym na ten drugi cel przeznaczono większą część budżetu. W połowie 2015 r. publiczne służby zatrudnienia uruchomiły pilotażowe programy zwiększania szans na rynku pracy osób, którym przyznano azyl. W Szwecji zwiększono środki przeznaczone na integrację nowo przybyłych uchodźców i cudzoziemców na lata 2015–2018, których celem jest szybsza

integracja tych osób na rynku pracy. Aby rozpoznać umiejętności nowych przybyszy na wczesnym etapie, rząd przeznaczył środki w ramach istniejących pul na pilotażowe projekty analizy umiejętności niedawno przybyłych migrantów mieszkających w ośrodkach zakwaterowania szwedzkiej komisji ds. uchodźców. W Niemczech federalna agencja ds. zatrudnienia i agencja ds. migracji i uchodźców uruchomiły finansowany z EFS pilotażowy projekt wsparcia szybkiej integracji uchodźców na rynku pracy i powołały wzorcowe agencje zatrudnienia dla uchodźców w sześciu niemieckich regionach. Jednocześnie wprowadzane są środki o spodziewanym efekcie zniechęcającym, takie jak zastąpienie świadczeń pieniężnych świadczeniami rzeczowymi oraz stosowanie przyspieszonej procedury azylowej w przypadku uchodźców z regionów uważanych za bezpieczne. W Danii do środków zniechęcających należy obniżenie wysokości specjalnych świadczeń na integrację do poziomu poniżej świadczeń pieniężnych dla uczestników w programach integracji i przywrócenie zasady kumulacji świadczeń rodzinnych i dodatków na dzieci przeznaczonych dla uchodźców, a zgodnie z ujednoliconymi warunkami uprawnienia do emerytury uchodźcy także nie są już wyłączeni z zasady kumulacji. W Zjednoczonym Królestwie nałożono nowe ograniczenia dostępu do świadczeń zależnych od dochodów, co ma zniechęcić migrantów do przyjazdu bez perspektyw na pracę. W wyniku tych ograniczeń nowo przybyłe osoby nie mogą ubiegać się o tego typu świadczenia w ramach programu *Universal Credit*, jeśli nie pracowały uprzednio na rynku brytyjskim. Wcześniej wprowadzono już ograniczenia dotyczące uprawnień do dodatku dla osób poszukujących pracy, świadczeń na dzieci oraz ulgi podatkowej dla rodziców.

Państwa członkowskie muszą zadbać o to, aby azylanci uzyskali rzeczywisty dostęp do rynku pracy w ciągu 9 miesięcy od daty złożenia wniosku o ochronę międzynarodową³⁴. W niektórych państwach członkowskich już teraz umożliwia się azylantom dostęp do rynku pracy wcześniej, natomiast w innych dopiero zaproponowano skrócenie tego terminu. W ramach Europejskiego programu w zakresie migracji mającego pomóc państwom członkowskim w zaspokojeniu najpilniejszych potrzeb azylantów, takich jak zakwaterowanie, różne artykuły i usługi, Komisja przyjęła komunikat w sprawie zamówień publicznych na środki wsparcia migrantów.³⁵ Inwestycje ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) mogą w sposób konkretny i natychmiastowy zapewnić wsparcie kształcenia

³⁴ Zob. dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową.

³⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zasad udzielania zamówień publicznych w związku z obecnym kryzysem azylowym, COM(2015) 454.

zawodowego, doradztwa, dostępu do opieki zdrowotnej i usług socjalnych, a także kampanii zwalczania dyskryminacji.

Z pierwszej oceny makroekonomicznego wpływu wzrostu liczby uchodźców wynika, że skutki krótkoterminowe wynikające ze zwiększenia wydatków publicznych są stosunkowo niewielkie – choć bardziej odczuwalne w niektórych państwach członkowskich – jednak w perspektywie średnio- i długoterminowej napływ uchodźców przynosi korzystne skutki dla wzrostu gospodarczego, o ile osoby te znajdą zatrudnienie³⁶.

³⁶ Europejska prognoza gospodarcza – jesień 2015 r.

Załącznik 1: Tablica wyników zawierająca kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne ze średnimi UE jako punktami odniesienia*

	Stopa bezrobocia			Bezrobocie młodzieży						Realny wzrost dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego		Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (18-64 lat)			Nierówności - S80/S20		
				Stopa bezrobocia młodzieży			Młodzież NEET										
	Zmiana z roku na rok (\$1.2014-\$1.2015)	Oddalenie od średniej UE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla UE	Zmiana z roku na rok (\$1.2014-\$1.2015)	Oddalenie od średniej UE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla UE	Zmiana z roku na rok (2013-2014)	Oddalenie od średniej UE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla UE	Zmiana z roku na rok (2013-2014)	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla UE	Zmiana z roku na rok (2012-2013)	Oddalenie od średniej UE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla UE	Zmiana z roku na rok (2012-2013)	Oddalenie od średniej UE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla UE
UE28 (ważone)	-0,7	~	~	-1,8	~	~	-0,5	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,0	~	~
SE19 (ważone)	-0,5	~	~	-1,4	~	~	-0,3	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,1	~	~
UE28 (nieważone)	-0,8	~	~	-2,5	~	~	-0,5	~	~	1,3	~	0,2	~	~	0,0	~	~
SE19 (nieważone)	-0,8	0,8	0,0	-2,4	0,8	0,1	-0,4	-0,3	0,1	1,3	0,0	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
BE	0,3	-1,2	1,1	-1,2	-0,9	1,3	-0,7	-0,3	-0,2	0,5	-0,8	-0,1*	-2,2	-0,3	-0,2	-1,0	-0,2
BG	-2,0	0,1	-1,2	-2,8	-0,3	-0,3	-1,4	7,9	-0,9	:	:	-0,3*	1,5*	-0,5*	0,5	1,8	0,5
CZ	-0,9	-4,4	-0,1	-3,0	-9,0	-0,5	-1,0	-4,2	-0,5	1,6	0,3	-0,7	-7,0	-0,9	-0,1*	-1,4	-0,1*
DK	-0,3	-3,6	0,5	-2,5	-11,9	0,0	-0,2	-6,5	0,3	0,1	-1,2	0,2*	-1,5*	0,0	-0,2*	-0,5	-0,2*
DE	-0,3	-5,1	0,5	-0,7	-15,4	1,8	0,1	-5,9	0,6	1,5	0,2	0,3*	1,3	0,1*	0,3	-0,2	0,3
EE	-1,4	-3,7	-0,6	-6,3	-12,1	-3,8	0,4	-0,6	0,9	2,0	0,7	-0,4*	1,7	-0,6	0,1*	0,7	0,1*
IE	-2,1	-0,1	-1,3	-4,2	-1,3	-1,7	-0,9	2,9	-0,4	:	:	-1,4	-1,6	-1,6	-0,2*	-0,3	-0,2*
EL	-1,5	15,6	-0,7	-3,7	28,3	-1,2	-1,3	6,8	-0,8	:	:	0,3*	8,5	0,1*	0,0	1,8	0,0
ES	-2,1	13,0	-1,3	-4,0	27,1	-1,5	-1,5	4,8	-1,0	0,6	-0,7	0,0	4,8	-0,2*	-0,2*	1,5	-0,2*
FR	0,2	0,5	1,0	0,7	1,9	3,2	0,2	-0,9	0,7	1,2	-0,1	0,0	-1,9	-0,2	0,0	-0,3	0,0
HR	-0,6	6,7	0,2	-1,6	20,9	0,9	-0,3	7,0	0,2	:	:	-0,3*	2,2	-0,5*	-0,1*	0,5	-0,1*
IT	-0,2	2,5	0,6	-0,9	19,6	1,6	-0,1	9,8	0,4	-0,3	-1,6	0,2*	3,2	0,0	0,2*	0,9	0,2*
CY	-0,1	5,9	0,7	-3,4	11,1	-0,9	-1,7	4,7	-1,2	:	:	2,2	-1,2*	2,0	0,2*	0,1	0,2*
LV	-1,3	-0,1	-0,5	-4,5	-7,1	-2,0	-1,0	-0,3	-0,5	4,9	3,6	-0,5*	3,2	-0,7*	-0,2*	1,5	-0,2*
LT	-1,8	-0,5	-1,0	-2,6	-4,8	-0,1	-1,2	-2,4	-0,7	2,4	1,1	1,1*	3,4	0,9*	0,8	1,3	0,8
LU	0,0	-3,9	0,8	-1,0	-3,9	1,5	1,3	-6,0	1,8	:	:	0,5*	-0,6*	0,3*	0,5	-0,2	0,5
HU	-0,8	-2,7	0,0	-2,4	-3,8	0,1	-1,9	1,3	-1,4	2,8	1,5	0,7*	-1,3*	0,5*	0,2*	-0,6	0,2*
MT	-0,3	-4,2	0,5	-0,7	-10,8	1,8	0,6	-1,8	1,1	:	:	1,2	-2,0	1,0	0,2	-0,7	0,2
NL	-0,7	-2,9	0,1	-2,2	-11,5	0,3	-0,1	-6,8	0,4	1,1	-0,2	0,8	-4,7	0,6	0,0	-1,2	0,0
AT	0,1	-4,2	0,9	-0,6	-12,6	1,9	0,4	-4,6	0,9	0,5	-0,8	-0,4*	-2,7	-0,6*	-0,1*	-0,7	-0,1*
PL	-1,8	-2,2	-1,0	-3,7	-1,5	-1,2	-0,2	-0,3	0,3	:	:	0,2*	1,1	0,0	0,0	0,1	0,0
PT	-1,6	3,1	-0,8	-4,2	9,5	-1,7	-1,8	0,0	-1,3	0,2	-1,1	1,5	2,8	1,3	0,2*	1,2	0,2*
RO	0,0	-3,0	0,8	-1,9	0,2	0,6	0,0	4,7	0,5	:	:	0,5	5,9	0,3*	0,3*	1,8	0,3*
SI	-0,5	-0,5	0,3	-3,9	-5,6	-1,4	0,2	-2,9	0,7	1,4	0,1	0,8	-2,6	0,6	0,2	-1,2	0,2
SK	-1,8	1,9	-1,0	-4,8	3,8	-2,3	-0,9	0,5	-0,4	3,2	1,9	-0,2*	-3,5	-0,4*	-0,1*	-1,2	-0,1*
FI	0,8	-0,6	1,6	2,5	0,0	5,0	0,9	-2,1	1,4	-0,9	-2,2	-1,1	-4,3	-1,3	-0,1*	-1,2	-0,1
SE	-0,3	-2,2	0,5	-2,3	-1,6	0,2	-0,3	-5,1	0,2	2,1	0,8	1,1	-1,6	0,9	0,0	-1,1	0,0
UK	-0,9	-4,3	-0,1	-2,3	-7,1	0,2	-1,3	-0,4	-0,8	-0,2	-1,5	-0,6	-0,9*	-0,8	-0,4	-0,2	-0,4

Źródło: Eurostat, badanie aktywności ekonomicznej ludności UE (BAEL), rachunki narodowe oraz europejskie badanie warunków życia ludności (EU-SILC) (obliczenia DG EMPL).

Dla każdego wskaźnika (z wyjątkiem realnego wzrostu dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego, który jest wyrażony jako wartość pieniężna) poszczególne kolumny odnoszą się do: i) zmiany z roku na rok w ujęciu bezwzględnym; ii) różnicy w stosunku do średniego wskaźnika w UE (lub strefie euro) w tym samym roku; iii) zmian z roku na rok dla danego państwa w porównaniu z rocznymi zmianami na poziomie UE lub strefy euro (co wskazuje, czy sytuacja państwa pogarsza się, czy poprawia szybciej niż w pozostałej części UE / strefie euro (SE), i jest odzwierciedleniem dynamiki dywergencji/konwergencji społeczno-gospodarczej). „S1” oznacza pierwszy semestr i opiera się na kwartalnych danych dostosowywanych sezonowo.

*wskazuje na zmiany i różnice w porównaniu z UE, które nie są statystycznie istotne; w pogłębionej analizie w rozdziale 2 ich wartość zostanie wyrażona jako zero.

Załącznik 2: Tablica wyników zawierająca kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne ze średnimi strefy euro jako punktami odniesienia

	Stopa bezrobocia			Bezrobocie młodzieży						Realny wzrost dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego		Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (18-64 lat)			Nierówności - S80/S20		
				Stopa bezrobocia			Młodzież NEET										
	Zmiana z roku na rok (S1.2014-S1.2015)	Oddalenie od średniej SE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla SE	Zmiana z roku na rok (S1.2014-S1.2015)	Oddalenie od średniej SE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla SE	Zmiana z roku na rok (2013-2014)	Oddalenie od średniej SE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla SE	Zmiana z roku na rok (2013-2014)	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla SE	Zmiana z roku na rok (2012-2013)	Oddalenie od średniej SE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla SE	Zmiana z roku na rok (2012-2013)	Oddalenie od średniej SE	Zmiana z roku na rok dla p. czł. do zmiany z roku na rok dla SE
UE28 (ważone)	-0,7	~	~	-1,8	~	~	-0,5	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,0	~	~
SE19 (ważone)	-0,5	~	~	-1,4	~	~	-0,3	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,1	~	~
UE28 (nieważone)	-0,8	-0,8	0,0	-2,5	-0,8	-0,1	-0,5	0,3	-0,1	1,3	0,0	0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
SE19 (nieważone)	-0,8	~	~	-2,4	~	~	-0,4	~	~	1,3	~	0,3	~	~	0,0	~	~
BE	0,3	-2,0	1,1	-1,2	-1,7	1,2	-0,7	0,0	-0,3	0,5	-0,8	-0,1*	-2,3	-0,4	-0,2	-1,0	-0,2
BG	-2,0	-0,7	-1,2	-2,8	-1,1	-0,4	-1,4	8,2	-1,0	:	:	-0,3*	1,4*	-0,6*	0,5	1,8	0,5
CZ	-0,9	-5,2	-0,1	-3,0	-9,8	-0,6	-1,0	-3,9	-0,6	1,6	0,3	-0,7	-7,1	-1,0	-0,1*	-1,4	-0,1*
DK	-0,3	-4,4	0,5	-2,5	-12,7	-0,1	-0,2	-6,2	0,2	0,1	-1,2	0,2*	-1,6*	-0,1*	-0,2*	-0,5	-0,2*
DE	-0,3	-5,9	0,5	-0,7	-16,2	1,7	0,1	-5,6	0,5	1,5	0,2	0,3*	1,2	0,0	0,3	-0,2	0,3
EE	-1,4	-4,5	-0,6	-6,3	-12,9	-3,9	0,4	-0,3	0,8	2,0	0,7	-0,4*	1,6	-0,7	0,1*	0,7	0,1*
IE	-2,1	-0,9	-1,3	-4,2	-2,1	-1,8	-0,9	3,2	-0,5	:	:	-1,4	-1,7	-1,7	-0,2*	-0,3	-0,2*
EL	-1,5	14,8	-0,7	-3,7	27,5	-1,3	-1,3	7,1	-0,9	:	:	0,3*	8,4	0,0	0,0	1,8	0,0
ES	-2,1	12,2	-1,3	-4,0	26,3	-1,6	-1,5	5,1	-1,1	0,6	-0,7	0,0	4,7	-0,3*	-0,2*	1,5	-0,2*
FR	0,2	-0,3	1,0	0,7	1,1	3,1	0,2	-0,6	0,6	1,2	-0,1	0,0	-2,0	-0,3	0,0	-0,3	0,0
HR	-0,6	5,9	0,2	-1,6	20,1	0,8	-0,3	7,3	0,1	:	:	-0,3*	2,1	-0,6*	-0,1*	0,5	-0,1*
IT	-0,2	1,7	0,6	-0,9	18,8	1,5	-0,1	10,1	0,3	-0,3	-1,6	0,2*	3,1	-0,1*	0,2*	0,9	0,2*
CY	-0,1	5,1	0,7	-3,4	10,3	-1,0	-1,7	5,0	-1,3	:	:	2,2	-1,3*	1,9	0,2*	0,1	0,2*
LV	-1,3	-0,9	-0,5	-4,5	-7,9	-2,1	-1,0	0,0	-0,6	4,9	3,6	-0,5*	3,1	-0,8*	-0,2*	1,5	-0,2*
LT	-1,8	-1,3	-1,0	-2,6	-5,6	-0,2	-1,2	-2,1	-0,8	2,4	1,1	1,1*	3,3	0,8*	0,8	1,3	0,8
LU	0,0	-4,7	0,8	-1,0	-4,7	1,4	1,3	-5,7	1,7	:	:	0,5*	-0,7*	0,2*	0,5	-0,2	0,5
HU	-0,8	-3,5	0,0	-2,4	-4,6	0,0	-1,9	1,6	-1,5	2,8	1,5	0,7*	-1,4*	0,4*	0,2*	-0,6	0,2*
MT	-0,3	-5,0	0,5	-0,7	-11,6	1,7	0,6	-1,5	1,0	:	:	1,2	-2,1	0,9	0,2	-0,7	0,2
NL	-0,7	-3,7	0,1	-2,2	-12,3	0,2	-0,1	-6,5	0,3	1,1	-0,2	0,8	-4,8	0,5	0,0	-1,2	0,0
AT	0,1	-5,0	0,9	-0,6	-13,4	1,8	0,4	-4,3	0,8	0,5	-0,8	-0,4*	-2,8	-0,7*	-0,1*	-0,7	-0,1*
PL	-1,8	-3,0	-1,0	-3,7	-2,3	-1,3	-0,2	0,0	0,2	:	:	0,2*	1,0	-0,1*	0,0	0,1	0,0
PT	-1,6	2,3	-0,8	-4,2	8,7	-1,8	-1,8	0,3	-1,4	0,2	-1,1	1,5	2,7	1,2	0,2*	1,2	0,2*
RO	0,0	-3,8	0,8	-1,9	-0,6	0,5	0,0	5,0	0,4	:	:	0,5	5,8	0,2*	0,3*	1,8	0,3*
SI	-0,5	-1,3	0,3	-3,9	-6,4	-1,5	0,2	-2,6	0,6	1,4	0,1	0,8	-2,7	0,5	0,2	-1,2	0,2
SK	-1,8	1,1	-1,0	-4,8	3,0	-2,4	-0,9	0,8	-0,5	3,2	1,9	-0,2*	-3,6	-0,5*	-0,1*	-1,2	-0,1*
FI	0,8	-1,4	1,6	2,5	-0,8	4,9	0,9	-1,8	1,3	-0,9	-2,2	-1,1	-4,4	-1,4	-0,1*	-1,2	-0,1
SE	-0,3	-3,0	0,5	-2,3	-2,4	0,1	-0,3	-4,8	0,1	2,1	0,8	1,1	-1,7	0,8	0,0	-1,1	0,0
UK	-0,9	-5,1	-0,1	-2,3	-7,9	0,1	-1,3	-0,1	-0,9	-0,2	-1,5	-0,6	-1*	-0,9	-0,4	-0,2	-0,4

Załącznik 3: Tablica wyników zawierająca kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne w ujęciu bezwzględnym w trzech kolejnych latach

	Stopa bezrobocia			Bezrobocie młodzieży						Realny wzrost dochodu brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego			Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (18-64 lat)			Nierówności - S80/S20		
				Stopa bezrobocia młodzieży			Młodzież NEET											
	2013	2014	S1.2015	2013	2014	S1.2015	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2011	2012	2013
UE28 (ważone)	10,9	10,2	9,7	23,7	22,2	20,9	13,2	13,0	12,5	-1,0	-0,3	0,7	15,9	16,3	16,4	5,0	5,0	5,0
SE19 (ważone)	12,0	11,6	11,2	24,4	23,7	22,6	13,1	12,9	12,6	-1,8	-0,4	0,7	16,1	16,6	16,7	5,0	4,9	5,0
UE28 (nieważone)	11,2	10,5	9,9	26,4	24,5	22,6	12,8	12,8	12,3	-1,5	0,1	1,3	15,2	15,4	15,6	4,8	4,8	4,8
SE19 (nieważone)	11,8	11,3	10,7	26,6	25,2	23,4	12,6	12,4	12,0	-2,0	-0,2	1,3	15,2	15,4	15,7	4,7	4,8	4,8
BE	8,4	8,5	8,7	23,7	23,2	21,7	12,3	12,7	12,0	0,6	-0,6	0,5	12,9	13,5	13,4	3,9	4,0	3,8
BG	13,0	11,4	10,0	28,4	23,8	22,3	21,5	21,6	20,2	-1,2	5,9	:	18,2	17,4	17,1	6,5	6,1	6,6
CZ	7,0	6,1	5,5	18,9	15,9	13,6	8,9	9,1	8,1	-1,2	-0,8	1,6	9,1	9,3	8,6	3,5	3,5	3,4
DK	7,0	6,6	6,3	13,0	12,6	10,7	6,6	6,0	5,8	-0,4	-1,3	0,1	13,1	13,9	14,1	4,4	4,5	4,3
DE	5,2	5,0	4,8	7,8	7,7	7,2	7,1	6,3	6,4	0,7	0,7	1,5	16,4	16,6	16,9	4,5	4,3	4,6
EE	8,6	7,4	6,2	18,7	15,0	10,5	12,2	11,3	11,7	0,2	6,2	2,0	18,0	17,7	17,3	5,3	5,4	5,5
IE	13,1	11,3	9,8	26,8	23,9	21,3	18,7	16,1	15,2	-0,4	-0,6	:	15,1	15,4	14,0	4,6	4,7	4,5
EL	27,5	26,5	25,5	58,3	52,4	50,9	20,2	20,4	19,1	-7,4	-8,3	:	20,0	23,8	24,1	6,0	6,6	6,6
ES	26,1	24,5	22,9	55,5	53,2	49,7	18,6	18,6	17,1	-5,4	-1,8	0,6	19,0	20,4	20,4	6,3	6,5	6,3
FR	10,3	10,3	10,4	24,9	24,2	24,5	12,5	11,2	11,4	-0,8	-0,1	1,2	13,5	13,7	13,7	4,6	4,5	4,5
HR	17,3	17,3	16,6	50,0	45,5	43,5	16,6	19,6	19,3	-2,9	-3,4	:	18,6	18,1	17,8	5,6	5,4	5,3
IT	12,1	12,7	12,4	40,0	42,7	42,2	21,0	22,2	22,1	-5,3	-0,6	-0,3	18,5	18,6	18,8	5,6	5,5	5,7
CY	15,9	16,1	15,8	38,9	36,0	33,7	16,0	18,7	17,0	-7,9	-4,5	:	11,5	12,2	14,4	4,3	4,7	4,9
LV	11,9	10,8	9,8	23,2	19,6	15,5	14,9	13,0	12,0	1,6	5,5	4,9	20,2	19,3	18,8	6,5	6,5	6,3
LT	11,8	10,7	9,4	21,9	19,3	17,8	11,2	11,1	9,9	0,2	4,3	2,4	20,2	17,9	19,0	5,8	5,3	6,1
LU	5,9	6,0	6,0	16,9	22,3	18,7	5,9	5,0	6,3	:	:	:	13,1	14,5	15,0	4,0	4,1	4,6
HU	10,2	7,7	7,2	26,6	20,4	18,8	14,8	15,5	13,6	-3,3	1,4	2,8	13,6	13,6	14,3	3,9	4,0	4,2
MT	6,4	5,9	5,7	13,0	11,8	11,8	10,6	9,9	10,5	:	:	:	13,1	12,4	13,6	4,0	3,9	4,1
NL	7,3	7,4	7,0	13,2	12,7	11,1	4,9	5,6	5,5	-1,4	-1,0	1,1	10,5	10,1	10,9	3,8	3,6	3,6
AT	5,4	5,6	5,7	9,7	10,3	10,0	6,8	7,3	7,7	1,9	-1,8	0,5	13,1	13,3	12,9	4,1	4,2	4,1
PL	10,3	9,0	7,7	27,3	23,9	21,1	11,8	12,2	12,0	1,1	2,8	:	17,1	16,5	16,7	5,0	4,9	4,9
PT	16,4	14,1	13,0	38,1	34,7	32,1	13,9	14,1	12,3	-5,3	-1,0	0,2	16,2	16,9	18,4	5,7	5,8	6,0
RO	7,1	6,8	6,9	23,7	24,0	22,8	16,8	17,0	17,0	-3,2	:	:	21,0	21,0	21,5	6,2	6,3	6,6
SI	10,1	9,7	9,4	21,6	20,2	17,0	9,3	9,2	9,4	-3,8	-1,9	1,4	11,7	12,2	13,0	3,5	3,4	3,6
SK	14,2	13,2	11,8	33,7	29,7	26,4	13,8	13,7	12,8	-1,7	1,7	3,2	12,4	12,3	12,1	3,8	3,7	3,6
FI	8,2	8,7	9,3	19,9	20,5	22,6	8,6	9,3	10,2	0,1	0,4	-0,9	12,8	12,4	11,3	3,7	3,7	3,6
SE	8,0	7,9	7,7	23,6	22,9	21,0	7,8	7,5	7,2	3,7	1,7	2,1	12,5	12,9	14,0	3,6	3,7	3,7
UK	7,6	6,1	5,6	20,7	16,9	15,5	13,9	13,2	11,9	2,6	-0,7	-0,2	14,1	15,3	14,7	5,3	5,0	4,6

Źródło: Eurostat, badanie aktywności ekonomicznej ludności UE (BAEL), rachunki narodowe oraz europejskie badanie warunków życia ludności (EU-SILC) (obliczenia DG EMPL).

Załącznik 4: Streszczenie analizy tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne

	Stopa bezrobocia	Stopa bezrobocia młodzi	Odsetek młodzi NEET	Dochód brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem	Nierówność S80/S20
Najlepsze wyniki	Niemcy	Dania Niemcy Austria Estonia	Dania Niderlandy Szwecja Niemcy	Łotwa Węgry Słowacja	Rep. Czeska Finlandia Słowacja Niderlandy	Rep. Czeska Słowacja Finlandia Niderlandy Szwecja Słowenia
Wyniki lepsze od średniej	Estonia Rep. Czeska Dania Węgry Niderlandy Zjedn. Królestwo Luksemburg Malta Rumunia Bułgaria Irlandia Litwa Polska Słowacja	Łotwa Rep. Czeska Niderlandy Zjedn. Królestwo Słowacja Malta	Rep. Czeska Liwa Słowenia Węgry Portugalia	Litwa Szwecja	Austria Belgia Francja Słowenia Irlandia Zjedn. Królestwo	Belgia Dania Austria Węgry Malta Zjedn. Królestwo
Wyniki odpowiadające średniej	Łotwa Słowenia Szwecja	Irlandia Polska Słowenia Belgia Litwa Węgry Szwecja Rumunia Bułgaria Luksemburg	Łotwa Zjedn. Królestwo Belgia Francja Polska Słowacja	Rep. Czeska Niemcy Estonia Hiszpania Niderlandy Francja Słowenia	Bułgaria Dania Niemcy Luksemburg Polska Węgry	Chorwacja Francja Polska Niemcy Cypr Irlandia

Załącznik 5: Nota dotycząca metodyki określania tendencji i poziomów dla celów tablicy wyników

W połowie 2015 r. Komisja Europejska i państwa członkowskie dyskutowały o sposobach udoskonalenia analizy, odczytu oraz interpretacji tablicy wyników zawierającej kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne z myślą o kolejnej wersji wspólnego sprawozdania o zatrudnieniu. Tematem dyskusji była w szczególności kwestia opracowania metodyki oceny wyników państw członkowskich na podstawie tablicy wyników. Uzgodniono, że stosowana metodyka powinna umożliwić, w odniesieniu do każdego wskaźnika, pomiar względnej pozycji każdego państwa członkowskiego według wartości tego wskaźnika (wyniku) w obrębie rozkładu wartości wskaźników (wyników) UE28. Metodykę tę należy stosować zarówno do pomiaru poziomów w danym roku (poziomów rocznych), jak i do pomiaru zmian z roku na rok (zmian), co ma umożliwić całościową ocenę wyników państw członkowskich.

Aby osiągnąć ten cel, można zastosować powszechnie znaną i prostą metodę. Polega ona na analizie, w odniesieniu do każdego wskaźnika, rozkładu zarówno poziomów rocznych, jak i zmian oraz na wykryciu obserwacji (wyników państw członkowskich) znacząco odbiegających od ogólnej tendencji, a więc – w ujęciu statystycznym – „wartości skrajnych” rozkładu wyników UE28 w odniesieniu do danego wskaźnika.

Aby można było przyjąć tę metodę, należy przed rozpoczęciem analizy dokonać w odniesieniu do każdego wskaźnika konwersji wyników państw członkowskich na wyniki standardowe (nazywane również „wynikami Z” – „z-scores”), dzięki którym można zrównać różne systemy wskaźników, tak aby do wszystkich wskaźników stosował się ten sam system.

W tym celu należy w odniesieniu do każdego wskaźnika dokonać standaryzacji pierwotnych wartości zarówno poziomów rocznych, jak i zmian, zgodnie z poniższym wzorem:

$$\text{Wynik } Z \text{ p. członk. }_x = \frac{[\text{Wskaźnik p. członk. }_x - \text{średnia (wskaźnik p. członk.)}]}{\text{odchylenie standardowe (wskaźnik p. członk.)}}$$

Metoda ta umożliwia wyrażenie, w odniesieniu do każdego państwa członkowskiego, pierwotnej wartości wskaźnika pod względem liczby odchyłeń standardowych od średniej. Wyniki każdego państwa członkowskiego mogą następnie zostać ocenione i sklasyfikowane na podstawie uzyskanych wyników Z na tle zbioru uprzednio

określonych progów, które można ustalić jako wielokrotność odchylenia standardowego. Warto wspomnieć, że porównywalną metodykę ustalono i zastosowano już wcześniej w kontekście ram oceny LIME³⁷.

Najważniejszą kwestią w tej metodzie jest ustalenie punktów odcięcia. Ponieważ nie jest możliwe przyjęcie jakichkolwiek założeń co do parametrów rozkładu zaobserwowanych pierwotnych wartości wskaźników zatrudnienia³⁸, punkty te ustala się najczęściej „na wyczucie”. Zgodnie z analizą kluczowych wskaźników zawartych w tablicy wyników oraz uwzględniając fakt, że im niższe bezrobocie i wskaźniki dotyczące młodzieży NEET, tym lepsze wyniki, proponuje się uznać³⁹:

1. każdy wynik poniżej -1 za wynik bardzo dobry;
2. każdy wynik od -1 do -0,5 za wynik dobry;
3. każdy wynik od -0,5 do 0,5 za wynik neutralny;
4. każdy wynik od 0,5 do 1 za wynik zły;
5. każdy wynik powyżej 1 za wynik bardzo zły.⁴⁰

Proponowana metodyka ma służyć ocenie wyników każdego państwa członkowskiego w odniesieniu do wszystkich wskaźników, w zakresie zarówno poziomów rocznych, jak i zmian. W rezultacie tego będzie więc można w odniesieniu do każdego wskaźnika ocenić wyniki państw członkowskich, zarówno w zakresie poziomów rocznych, jak i zmian, przy użyciu pięciu kryteriów pokazanych w tabeli 1:

Tabela 1: Proponowane wartości progowe wyników Z

	Wartości progowe wyników Z				
	-1,0	- 0,5	0	0,5	1,0
	(poniżej)	(poniżej)	(od–do)	(ponad)	(ponad)
	Ocena				
	Bardzo niski	Niski	Odpowiadający średniej	Wysoki	Bardzo wysoki
Poziomy roczne					
Zmiany	Znacznie poniżej średniej	Poniżej średniej	Odpowiadające średniej	Powyżej średniej	Znacznie powyżej średniej

³⁷ Komisja Europejska (2008 r.), „The LIME Assessment Framework (LAF): A methodological tool to compare, in the context of the Lisbon Strategy, the performance of EU Member States in terms of GDP and in terms of twenty policy areas affecting growth”, European Economy Occasional Papers, nr 41/2008.

³⁸ Przeprowadzono zarówno testy normalności rozkładu, jak i testy t-Studenta; ich wynik spowodował odrzucenie jakiejkolwiek hipotezy rozkładu.

³⁹ Na forum grupy roboczej omawiano różne możliwe punkty odcięcia. Niniejsza propozycja jest odzwierciedleniem tego procesu.

⁴⁰ W przypadku normalności wybrane punkty odcięcia odpowiadają w przybliżeniu 15 %, 30 %, 50 %, 70 % i 85 % skumulowanego rozkładu.

Łącząc oceny poziomów rocznych i zmian, można zaszeregować ogólną sytuację w danym państwie w odniesieniu do każdego wskaźnika do jednej z siedmiu następujących kategorii. Poniższe kolory znajdują odzwierciedlenie na wykresach 3, 4, 5, 17 i 18.

Najlepsze wyniki	wyniki poziomów rocznych poniżej -1,0 i wyniki zmian poniżej 1,0	Państwa członkowskie, których poziomy roczne są znacznie lepsze od średniej UE i których sytuacja poprawia się lub nie pogarsza znacznie szybciej od średniej UE
Wyniki lepsze od średniej	wyniki poziomów rocznych od -1,0 do -0,5 i wyniki zmian poniżej 1 <u>lub</u> wyniki poziomów rocznych od -0,5 do 0,5 i wyniki zmian poniżej -1,0	Państwa członkowskie, których poziomy roczne są lepsze od średniej UE i których sytuacja poprawia się lub nie pogarsza znacznie szybciej od średniej UE
Wyniki odpowiadające średniej / neutralne	wyniki poziomów rocznych od -0,5 do 0,5 i wyniki zmian od -1,0 do 1,0	Państwa członkowskie, których poziomy roczne odpowiadają średniej i których sytuacja nie poprawia się ani nie pogarsza znacznie szybciej od średniej UE
Wyniki dobre, lecz pogarszające się	wyniki poziomów rocznych poniżej -0,5 i wyniki zmian powyżej 1, przy czym zmiana jest większa niż zero ⁴¹	Państwa członkowskie, których poziomy roczne są lepsze lub znacznie lepsze od średniej UE, lecz których sytuacja pogarsza się znacznie szybciej od średniej UE
Wyniki słabe, lecz poprawiające się	wyniki poziomów rocznych powyżej 0,5 i wyniki zmian poniżej -1,0	Państwa członkowskie, których poziomy roczne są gorsze lub znacznie gorsze od średniej UE, lecz których sytuacja poprawia się znacznie szybciej od średniej UE
Państwa wymagające obserwacji	wyniki poziomów rocznych od 0,5 do 1,0 i wyniki zmian powyżej -1,0 <u>lub</u> wyniki poziomów rocznych od -0,5 do 0,5 i wyniki zmian powyżej 1,0	Do tej kategorii należą dwie grupy państw: i) państwa członkowskie, których poziomy roczne są gorsze od średniej UE i których sytuacja pogarsza się lub nie poprawia wystarczająco szybko; ii) państwa członkowskie, których poziomy roczne odpowiadają średniej UE, lecz których sytuacja pogarsza się znacznie szybciej od średniej UE.
Sytuacja krytyczna	wyniki poziomów rocznych powyżej 1,0 i wyniki zmian powyżej -1,0	Państwa członkowskie, których poziomy roczne są znacznie gorsze od średniej UE i których sytuacja pogarsza się lub nie poprawia wystarczająco szybko

Jeśli chodzi o dochód brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego, który przedstawiono wyłącznie pod kątem zmian, zastosowano następującą klasyfikację (zob. wykres 14):

Najlepsze wyniki	wyniki zmian powyżej 1,0	Państwa członkowskie, w których zmiany są znacznie powyżej
-------------------------	--------------------------	--

⁴¹ Dzięki temu ostatniemu kryterium wyniki państwa członkowskiego, którego poziom roczny jest niski lub bardzo niski, nie zostaną uznane za pogarszające się, w przypadku gdy zmiana jest znacznie powyżej średniej, lecz zmniejsza się.

		średniej UE
Wyniki powyżej średniej	wyniki zmian od 1,0 do 0,5	Państwa członkowskie, w których zmiany są powyżej średniej UE
Wyniki odpowiadające średniej / neutralne	wyniki zmian od -0,5 do 0,5	Państwa członkowskie, w których zmiany odpowiadają średniej
Państwa wymagające obserwacji	wyniki zmian od -0,5 do -1,0	Państwa członkowskie, w których zmiany są poniżej średniej UE
Sytuacja krytyczna	wyniki zmian poniżej -1,0	Państwa członkowskie, w których zmiany są znacznie poniżej średniej UE

Obliczanie przedziałów ufności dla wskaźników społecznych i ich zastosowanie w omawianej metodzie

EU-SILC jest badaniem reprezentacyjnym, co oznacza, że badania ankietowe przeprowadza się jedynie z niewielką częścią populacji (próbą). Stosując teorię statystyczną do wyników uzyskanych z danej próby, można oszacować pewne cechy całej populacji z pewnym, możliwym do obliczenia, marginesem błędu. Oznacza to, że analizując wskaźniki, należy również uwzględnić powiązane pomiary dokładności; analogicznie, analizując nominalną zmianę wartości wskaźnika z roku na rok, należy także wziąć pod uwagę pomiary dokładności, gdyż może się okazać, że ze względu na nieunikniony margines błędu statystycznego wskaźnik nie uległ w rzeczywistości zmianie.

EU-SILC jest złożonym badaniem obejmującym różne schematy doboru próby, w zależności od państwa. Z tego względu nie jest możliwe bezpośrednie zastosowanie „książkowych”, standardowych metod pomiaru dokładności. Eurostat postanowił, przy znaczącej pomocy metodycznej sieci ekspertów Net-SILC2, zastosować podejście polegające na linearyzacji połączone z metodą „zespołu krańcowego” do celów oszacowania wariancji. Za pomocą uzyskanych danych szacunkowych można następnie stwierdzić, czy zmiany z roku na rok lub różnice poziomu rocznego w stosunku do średniej UE są statystycznie istotne.

Tabela podsumowująca punkty odcięcia

		Bardzo niskie	Niskie	Odpowiadające średniej	Wysokie	Bardzo wysokie
Stopa bezrobocia	Poziomy roczne	poniżej 4,9 %	poniżej 7,4 %	od 7,4 % do 12,4 %	ponad 12,4 %	ponad 14,9 %
	Zmiany	poniżej -1,6 p.p.	poniżej -1,2 p.p.	od -1,2 p.p. do -0,4 p.p.	ponad -0,4 p.p.	ponad 0,0 p.p.
Stopa bezrobocia młodzieży	Poziomy roczne	poniżej 11,0 %	poniżej 16,8 %	od 16,8 % do 28,5 %	ponad 28,5 %	ponad 34,3 %
	Zmiany	poniżej -4,2 p.p.	poniżej -3,3 p.p.	od -3,3 p.p. do -1,5 p.p.	ponad -1,5 p.p.	ponad -0,6 p.p.
Młodzież NEET	Poziomy roczne	poniżej 7,7 %	poniżej 10,0 %	od 10,0 % do 14,5 %	ponad 14,5 %	ponad 16,8 %
	Zmiany	poniżej -3,3 p.p.	poniżej -0,9 p.p.	od -0,9 p.p. do -0,1 p.p.	ponad -0,1 p.p.	ponad 0,4 p.p.

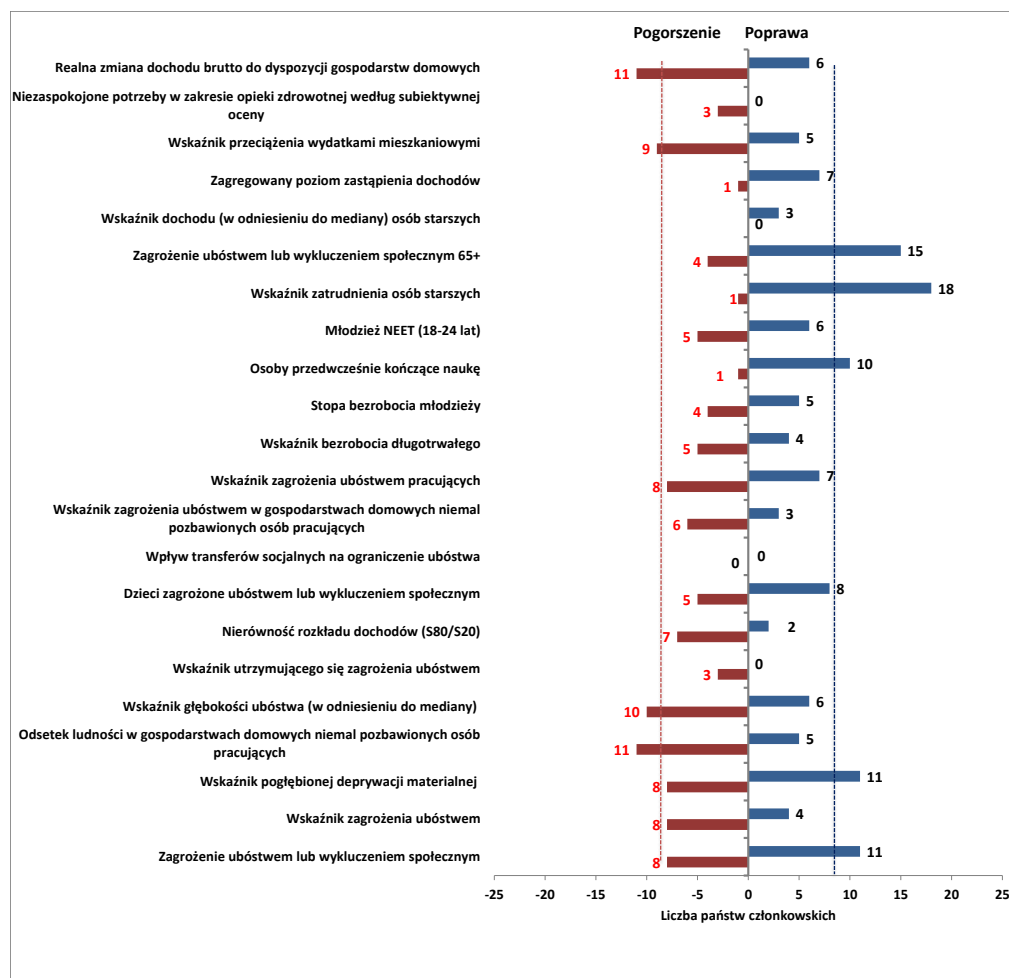
Dochód brutto do dyspozycji gospodarstwa domowego	Zmiany	poniżej -0,1 %	poniżej 0,6 %	od 0,6 % do 2,0 %	ponad 2,0 %	ponad 2,7 %
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (18-64 lat)	Poziomy roczne	poniżej 12,2 %	poniżej 13,9 %	od 13,9 % do 17,3 %	ponad 17,3 %	ponad 19,0 %
	Zmiany	poniżej -0,6 p.p.	poniżej -0,2 p.p.	od -0,2 p.p. do 0,6 p.p.	ponad 0,6 p.p.	ponad 1,0 p.p.
Nierówność rozkładu dochodów S80/S20	Poziomy roczne	poniżej 3,8	poniżej 4,3	od 4,3 do 5,4	ponad 5,4	ponad 5,9
	Zmiany	poniżej -0,2	poniżej -0,1	od -0,1 do 0,2	ponad 0,2	ponad 0,3

Załącznik 6: Przegląd najważniejszych wyzwań w obszarze zatrudnienia i szczególnie korzystnych wyników na rynku pracy w oparciu o Przegląd sytuacji w dziedzinie zatrudnienia (W=wyzwanie; D= dobry wynik na rynku pracy) – przyjęty w czerwcu 2015 r.⁴²

Państwo	Współczynnik aktywności zawodowej	Funkcjonowanie rynku pracy, zwalczanie segmentacji	Aktywna polityka rynku pracy	Zabezpieczenie społeczne	Równowaga między życiem zawodowym a prywatnym	Tworzenie miejsc pracy	Równość płci	Podaż umiejętności i wydajność pracy, uczenie się przez całe życie	Systemy kształcenia i szkolenia	Mechanizmy ustalania wynagrodzeń i zmiany kosztów pracy
BE	W	W	W	W/D	W	W	W	W	W	W
BG	W	W	W	W/D	W	W		W	W	W
CZ	W/D		W	D	W		W	D	D	
DK	W/D	D		W/D	W/D			W/D		
DE	D		W	W	W	D	W	W	W/D	
EE	D	D	W	W/D	W		W	W	W/D	
IE	W		W	W/D	W/D			W/D	W/D	
EL	W		W	W	W	W		W	W	
ES	W	W/D	W	W	W	W/D	W/D	W	W	D
FR	W/D	W		D		W		W/D	W	W
HR	W	W/D	W	W	W		D	W/D	W/D	
IT	W/D	W	W	W/D	W/D	W	W/D	W	W	W
CY	W	W	W	D	W	W	W/D	W/D	W/D	
LV	W/D	D	W	W	W	W		W/D	W	
LT	W/D	W	W	W	W	W	D	W/D	W/D	
LU	W/D		W	W		D			W/D	W
HU	W/D			W	W	W/D		W/D	W	
MT	W/D	D	W/D	W	W/D	D	W/D	W	W	
NL	W/D	W		W/D			W			
AT	W/D	D	D	W/D	W	W/D	W		W/D	
PL	W	W	W	W	W		W	W	W/D	
PT	W	W	W		D	W		W	W	
RO	W	W/D	W	W/D	W	W	W	W	W	W
SI	W	W/D	W	W	D	D	D	W	D	W/D
SK	W	W	W	W	W		W	W	W/D	
FI	W	W	W	D			D		D	W
SE	W/D	D	D		D	W		D	W/D	
UK	W/D	D		W	W	D		W	W/D	

⁴² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9307-2015-INIT/pl/pdf>

Załącznik 7: Krótki przegląd tendencji społecznych wymagających obserwacji i państw członkowskich, w których nastąpiły znaczne statystyczne pogorszenie lub poprawa, zgodnie z ustaleniami Komitetu Ochrony Socjalnej

2012-2013	MS with significant deterioration	MS with significant improvement
Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	DE, EL, MT, NL, PT, SI, SE, UK	BE, BG, CZ, FR, HR, IT, LV, LT, PL, RO, FI
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem	CY, EE, LT, LU, MT, NL, PT, SI	BE, CZ, FR, FI
Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej	DK, DE, EL, CY, LU, NL, PT, UK	BE, BG, EE, FR, HR, IT, LV, LT, PL, RO, FI
Odsetek ludności (0-59 lat) w gospodarstwach domowych (niemal) pozbawionych osób pracujących	DK, EL, ES, IT, CY, LU, NL, PT, SI, SE, UK	EE, FR, HR, LV, RO
Wskaźnik głębokości ubóstwa (w odniesieniu do mediany)	EL, IT, LT, LU, MT, AT, PT, RO, SI, SK	CZ, EE, HR, CY, LV, UK
Wskaźnik utrzymującego się zagrożenia ubóstwem	EL, LT, AT	
Nierówność rozkładu dochodów (S80/S20)	BG, DE, LT, LU, HU, MT, SI	BE, UK
Dzieci zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	EL, LT, PT, SI, UK	BE, CZ, FR, HR, IT, LV, RO, FI
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w gospodarstwach domowych (niemal) pozbawionych osób pracujących	EE, FR, IT, CY, LU, PT	DE, FI, UK
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem pracujących	DE, CY, LT, LU, HU, MT, PT, SI	BE, CZ, DK, EE, EL, RO, UK
Wskaźnik bezrobocia długotrwałego	EL, ES, IT, CY, PT	EE, IE, LV, LT
Osoby przedwcześnie kończące naukę	SK	BE, DK, IE, EL, ES, FR, CY, LU, PT, UK
Wskaźnik bezrobocia młodzieży (15-24 lat)	BE, HR, CY, NL	DK, EE, IE, LV, LU
Młodzież NEET (18-24 lat)	BE, HR, IT, CY, NL	DE, IE, FR, LV, LU, MT
Wskaźnik zatrudnienia osób starszych (55-64 lat)	CY	BE, BG, CZ, DE, EE, IE, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, AT, PL, UK
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym 65+	EE, LV, LU, UK	BE, BG, DK, FR, IT, CY, LT, HU, MT, PL, PT, RO, SK, FI, SE
Wskaźnik dochodu (w odniesieniu do mediany) osób starszych		CY, HU, SK
Zagregowany poziom zastąpienia dochodów	BG	EL, IT, LT, HU, MT, SK, UK
Niezaspokojone potrzeby w zakresie opieki zdrowotnej według subiektywnej oceny	EL, IT, LV	
Wskaźnik przeciążenia wydatkami mieszkaniowymi	CZ, EL, HR, IT, LU, NL, SI, FI, UK	BE, EE, FR, HU, RO
Realna zmiana dochodu brutto do dyspozycji gospodarstw domowych	BE, CZ, DK, EL, IT, NL, AT, PT, SI, FI, UK	DE, ES, LV, LT, HU, SK

Uwaga: w opracowaniu dotyczącym tendencji społecznych wymagających obserwacji za lata 2012–2013, przyjętym przez Komitet Ochrony Socjalnej w dniu 23 lutego 2015 r. na podstawie dostępnych wówczas danych, wykazano pogorszenie w ponad 1/3 państw członkowskich, które

oznaczono na czerwono w powyższej tabeli (źródło: „Social Europe: Aiming for inclusive growth” – roczne sprawozdanie Komitetu Ochrony Socjalnej na temat sytuacji społecznej w Unii Europejskiej w 2014 r.).